તકબ્બુર કા ઇલ્મ સીખના ફર્ઝ હૈ.

(ફતાવા ર-ઝવિય્યા, જિ. 23, સ. 624, મુલખ્ખસન)

TAKABBUR (GUJARATI)

તકબ્બુર

- તકબ્બુર કિસે કહતે હૈં ?
- તકબ્બુર કે 6 નુકસાનાત
- તકબ્બુર કી 19 અલામાત
- અનોખી છીંક
- તકબ્બુર કે મુખ્તલિફ અન્દાઝ
- તકબ્બુર કે 8 અસ્બાબ ઔર ઉન કા કા ઇલાજ
- ખુદ કો હકીર સમઝને કા તરીકા
- બુઝુર્ગાને દીન કી આજિઝી કી દસ હિકાયાત
- સાત મુફીદ અવરાદ

SC 1286

મક-ત-બતુલ મદીના
(દા'વતે ઇસ્લામી)

અલ મદી-નતુલ ઇલ્મિય્યા
(દા'વતે ઇસ્લામી)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَ الصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

કિતાબ પઢને કી દુઆ

અઝ : શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત, બાનિયે દા'વતે ઈસ્લામી, હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ **મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર કાદિરી રઝવી** دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه

દીની કિતાબ યા ઈસ્લામી સબક પઢને સે પહલે ઝૈલ મેં દી હુઈ દુઆ પઢ લીજિયે اِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ જો કુછ પઢેંગે યાદ રહેગા. દુઆ યેહ હૈ :

اَللّٰهُمَّ افْتَحْ عَلَيْنَا حِكْمَتَكَ وَ انْشُرْ
عَلَيْنَا رَحْمَتَكَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَ الْاِكْرَام

તર્જમા : એ અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ! હમ પર ઈલ્મો હિકમત કે દરવાઝે ખોલ દે ઔર હમ પર અપની રહમત નાઝિલ ફરમા ! એ અ-ઝમત ઔર બુઝુર્ગી વાલે ! (اَلْمُسْتَطْرَف ج ١ ص ٤٠ دار الفكر بيروت)

નોટ : અવ્વલ આખિર એક એક બાર દૂરૂદ શરીફ પઢ લીજિયે.

તાલિબે ગમે મદીના

વ બકીઅ

વ મગ્ફિરત

13 શવ્વાલુલ મુકર્રમ 1428

તકબ્બુર કી તબાહ કારિયોં, અલામાત ઔર ઈલાજ કા બયાન

તકબ્બુર

પેશકશ

મજલિસે અલ મદી-નતુલ ઈલ્મિય્યા (શો'બએ ઈસ્લાહી કુતુબ)

નાશિર
મક-ત-બતુલ મદીના અહમદ આબાદ

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

નામ કિતાબ : **તકબ્બુર**

પેશકશ : **મજલિસે અલ મદીનતુલ ઈલ્મિય્યા** (શો'બએ ઈસ્લાહી કુતુબ)

સિને તબાઅત : **રબીઉલ ગૌસ** 1431 **હિ. બ મુતાબિક** 11 **મઈ** 2010

નાશિર : **મક-બ-તુલ મદીના અહમદઆબાદ**

તસ્દીક નામા

તારીખ :..... **હવાલા:** .....

الحمدللّٰہ رب العٰلمین والصلوٰۃ والسلام علیٰ سید المرسلین وعلی اٰلہ واصحابہ اجمعین

તસ્દીક કી જાતી હૈ કે કિતાબ "તકબ્બુર"

(મત્બૂઆ મક-ત-બતુલ મદીના) પર મજલિસે તફ્તીશે કુતુબો રસાઈલ કી જાનિબ સે નઝરે સાની કી કોશિશ કી ગઈ હૈ. મજલિસ ને ઈસે અકાઈદ, કુફ્રિય્યા ઈબારાત, અખ્લાકિય્યાત, ફિક્હી મસાઈલ ઔર અરબી ઈબારાત વગૈરા કે હવાલે સે મક્દૂર ભર મુલા-હઝા કર લિયા હૈ, અલબત્તા કમ્પોઝિંગ યા કિતાબત કી ગ-લતિયોં કા ઝિમ્મા મજલિસ પર નહીં.

મજલિસે તફ્તીશે કુતુબો રસાઈલ

(દા'વતે ઈસ્લામી)

26-11-2009

E-mail : ilmiya26@dawateislami.net

maktabahind@gmail.com

www.dawateislami.net

મ-દની ઇલ્તિજા: કિસી ઔર કો યેહ કિતાબ છાપને કી ઇજાઝ્ત નહીં

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَ الصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ط

"આજિઝી કી બ-ર-કતેં" કે 13 હુરૂફ કી નિસ્બત સે ઈસ કિતાબ કો પઢને કી "13 નિય્યતેં"

ફરમાને મુસ્તફા صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم : نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِّنْ عَمَلِهٖ ○ મુસલ્માન કી નિય્યત ઉસ કે અમલ સે બેહતર હૈ.

(المعجم الكبير للطبراني، الحديث: ٥٩٤٢، ج٦، ص١٨٥)

દો મ-દની ફૂલ : (1) બગૈર અચ્છી નિય્યત કે કિસી ભી અ-મલે ખૈર કા સવાબ નહીં મિલતા.

(2) જિતની અચ્છી નિય્યતેં ઝિયાદા, ઉતના સવાબ ભી ઝિયાદા.

(1) હર બાર હમ્દ વ (2) સલાત ઔર (3) તઅવ્વુઝ વ (4) તસ્મિય્યા સે આગાઝ કરૂંગા. (ઈસી સફ્હા પર ઊપર દી હુઈ દો અ-રબી ઈબારાત પઢ લેને સે ચારોં નિય્યતોં પર અમલ હો જાએગા). (5) રિઝાએ ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ કે લિયે ઈસ કિતાબ કા અવ્વલ તા આખિર મુતાલઆ કરૂંગા. (6) હત્તલ વસ્અ ઈસ કા બા વુઝૂ મુતા-લઆ કરૂંગા. (7) કુરઆની આયાત ઔર (8) અહાદીસે મુબારકા કી ઝિયારત કરૂંગા. (9) જહાં જહાં "અલ્લાહ" કા નામે પાક આએગા વહાં عَزَّوَجَلَّ ઔર (10) જહાં જહાં "સરકાર" કા ઈસ્મે મુબારક આએગા વહાં صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم પઢૂંગા.(11) શર-ઈ મસાઈલ સિખુંગા.(12)અગર કોઈ બાત સમજ મેં ન આઈ તો ઉ-લમા સે પૂછ લુંગા. (13) કિતાબત વગૈરા મેં શર-ઈ ગ-લતી મિલી તો નાશિરીન કો તહરીરી તૌર પર મુત્તલઅ કરૂંગા. (મુસન્નિફ યા નાશિરીન વગૈરા કો કિતાબોં કી અગલાત સિર્ફ ઝબાની બતાના ખાસ મુફીદ નહીં હોતા.)

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْنَ وَ الصَّلٰوةُ وَ السَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْمِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ۔

અલ મદી-નતુલ ઈલ્મિય્યા

અઝ : શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત, બાનિયે દા'વતે ઈસ્લામી હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ **મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર** કાદિરી રઝવી ઝિયાઈ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه

الحمد لله على إحسانه و بفضل رسوله صلى الله تعالى عليه وسلم

તબ્લીગે કુરઆનો સુન્નત કી આલમગીર ગૈર સિયાસી તહરીક, **"દા'વતે ઈસ્લામી"** નેકી કી દા'વત, એહ્યાએ સુન્નત ઔર ઈશાઅતે ઈલ્મે શરીઅત કો દુન્યા ભર મેં આમ કરને કા અઝ્મે મુસમ્મમ રખતી હૈ, ઈન તમામ ઉમૂર કો બ હુસ્નો ખૂબી સર અન્જામ દેને કે લિયે મુતઅદ્દદ મજાલિસ કા કિયામ અમલ મેં લાયા ગયા હૈ જિન મેં સે એક મજલિસ **"અલ મદી-નતુલ ઈલ્મિય્યા"** ભી હૈ જો દા'વતે ઈસ્લામી કે ઉ-લમા વ મુફ્તિયાને કિરામ كَثَّرَهُمُ اللّٰهُ تعالى પર મુશ્તમિલ હૈ, જિસ ને ખાલિસ ઈલ્મી, તહકીકી ઔર ઈશાઅતી કામ કા બીડા ઉઠાયા હૈ. ઈસ કે મુન્દરિ-જએ ઝૈલ છે શો'બે હૈં :

(1) શો'બએ કુતુબે આ'લા હઝરત (2) શો'બએ દર્સી કુતુબ
(3) શો'બએ ઈસ્લાહી કુતુબ (4) શો'બએ તરાજિમે કુતુબ
(5) શો'બએ તફ્તીશે કુતુબ (6) શો'બએ તખ્રીજ

"અલ મદી-નતુલ ઈલ્મિય્યા" કી અવ્વલીન તરજીહ સરકારે

આ’લા હઝરત ઈમામે અહલે સુન્નત, અઝીમુલ બ-ર-કત, અઝીમુલ મર્તબત, પરવાનએ શમ્એ રિસાલત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત, હામિયે સુન્નત, માહિયે બિદ્અત, આલિમે શરીઅત, પીરે તરીકત, બાઈસે ખૈરો બ-ર-કત, હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અલ્હાજ અલ હાફિઝ અલ કારી શાહ ઈમામ અહમદ રઝા ખાન عَلَيۡهِ رَحۡمَةُ الرَّحۡمٰن કી ગિરાં માયા તસાનીફ કો અસ્રે હાઝિર કે તકાઝોં કે મુતાબિક હત્તલ વુસ્અ સહ્લ ઉસ્લૂબ મેં પેશ કરના હૈ. તમામ ઈસ્લામી ભાઈ ઔર ઈસ્લામી બહનેં ઈસ ઈલ્મી, તહકીકી ઔર ઈશાઅતી મ-દની કામ મેં હર મુમ્કિન તઆવુન ફરમાએં ઔર મજલિસ કી તફ સે શાએઅ હોને વાલી કુતુબ કા ખુદ ભી મુતાલઆ ફરમાએં ઔર દૂસરોં કો ભી ઈસ કી તરગીબ દિલો.

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ “દા’વતે ઈસ્લામી” કી તમામ મજાલિસ વ શુમૂલ **“અલ મદી-નતુલ ઈલ્મિય્યા”** કો દિન ગ્યારહવીં ઔર રાત બારહવીં તરક્કી અતા ફરમાએ ઔર હમારે હર અમલે ખૈર કો ઝેવરે ઈખ્લાસ સે આરાસ્તા ફરમા કર દોનોં જહાં કી ભલાઈ કા સબબ બનાએ હમેં ઝેરે ગુમ્બદે ખઝ્રા શહાદત, જન્નતુલ બકીઅ મેં મદફન ઔર જન્નતુલ ફિરદૌસ મેં જગહ નસીબ ફરમાએ.

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم

ર-મઝાનુલ મુબારક 1425 હિ.

ફેહરિસ

ઉન્વાન	સફ્હા નમ્બર	ઉન્વાન	સફ્હા નમ્બર
નિફ્રાક વ નાર સે નજાત	9	(6) જન્નત મેં દાખિલ ન હો સકેગા	25
મૈં ઈસ સે બેહતર હૂં	10	ઈસ તકબ્બુર કા ક્યા હાસિલ !	25
તકબ્બુર ને કહીં કા ન છોડા !	11	તકબ્બુર કી 19 અલામાત	27
તુમ ઈસી હાલત પર રહના	12	અપના ઠિકાના જહન્નમ મેં બના લે	27
સય્યિદુના જિબ્રાઈલ કી ગિર્યા વ ઝારી	12	અ-જમિય્યોં કી તરહ ખડે ન રહા કરો	28
યેહ ઈબ્રત કી જા હૈ	12	બયાન કર્દા હદીસ કી તશરીહ	28
તકબ્બુર કા ઈલ્મ સીખના ફર્ઝ હૈ	13	અપને સરદાર કે પાસ ઉઠ કર જાઓ	29
તકબ્બુર સે બચને કી ફઝીલત	14	સહાબએ કિરામ ખડે હો કર તા'ઝીમ કિયા કરતે	29
ઈસ રિસાલે મેં ક્યા હૈ ?	15	દૂરી મેં ઈઝાફા હોતા રહતા હૈ	30
તકબ્બુર કિસે કહતે હૈં ?	16	જબ હજામ બરાબર આ કર બૈઠા.....	31
તકબ્બુર કી 3 અક્સામ	16	દેહાતિયોં કો નીચે ન બૈઠને દિયા	32
ફિરઔન ડૂબ મરા	16	અનોખી છીંક	35
નમરૂદ કી મચ્છર કે ઝરીએ હલાકત	17	છીંક કી બ-ર-કતેં	35
તકબ્બુર કરને વાલે કી મિસાલ	19	તકબ્બુર કે મુખ્તલિફ અન્દાઝ	36
ઈન્સાન કી હૈસિય્યત હી ક્યા હૈ ?	19	તકબ્બુર કે નતીજે મેં પૈદા હોને વાલી બુરાઈયાં	37
આશિકાને રસૂલ કે મીઠે બોલ કી બ-રકાત	20	તકબ્બુર સે જાન છુડા લીજિયે	37
તકબ્બુર કે 6 નુક્સાનાત	22	તકબ્બુર પર ઉભારને વાલે 8 અસ્બાબ ઔર ઉન કા ઈલાજ	39
(1) અલ્લાહ તઆલા કા ના પસન્દીદા બન્દા	22	ઈલ્મ સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કે ઈલાજ	40
(2) મ-દની આકા કા મુ-તકબ્બિર કે લિયે ઈઝહારે નફરત	23	અહલે ઈલ્મ કે તકબ્બુર મેં મુબ્તલા હોને કા સબબ	40
(3) બદ તરીન શખ્સ	23	આલિમ કા ખુદ કો "આલિમ" સમઝના	41
(4) કિયામત મેં રુસ્વાઈ	24	ખુદ કો આલિમ કહને વાલા જાહિલ હૈ !	42
(5) ટખ્ને સે નીચે પાજામા લટકાના	24		

ઉન્વાન	સફહા નમ્બર	ઉન્વાન	સફહા નમ્બર
સબ સે ઝિયાદા અઝાબ	43	દૂસરા ઈમામ તલાશ કર લો	56
ખુદ કો હકીર સમઝને કા તરીકા	43	માલો દૌલત સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ	57
કાફિર કો કાફિર કહના ઝરૂરી હૈ	45	બિલા હિસાબ જહન્નમ મેં દાખિલા	57
યેહ મુઝ સે બેહતર હૈ	46	આજિઝી કરને વાલે દૌલત મન્દ કે લિયે ખુશ ખબરી	58
ગૈર નાફેઅ ઈલ્મ સે ખુદા કી પનાહ	46	માલદાર મુ-તકબ્બિર કો અનોખી નસીહત	58
કિયામત કે ચાર સુવાલાત	46	હસબ વ નસબ કી વજહ સે પૈદા	
બુઝુર્ગાને દીન કી આજિઝી કી દસ હિકાયાત	47	હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ	59
(1) કાશ મૈં પરિન્દા હોતા	47	આબાઓ અજદાદ પર ફખ્ર મત કરો	59
(2) કાશ ! મૈં ફલદાર પેડ હોતા	47	9 પુશ્તેં જહન્નમ મેં જાએંગી	60
(3) મૈં ઈન કી આજિઝી દેખના ચાહતા થા	47	હુસ્નો જમાલ કે તકબ્બુર કે ઈલાજ	60
(4) ઈસી વજહ સે તો વોહ "માલિક" હૈં	48	હઝરતે લુક્માન હકીમ કી નસીહત	61
(5) ઈમામ ફખ્રુલ ઈસ્લામ કે આંસૂ	48	હઝરતે અબૂ ઝર رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا ઔર બિલાલ કી હિકાયત	61
(6) કૈદિયોં કે સાથ ખાના	49	હુસ્ન વાલા નજાત પાએગા.... મગર કબ ?	62
(7) કુત્તે કે લિયે રાસ્તા છોડ દિયા	50	કામ્યાબિયોં કી વજહ સે પૈદા હોને	
(8) અપને દિલ કી નિગરાની કરતે રહો	50	વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ	63
(9) જબ દરિયાએ દિજલા ઈસ્તિક્બાલ કે લિયે બઢા....	51	તાકત વ કુવ્વત કી વજહ સે પૈદા	
(10) અબ મઝીદ કી ગુન્જાઈશ નહીં	51	હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ	64
ઈબાદત સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ	52	ઓહદા વ મન્સબ કી વજહ સે પૈદા	
ઈસરાઈલી ઈબાદત ગુઝાર ઔર ગુનહગાર	53	હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ	64
બદ નસીબ આબિદ	54	5 હિકાયાત	65
મેરે સબબ ફુલાં બરબાદ હો ગયા !	54	(1) અપની ઔકાત યાદ રખતા હૂં	65
લોગોં કી તકલીફોં કા સબબ મૈં હૂં !	55	(2) સારી સલ્તનત કી કીમત એક ગિલાસ પાની	66
તુમ્હેં તઅજ્જુબ નહીં હોના ચાહિયે	55	(3) સાલારે લશ્કર કો નસીહત	67

ઉન્વાન	સફહા નમ્બર	ઉન્વાન	સફહા નમ્બર
(4) બુલન્દી ચાહને વાલે કી રુસ્વાઈ	67	(13) ઘર કે કામ કીજિયે	78
(5) મેરે મકામ મેં કોઈ કમી તો નહીં આઈ	68	ઘર કે કામ કાજ કરના સુન્નત હૈ	79
તકબ્બુર કે મઝીદ ઈલાજ	68	ચીઝ કા માલિક ઉસે ઉઠાને કા ઝિયાદા હકદાર હૈ	79
(1) બારગાહે ઈલાહી મેં હાઝિરી કો યાદ રખિયે	68	લકડિયોં કા ગઠ્ઠા	79
(2) દુઆ કીજિયે	69	કમાલ મેં કોઈ કમી નહીં આતી	80
(3) અપને ઉયૂબ પર નઝર રખિયે	69	ઈયાલદાર કો અપના સામાન ખુદ ઉઠાના મુનાસિબ હૈ	80
(4) નુક્સાનાત પેશે નઝર રખિયે	70	સદરુશ્શરીઅહ અપને ઘર કે કામ કિયા કરતે	80
(5) આજિઝી ઈખ્તિયાર કર લીજિયે	70	(14) ખુદ મુલાકાત કે લિયે જાઈયે	81
ખિન્ઝીર સે બદતર	70	(15) ગરીબોં કી દા'વત ભી કબૂલ કીજિયે	81
હર એક કે સર મેં લગામ	71	ઐસી દા'વત રોઝ કબૂલ કરૂં	81
ક્યા યેહ ભી મુઝ સે બેહતર હો સકતા હૈ !	71	ગરીબોં પર ખુસૂસી કરમ	84
આજિઝી કા એક પહલૂ	72	(16) લિબાસ મેં સાદગી ઈખ્તિયાર કીજિયે	84
આજિઝી કિસ હદ તક કી જાએ ?	72	કાશ ! યેહ લિબાસ નર્મ ન હોતા	85
(6) સલામ મેં પહલ કીજિયે	72	અમીરે અહલે સુન્નત કી સાદગી	86
સલામ મેં પહલ કરને વાલા તકબ્બુર સે બરી હૈ	73	(17) મ-દની માહોલ અપના લીજિયે	87
કુર્બે ઈલાહી કા હકદાર	73	ઈમાં કી બહાર આઈ ફૈઝાને મદીના મેં	88
આ'લા હઝરત કી સલામ મેં પહલ કી આદતે મુબા-રકા	74	ક્યા આપ નેક બનના ચાહતે હૈં ?	90
અમીરે અહલે સુન્નત કી આદતે કરીમા	74	આકા صلی اللہ تعالی علیہ والہ وسلم ને ખ્વાબ મેં બિશારત દી	91
(7) અપના સામાન ખુદ ઉઠાઈયે	75	(18) સાત મુફીદ અવરાદ	92
(8) ઈન આ'માલ કો ઈખ્તિયાર કીજિયે	75	ઈલાજ કે બા વુજૂદ ઈફાકા ન હો તો ?	93
બકરી કી ખાલ પર બૈઠને કી બ-ર-કત	75	5 મુ-તફર્રક મ-દની ફૂલ	94
(9) સ-દકા દીજિયે	76	મઆખઝો મરાજેઅ	96
(10) હક બાત તસ્લીમ કર લીજિયે	76		
(11) અપની ગ-લતી માન લીજિયે	76		
ગ-લતી કા એ'તિરાફ	76		
અમીરે અહલે સુન્નત دامت برکاتہم العالیہ કા મ-દની અન્દાઝ	77		
(12) નુમાયાં હૈસિય્યત કે તાલિબ ન બનિયે	78		

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ، وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِالْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْم ، بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْم ،

તકબ્બુર

શૈતાન આપ કો બહોત રોકેગા મગર આપ યેહ રિસાલા પઢ લીજિયે إِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ આપ કો અન્દાઝા હો જાએગા કે શૈતાન આપ કો ક્યૂં નહીં પઢને દે રહા થા.

નિફાક વ નાર સે નજાત

શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત, બાનિયે દા'વતે ઈસ્લામી હઝરત અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ **મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર** કાદિરી ર-ઝવી ઝિયાઈ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه કે બયાન કે તહરીરી ગુલદસ્તે **"મૈં સુધરના ચાહતા હૂં"**[1] મેં મન્કૂલ હૈ કે **હઝરતે** સય્યિદુના ઈમામ સખાવી رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه નકલ ફરમાતે હૈં : **સરકારે દો આલમ** صَلَّى اللّٰه تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "જિસ ને મુઝ પર એક બાર દુરૂદે પાક ભેજા **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ઉસ પર દસ રહમતેં નાઝિલ ફરમાતા હૈ ઔર જો મુઝ પર દસ બાર દુરૂદે પાક ભેજે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ઉસ પર સો રહમતેં નાઝિલ ફરમાતા હૈ ઔર જો મુઝ પર સો બાર દુરૂદે પાક ભેજે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ઉસ કી દોનોં આંખોં કે દરમિયાન લિખ દેતા હૈ કે યેહ બન્દા નિફાક ઔર દોઝખ કી આગ સે બરી હૈ ઔર કિયામત કે દિન ઉસ કો શહીદોં કે સાથ રખેગા."

(اَلْقَوْلُ الْبَدِيع ص ٢٣٣ مؤسسة الريان بيروت)

હૈ સબ દુઆઓં સે બઢ કર દુઆ દુરૂદો સલામ
કે દરૂઅ કરતા હૈ હર ઈક બલા દુરૂદો સલામ

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

1. યેહ રિસાલા (41 સફહાત) મક-ત-બતુલ મદીના સે હાસિલ કર કે ઝરુર પઢિયે.

મૈં ઈસ સે બેહતર હૂં

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ને હઝરતે સય્યિદુના આદમ સફિય્યુલ્લાહ عَلٰی نَبِیِّنَا وَعَلَیْہِ الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَام કી તખ્લીક (યા'ની પૈદાઈશ) કે બા'દ તમામ ફિરિશ્તોં ઔર ઈબ્લીસ (શૈતાન) કો હુક્મ દિયા કે ઈન કો **સજ્દા** કરેં તો તમામ ફિરિશ્તોં ને હુક્મે ખુદા વન્દી કી તા'મીલ મેં સજ્દા કિયા.[1] ફિરિશ્તોં મેં સે સબ સે પહલે **સજ્દા** કરને વાલે હઝરતે સય્યિદુના **જિબ્રાઈલ** ફિર હઝરતે સય્યિદુના **મીકાઈલ,** હઝરતે સય્યિદુના **ઈસરાફીલ** ફિર હઝરતે સય્યિદુના **ઈઝરાઈલ** ફિર દીગર મુકર્રબ ફિરિશ્તે عَلَیْہِمُ السَّلَام થે.[2] યેહ સજ્દા જુમુઆ કે રોઝ વક્તે ઝવાલ સે અસ્ર તક કિયા ગયા.[3] મગર ઈબ્લીસ ને ઈન્કાર કર દિયા ઔર **તકબ્બુર** કર કે કાફિરોં મેં સે હો ગયા.[4] જબ રબ્બે આ'લા عَزَّوَجَلَّ ને ઈબ્લીસ સે ઉસ કે ઈન્કાર કા સબબ દરયાફ્ત ફરમાયા તો અકડ કર કહને લગા :

اَنَا خَیْرٌ مِّنْهُ ۚ خَلَقْتَنِیْ مِنْ نَّارٍ وَّ خَلَقْتَهٗ مِنْ طِیْنٍ ﴿۷۶﴾

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : મૈં ઈસ સે બેહતર હૂં કે તૂને મુઝે આગ સે બનાયા ઔર ઈસે મિટ્ટી સે પૈદા કિયા.

(پ ۲۳، سورۃ صٓ:۷٦)

ઈસ સે ઈબ્લીસ કી ફાસિદ મુરાદ યેહ થી કે અગર હઝરતે સય્યિદુના આદમ સફિય્યુલ્લાહ عَلٰی نَبِیِّنَا وَعَلَیْہِ الصَّلٰوۃُ وَالسَّلَام આગ સે પૈદા કિયે જાતે ઔર મેરે બરાબર ભી હોતે જબ ભી મૈં ઈન્હેં **સજ્દા** ન કરતા ચે જાએ કિ ઈન સે બેહતર હો કર ઈન કો સજ્દા કરૂં (مَعَاذَ اللہ عَزَّوَجَلَّ). ઈબ્લીસ કી ઈસ સરકશી, ના ફરમાની ઔર **તકબ્બુર** પર ઉસ કી હસીન સૂરત ખત્મ હો ગઈ ઔર વોહ **બદ શકલ** રૂ સિયાહ હો ગયા, ઉસ કી નૂરાનિય્યત સલ્બ કર લી ગઈ.[5] **અલ્લાહુ** રબ્બુલ ઈઝ્ઝત جَلَّ جَلَالُہٗ ને

۱: پ۱، البقرۃ:۳۴ ۲: روح البیان، البقرۃ، تحت الآیۃ ۳٤، ج۱، ص۱۰٤
۳: تفسیر خزائن العرفان، البقرۃ، تحت الآیۃ ۳۴، ص۱۰۹۴ ۴: پ۱، البقرۃ:۳۴
۵: تفسیر خزائن العرفان، ص۸۲۴ ملخصاً

ઈબ્લીસ કો અપની બારગાહ સે ધુત્કારતે હુએ ઈર્શાદ ફરમાયા :

فَاخْرُجْ مِنْهَا فَاِنَّكَ رَجِيْمٌ ۚ وَّاِنَّ عَلَيْكَ لَعْنَتِيْۤ اِلٰى يَوْمِ الدِّيْنِ ۝

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : તો જન્નત સે નિકલ જા કે તૂ રાંધા (લા'નત કિયા) ગયા ઔર બેશક તુઝ પર મેરી લા'નત હૈ કિયામત તક.

(پ۲۳ ،سورۂ صٓ:۷۷،۷۸)

તકબ્બુર ને કહીં કા ન છોડા !

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! આપ ને મુલા-હઝા ફરમાયા કે કિસ તરહ **તકબ્બુર** કે બાઈસ ઈબ્લીસ (યા'ની શૈતાન) કો અપને ઈમાન સે હાથ ધોને પડે ! શૈતાન જિસ કા નામ પહલે ઈઝાઝીલ થા,[1] ઈબ્તિદા હી સે સરકશ વ ના ફરમાન ન થા બલ્કે ઉસ ને **હઝારોં સાલ ઈબાદત** કી, જન્નત કા **ખઝાન્ચી** રહા,[2] યેહ **જિન્ન** થા[3] મગર અપની ઈબાદત વ રિયાઝત ઔર ઈલ્મિય્યત કે સબબ **મુઅલ્લિમુલ મ-લકૂત** યા'ની ફિરિશ્તોં કા **ઉસ્તાઝ** બન ગયા ઔર ઈસ કદર મુકર્રબ થા કે બારગાહે ખુદા વન્દી મેં મલાએકા કે પહલૂ બ પહલૂ હાઝિર હોતા થા. મગર ચન્દ ઘડિયોં કે **તકબ્બુર** ને ઉસે કહીં કા ન છોડા ! હુક્મે ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ કી ના ફરમાની કી વજહ સે ઉસ કી બરસોં કી ઈબાદતેં અકારત (યા'ની બેકાર) ઔર હઝારોં સાલ કી રિયાઝતેં પામાલ હો ગઈ, **ઝિલ્લતો** રુસ્વાઈ ઉસ કા મુકદ્દર બની, હમેશા હમેશા કે લિયે **લા'નત** કા તૌક ઉસ કે ગલે પડ ગયા ઔર વોહ જહન્નમ કે દાઈમી (યા'ની હમેશા હમેશા કે) **અઝાબ** કા મુસ્તહિક ઠહરા. **(اَلْاَمَان وَ الْحَفِيْظ)**

---

[1] : الجامع لاحكام القرآن،البقرة،تحت الآية ٣٤ ،ج١،ص٢٤٦

[2] : الجامع لاحكام القرآن،البقرة،تحت الآية ٣٤ ،ج١،ص٢٤٧

[3] : پارہ۱۵،الکھف،۵۰

તુમ ઈસી હાલત પર રહના

મન્કૂલ હૈ કે જબ ઈબ્લીસ કે મરદૂદ હોને કા વાકિઆ હુવા તો હઝરતે સય્યિદુના જિબ્રાઈલ ઔર હઝરતે સય્યિદુના મીકાઈલ عَلٰى نَبِيِّنَا وَعليهما الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ **રોને** લગે તો રબ તઆલા ને દરયાફ્ત કિયા (હાલાંકે સબ કુછ જાનતા હૈ) કે "તુમ ક્યૂં રોતે હો ?" ઉન્હોં ને અર્ઝ કી : "ઐ રબ عَزَّوَجَلَّ ! હમ તેરી **ખુફ્યા તદબીર** સે બે ખૌફ નહીં હૈં." રબ્બુલ ઈબાદ عَزَّوَجَلَّ ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "તુમ ઈસી હાલત પર રહના." (الرسالة القشيرية،باب الخوف، ص١٦٦)

સય્યિદુના જિબ્રાઈલ عَلَيْهِ السَّلَام કી ગિર્યા વ ઝારી

નબિય્યે અકરમ صَلَّى اللّٰه تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને હઝરતે સય્યિદુના જિબ્રાઈલ عَلَيْهِ السَّلَام કો દેખા કે ઈબ્લીસે ખસીસ કે **અન્જામે બદ** સે ઈબ્રત ગીર હો કર કા'બએ મુશર્રફા કે પર્દે સે લિપટ કર નિહાયત ગિર્યા વ ઝારી કે સાથ **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કી બારગાહ મેં યેહ **દુઆ** કર રહે હૈં : " اِلٰهِی وَسَیِّدِیْ لَا تُغَیِّرْ اِسْمِیْ وَلَا تُبَدِّلْ جِسْمِیْ યા'ની ઐ મેરે **અલ્લાહ** ! ઐ મેરે માલિક عَزَّوَجَلَّ ! કહીં મેરા નામ નેકોં કી ફેહરિસ્ત સે ન નિકાલ દેના ઔર કહીં મેરા જિસ્મ અહલે અતા કે ઝુમરે સે નિકાલ કર અહલે ગઝબ કે ગુરૌહ મેં શામિલ ન ફરમા દેના." (منهاج العابدين ، ص١٥٨)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

યેહ ઈબ્રત કી જા હૈ

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! ઝરા સોચિયે કે **તકબ્બુર** કિસ કદર ખતરનાક **બાતિની મરઝ** હૈ જિસ કી વજહ સે **"મુઅલ્લિમુલ મ-લકૂત** યા'ની ફિરિશ્તોં કે ઉસ્તાઝ" કા રુત્બા પાને વાલે ઈબ્લીસ (શૈતાન) ને **ખુદાએ રહમાન** عَزَّوَجَلَّ કી **ના ફરમાની** કી ઔર અપને

મકામ વ મન્સબ સે મહરૂમ હો કર **જહન્નમી** કરાર પાયા. ઈબ્લીસ કા યેહ અન્જામ દેખ કર જબ હઝરતે સય્યિદુના જિબ્રઈલ વ મીકાઈલ عَلَيْهِمَا السَّلَام જૈસે મુકર્રબ વ મા'સૂમ ફિરિશ્તે **ખૌફે ખુદા** عَزَّوَجَلَّ સે અશ્કબાર હો જાએં ઔર બારગાહે ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ મેં આફિય્યત વ સલામતી કી મુનાજાત (યા'ની દુઆએં) કરના શુરૂઅ કર દેં તો હમ જૈસે ઈસ્યાં શિઆરોં (યા'ની ગુનહગારોં) કો તો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કી **ખુફ્યા તદબીર** સે બ દ-ર-જએ ઔલા ડરના ચાહિયે !

તેરે ખૌફ સે તેરે ડર સે હમેશા
મૈં થર થર રહૂં કાંપતા યા ઈલાહી

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

તકબ્બુર કા ઈલ્મ સીખના ફર્ઝ હૈ

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! ઈસ જદીદ સાઈન્સી દૌર મેં મીડિયા (ઝરાઈએ ઈબ્લાગ) કી વુસ્અતોં ને હર દૂસરે શખ્સ કો મા'લૂમાત કા હરીસ બના દિયા હૈ, આજ હમ અપને ઈર્દ ગિર્દ, અડોસ પડોસ, મહલ્લે ઔર ગાઉં, શહર ઔર મુલ્ક, ખિત્તે બલ્કે સારી દુન્યા કી **મા'લૂમાત** હાસિલ કરને કા શૌક તો રખતે હૈં કે ફુલાં મુલ્ક મેં ઈલેક્શન હુએ તો કિસ સિયાસી પાર્ટી કો અક્સરિય્યત હાસિલ હુઈ ! ફુલાં મેચ કૌન સી ટીમ જીતી ! ફુલાં જગહ ઝલ્ઝલા યા તૂફાન આયા તો કિતને લોગ હલાક હુએ ! ફુલાં મુલ્ક કા સદ્ર, યા ફુલાં સૂબે કા ગવર્નર કૌન હૈ ! વગૈરા વગૈરા. મગર અફસોસ ઈસ કે મુકાબલે મેં હમારી દીની મા'લૂમાત ઉમૂમન સત્હી નૌઈય્યત કી હોતી હૈં ફિર ઉન મેં સે દુરુસ્ત કિતની હોતી હૈં ? કોઈ સાહિબે ઈલ્મ હમારા ઈમ્તિહાન લે તો પતા ચલે. યાદ રખિયે ! દુન્યવી મા'લૂમાત કી કસરત પર હમેં આખિરત મેં કોઈ જઝા મિલેગી ન કમ હોને પર કોઈ સઝા ! અલબત્તા બ કદરે ઝરૂરત દીની મા'લૂમાત ન હોના નુકસાને આખિરત કા બાઈસ હૈ

ક્યૂંકે ઈસ જહાને ફાની (યા'ની દુન્યા) મેં કી ગઈ નેકિયાં જહાને આખિરત કી આબાદ કારી જબકે ગુનાહ બરબાદી કા સબબ હૈં ઔર નેકિયોં ઔર ગુનાહોં કી પહચાન કે લિયે ઈલ્મે દીન કા હોના બહોત ઝરૂરી હૈ. જહન્નમ મેં લે જાને વાલે ગુનાહોં મેં સે એક **તકબ્બુર** ભી હૈ જિસ કા ઈલ્મ સીખના **ફર્ઝ** હૈ ચુનાન્ચે **આ'લા હઝરત**, ઈમામે અહલે સુન્નત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત, પરવાનએ શમ્એ રિસાલત મૌલાના **શાહ ઈમામ અહમદ રઝા ખાન** عَلَيۡهِ رَحۡمَةُ الرَّحۡمٰن **ફતાવા ર-ઝવિય્યા** જિલ્દ 23 સફહા 624 પર લિખતે હૈં : "**મુહર્રમાતે બાતિનિય્યા** (યા'ની બાતિની મમ્નૂઆત મ-સલન) **તકબ્બુર** વ **રિયા** વ **ઉજુબ** વ હસદ વગૈરહા ઔર ઉન કે **મુઆ-લજાત** (યા'ની ઈલાજ) કે ઈન કા ઈલ્મ (યા'ની જાનના) ભી હર મુસલ્માન પર અહમ **ફરાઈઝ સે હૈ.**"

(فتاوی رضویہ مخرجہ، ج۲۳،ص٦٢٤)

ઈસ લિયે હર ઈસ્લામી ભાઈ ઔર ઈસ્લામી બહન કો ચાહિયે કે પહલે **તકબ્બુર** કી તા'રીફ, તબાહ કારિયાં, અક્સામ, અસ્બાબ, અલામાત ઔર ઈલાજ વગૈરા કે બારે મેં મુકમ્મલ મા'લૂમાત હાસિલ કર કે દિયાનત દારી કે સાથ અપના **મુહા-સબા** કરે ફિર અગર ઈસ **બાતિની ગુનાહ** મેં ગરિફ્તાર હોને કા એહસાસ હો તો હાથોં હાથ **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કી બારગાહ મેં **તૌબા** કરે ઔર **ઈલાજ** કે લિયે ભરપૂર કોશિશેં શુરૂઅ કર દે.

તકબ્બુર સે બચને કી ફઝીલત

મખ્ઝને જૂદો સખાવત, પૈકરે અ-ઝ-મતો શરાફત صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيۡهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને આલીશાન હૈ : "જો શખ્સ **તકબ્બુર**, ખિયાનત ઔર દૈન (યા'ની કર્ઝ વગૈરા) સે બરી હો કર મરેગા વોહ **જન્નત** મેં દાખિલ હોગા."

(جامع الترمذی، کتاب السیر، باب ماجاء فی الغلول، الحدیث١٥٧٨، ج٣، ص٢٠٨)

ઈસ રિસાલે મેં ક્યા હે ?

ઈસ રિસાલે મેં **તકબ્બુર** કી મા'લૂમાત કો કદરે આસાન અન્દાઝ મેં ઉન્વાનાત કે તહ્ત હવાલા જાત કે સાથ પેશ કરને કી કોશિશ કી ગઈ હૈ તાકે કમ ઈલ્મ ભી ઈસ સે ફાએદા હાસિલ કર સકેં, ફિર ભી **ઈલ્મ** બહોત મુશ્કિલ ચીઝ હૈ યેહ મુમ્કિન નહીં કે ઈલ્મી દુશ્વારિયાં બિલ્કુલ જાતી રહેં, જો બાત સમઝ મેં ન આએ, સમઝને કે લિયે ઉ-લમાએ કિરામ دامت فیوضهم સે રુજૂઅ કીજિયે. **તકબ્બુર** સે નજાત કા જઝબા પાને કે લિયે શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત હઝરત અલ્લામા **મૌલાના મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર કાદિરી** دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه કે કેસિટ બયાનાત "મગરૂર બાદશાહ", "તકબ્બુર કિસે કહતે હૈં ?", "તકબ્બુર કી અલામાત", "તકબ્બુર કે અસ્બાબ" ઔર મુબલ્લિગે દા'વતે ઈસ્લામી વ રુકને શૂરા વ નિગરાને પાકિસ્તાન ઈન્તિઝામી કાબીના હાજી મુહમ્મદ શાહિદ અત્તારી سَلَّمَهُ الْبَارِى કા બયાન "બાતિની અમરાઝ કા ઈલાજ" સુનના ભી બેહદ મુફીદ હૈ.

ઈસ અહમ રિસાલે કો ન સિર્ફ ખુદ પઢિયે બલ્કે દીગર ઈસ્લામી ભાઈયોં કો ભી પઢને કી તરગીબ દે કર નેકી કી દા'વત કો આમ કરને કા સવાબ કમાઈયે. **અલ્લાહ** તઆલા સે દુઆ હૈ કે હમેં **"અપની ઔર સારી દુન્યા કે લોગોં કી ઈસ્લાહ કી કોશિશ"** કરને કે લિયે **મ-દની ઈન્આમાત** પર અમલ ઔર "મ-દની કાફિલોં" કા મુસાફિર બનતે રહને કી તૌફીક અતા ફરમાએ.

اٰمِيْن بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِيْن صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَ اٰلِهٖ وَسَلَّم

શો'બએ ઈસ્લાહી કુતુબ (મજલિસે અલ મદી-નતુલ ઈલ્મિય્યા)

6 ઝુલ કા'દતિલ હરામ સિ. 1430 બ મુતાબિક 26 અક્તૂબર સિ. 2009 ઈ.

તકબ્બુર કિસે કહતે હૈં ?

ખુદ કો અફઝલ, દૂસરોં કો હકીર જાનને કા નામ તકબ્બુર હૈ. ચુનાન્ચે **રસૂલે અકરમ,** નૂરે મુજસ્સમ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "(اَلْكِبْرُ بَطَرُ الْحَقِّ وَغَمْطُ النَّاسِ) યા'ની તકબ્બુર હક કી મુખા-લફત ઔર લોગોં કો હકીર જાનને કા નામ હૈ."

(صحيح مسلم، كتاب الايمان، باب تحريم الكبر وبيانه، الحديث: ٩١، ص ٦١)

ઈમામ રાગિબ અસ્ફહાની عليه رحمة الله الغنى લિખતે હૈં : ذٰلِكَ اَن يَّرَى الْاِنْسَانُ نَفْسَهٗ اَكْبَرَ مِنْ غَيْرِهٖ યા'ની તકબ્બુર યેહ હૈ કે ઈન્સાન અપને આપ કો દૂસરોં સે અફઝલ સમઝે.

(المُفرَدات للرّاغب ص٦٩٧)

મદીના : જિસ કે દિલ મેં તકબ્બુર પાયા જાએ ઉસે "**મુ-તકબ્બિર**" કહતે હૈં.

"મક્કા" કે તીન હુરૂફ કી નિસ્બત સે તકબ્બુર કી ૩ અકસામ

(1) અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કે મુકાબલે મેં તકબ્બુર

તકબ્બુર કી યેહ કિસ્મ **કુફ્ર** હૈ,[1] જૈસે ફિરઔન કા **તકબ્બુર** કે ઉસ ને કહા થા :

اَنَا رَبُّكُمُ الْاَعْلٰى ۖ فَاَخَذَهُ اللّٰهُ نَكَالَ الْاٰخِرَةِ وَالْاُوْلٰى ۖ

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : મૈં તુમ્હારા સબ સે ઊંચા રબ હૂં તો અલ્લાહ ને ઉસે દુન્યા વ આખિરત દોનોં કે અઝાબ મેં પકડા. (پ٣٠، النّٰزعٰت: ٢٤)

ફિરઔન ડૂબ મરા

ફિરઔન કી હિદાયત કે લિયે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ને હઝરતે સય્યિદુના મૂસા કલીમુલ્લાહ ઔર હઝરતે સય્યિદુના હારૂન

[1] : مرقاة المفاتيح، كتاب الاداب، باب الغضب و الكبر ج٨، ص٨٢٨

عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمَا الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ કો ભેજા મગર ઉસ ને ઉન દોનોં કો ઝુટલાયા તો રબ عَزَّوَجَلَّ ને ઉસે ઔર ઉસ કી કૌમ કો **દરિયાએ નીલ** મેં ગરક કર દિયા. (الحديقة الندية، ج١، ص٥٤٩)

દા'વતે ઈસ્લામી કે ઈશાઅતી ઈદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ 853 સ-ફહાત પર મુશતમિલ કિતાબ, **"જહન્નમ મેં લે જાને વાલે આ'માલ"** સફહા 132 પર હૈ : મુફસ્સિરીને કિરામ عليهم رحمة اللهِ السّلام ફરમાતે હૈં : **"અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ **ને ફિરઔન કો મરે હુએ બૈલ કી તરહ દરિયા કે કનારે પર ફેંક દિયા** તાકે વોહ બાકી માંદા બની ઈસરાઈલ ઔર દીગર લોગોં કે લિયે ઈબ્રત કા નિશાન બન જાએ ઔર ઉન પર યેહ બાત વાઝેહ હો જાએ કે જો શખ્સ ઝાલિમ હો ઔર **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કી જનાબ મેં **તકબ્બુર** કરતા હો ઉસ કી પકડ ઈસ તરહ હોતી હૈ કે ઉસે ઝિલ્લત વ ઈહાનત કી પસ્તી મેં ફેંક દિયા જાતા હૈ."

(الزواجر عن اقتراف الكبائر (عربى)، ج١، ص٧١)

નમરૂદ કી મચ્છર કે ઝરીએ હલાકત

નમરૂદ ભી **તકબ્બુર** કી ઈસી કિસ્મ કા શિકાર હુવા, ઈસ ને ખુદાઈ કા દા'વા કિયા તો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ને હઝરતે સય્યિદુના ઈબ્રાહીમ عَلَيْهِ السَّلَام કો عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ કો નમરૂદ કી તરફ ભેજા તો ઉસ ને આપ કો ઝુટલાયા હત્તા કે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ પર **તકબ્બુર** કરતે હુએ કહને લગા : "મૈં આસ્માન કે રબ કો કત્લ કરૂંગા (مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ) ઔર ઈસ ઈરાદે સે આસ્માન કી તરફ તીર બરસાએ, જબ તીર ખૂન આલૂદા હો કર વાપસ ઝમીન પર આ ગિરે તો ઉસ ને અપની જહાલત, બુગ્ઝ વ અદાવત ઔર કુફ્ર કી શામત કી વજહ સે ગુમાન કિયા કે مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ "ઉસ ને આસ્માન કે રબ કો કત્લ કર દિયા." હત્તા કે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ને નમરૂદ કી તરફ એક **મચ્છર** કો ભેજા જો નાક કે ઝરીએ ઉસ કે દિમાગ મેં ઘુસ ગયા ઔર **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ને ઉસ મગરૂર કો એક

મા'મૂલી **મચ્છર**કે ઝરીએ હલાક ફરમા દિયા.''

(الحديقة الندية، ج ١، ص ٥٤٩)

(2) અલ્લાહુ રબ્બુલ ઈઝ્ઝત કે રસૂલોં કે મુકાબલે મેં

ઈસ કી સૂરત યેહ હૈ કે **તકબ્બુર**, જહાલત ઔર બુગ્ઝ વ અદાવત કી બિના પર **રસૂલ** કી પૈરવી ન કરના યા'ની ખુદ કો ઈઝ્ઝત વાલા ઔર બુલન્દ સમઝ કર યૂં તસવ્વુર કરના કે આમ લોગોં જૈસે એક ઈન્સાન કા હુક્મ કૈસે માના જાએ, જૈસા કે બા'ઝ કુફ્ફાર ને હુઝૂર નબિય્યે કરીમ, રઊફુર્રહીમ صَلَّى اللّٰه تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કે બારે મેં હકારત સે કહા થા :

اَهٰذَا الَّذِیْ بَعَثَ اللّٰهُ رَسُوْلًا ﴿۴۱﴾

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : ક્યા યે હૈં જિન કો અલ્લાહ ને રસૂલ બનાકર ભેજા ?

(پ ١٩، الفرقان: ٤١)

لَوْلَا نُزِّلَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ عَلٰى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْیَتَیْنِ عَظِیْمٍ ﴿۳۱﴾

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : ક્યૂં ન ઉતારા ગયા યેહ કુરઆન ઈન દો શહરોં કે કિસી બડે આદમી પર ?

(الحديقة الندية، ج ١، ص ٥٥٠)(پ ٢٥، الزخرف: ٣١)

નબી કે મુકાબલે મેં ભી તકબ્બુર **કુફ્ર** હૈ. (مرآة المناجيح، ج ٦، ص ٦٥٥)

(3) બન્દોં કે મુકાબલે મેં

યા'ની **અલ્લાહ** વ **રસૂલ** عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللّٰه تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કે ઈલાવા મખ્લૂક મેં સે કિસી પર **તકબ્બુર** કરના, વોહ ઈસ તરહ કે અપને આપ કો બેહતર ઔર દૂસરે કો હકીર જાન કર ઉસ પર બડાઈ ચાહના ઔર મુસાવાત (યા'ની બાહમ બરાબરી) કો ના પસન્દ કરના, યેહ સૂરત અગર્ચે પહલી દો સૂરતોં સે કમ તર હૈ મગર ઈસ કા ગુનાહ ભી બહોત બડા હૈ ક્યૂંકે કિબ્રિયાઈ ઔર અ-ઝમત બાદશાહે

હકીકી عَزَّوَجَلَّ હી કે લાઇક હૈ ન કે આજિઝ ઔર કમઝોર બન્દે કે.

(احیاء العلوم، ج۳، ص ۴۲۵ ملخصًا)

તકબ્બુર કરને વાલે કી મિસાલ

તકબ્બુર કરને વાલે કી મિસાલ ઐસી હૈ કે કોઈ ગુલામ બગૈર ઇજાઝત બાદશાહ કા તાજ પહન કર ઉસ કે શાહી તખ્ત પર બિરાજમાન હો જાએ, તો જિસ તરહ યેહ ગુલામ બાદશાહ કી તરફ સે સખ્ત સઝા પાએગા બિલ્કુલ ઇસી તરહ "સિ-ફતે કિબ્રિ" મેં શિર્કત કી મઝમૂમ કોશિશ કરને વાલા શખ્સ **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કી જાનિબ સે સઝા કા મુસ્તહિક હોગા. ચુનાન્ચે નબિય્યે અકરમ, નૂરે મુજસ્સમ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા : **રબ** عَزَّوَجَلَّ ઇર્શાદ ફરમાતા હૈ : "કિબ્રિયાઈ મેરી ચાદર હૈ, લિહાઝા જો મેરી ચાદર કે મુઆ-મલે મેં મુઝ સે ઝગડેગા મૈં ઉસે પાશ પાશ કર દૂંગા."

(المستدرك للحاكم، كتاب الايمان، باب اهل الجنة المغلوبون.....الخ، الحديث: ۲۱۰، ج۱، ص ۲۳۵)

મીઠે મીઠે ઇસ્લામી ભાઇયો ! રબ તઆલા કા કિબ્રિયાઈ કો અપની ચાદર ફરમાના હમેં સમઝાને કે લિયે હૈ કે જૈસે એક ચાદર કો દો નહીં ઓઢ સકતે, યૂંહી અ-ઝમત વ કિબ્રિયાઈ સિવાએ મેરે દૂસરે કે લિયે નહીં હો સકતી. (ماخوذ از مراٰۃ المناجیح، ج۶، ص ۴۵۹)

ઇન્સાન કી હૈસિય્યત હી ક્યા હૈ ?

મીઠે મીઠે ઇસ્લામી ભાઇયો ! ઇન્સાન કી પૈદાઇશ બદબૂદાર નુત્ફે (યા'ની ગન્દે કતરે) સે હોતી હૈ અન્જામે કાર સડા હુવા મુર્દા હૈ ઔર ઇસ કદર બેબસ હૈ કે અપની ભૂક, પ્યાસ, નીંદ, ખુશી, ગમ, યાદ દાશ્ત, બીમારી યા મૌત પર ઇસે કુછ ઇખ્તિયાર નહીં, ઇસ લિયે ઇસે ચાહિયે કે અપની અસ્લિય્યત, હૈસિય્યત ઔર ઔકાત કો કભી ફરામોશ ન કરે, વોહ ઇસ દુન્યા મેં તરક્કિયોં કી મન્ઝિલેં તૈ કરતા હુવા કિતને હી બડે મકામ વ મર્તબે પર ક્યૂં ન પહોંચ જાએ, ખાલિકે કૌનો મકાં عَزَّوَجَلَّ કે સામને ઇસ કી હૈસિય્યત કુછ ભી નહીં હૈ, સાહિબે અક્લ ઇન્સાન તવાઝોઅ ઔર આજિઝી કા ચલન ઇખ્તિયાર

કરતા હૈ ઔર યેહી ચલન ઈસ કો દુન્યા મેં બડાઈ અતા કરતા હૈ વરના ઈસ દુન્યા મેં જબ ભી કિસી ઈન્સાન ને ફિરઔનિય્યત, કારૂનિય્યત ઔર નમરૂદિય્યત વાલી રાહ પકડી હૈ બસા અવકાત **અલ્લાહ** તઆલા ને ઉસે દુન્યા હી મેં ઐસા ઝલીલો ખ્વાર કિયા હૈ કે ઉસ કા નામ મકામે તા'રીફ મેં નહીં બતૌરે મઝમ્મત લિયા જાતા હૈ. લિહાઝા અક્લો ફહ્મ કા તકાઝા યેહ હૈ કે ઈસ દુન્યા મેં ઊંચી પરવાઝ કે લિયે ઈન્સાન જીતે જી પૈવન્દે ઝમીન હો જાએ ઔર આજિઝી વ ઇન્કિસારી કો અપના ઓઢના બિછોના બના લે ફિર દેખિયે કે **અલ્લાહુ** રબ્બુલ ઈઝ્ઝત ઉસ કો કિસ તરહ ઈઝ્ઝત વ અ-ઝમત સે નવાઝતા હૈ ઔર ઉસે દુન્યા મેં મહબૂબિય્યત ઔર મક્બૂલિય્યત કા વોહ આ'લા મકામ અતા કરતા હૈ જો ઉસ કે ફઝલો કરમ કે બગૈર મિલ જાના મુમ્કિન હી નહીં હૈ.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

આશિકાને રસૂલ કે મીઠે બોલ કી બ-રકાત

દા'વતે ઈસ્લામી કે ઈશાઅતી ઈદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ "ફૈઝાને સુન્નત" જિલ્દ 2 કે 499 સ-ફહાત પર મુશ્તમિલ બાબ, **"ગીબત કી તબાહ કારિયાં"** સફહા 223 પર શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત, બાનિયે દા'વતે ઈસ્લામી હઝરત અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર કાદિરી دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه લિખતે હૈં : શહર કુસૂર (પંજાબ, પાકિસ્તાન) કે એક નૌ જવાન ઈસ્લામી ભાઈ કી તહરીર બિત્તસર્રુફ પેશ કરતા હૂં : "મૈં ઉન દિનોં મેટ્રિક કા તાલિબે ઈલ્મ થા, બુરી સોહબત કે બાઈસ ઝિન્દગી ગુનાહોં મેં બસર હો રહી થી, મિઝાજ બેહદ ગુસીલા થા ઔર બદ તમીઝી કી આદતે બદ ઈસ હદ તક પહોંચ ચુકી થી કે વાલિદ સાહિબ કુજા દાદાજાન ઔર દાદીજાન કે સામને ભી કૈંચી કી તરહ ઝબાન ચલાતા. એક રોઝ તબ્લીગે કુરઆનો સુન્નત કી આલમગીર ગૈર સિયાસી તહરીક **દા'વતે ઈસ્લામી** કા એક મ-દની કાફિલા હમારે મહલ્લે કી મસ્જિદ મેં આ પહોંચા, ખુદા عَزَّوَجَلَّ કા કરના ઐસા હુવા કે મૈં **આશિકાને રસૂલ** સે મુલાકાત કે લિયે પહોંચ ગયા. એક ઈસ્લામી ભાઈ ને

ઇન્ફિરાદી કોશિશ કરતે હુએ મુઝે **દર્સ** મેં શિર્કત કી દા'વત પેશ કી, ઉન કે **મીઠે બોલ** ને મુઝ પર ઐસા અસર કિયા કે મૈં ઉન કે સાથ બૈઠ ગયા. ઉન્હોં ને **દર્સ** કે બા'દ ઇન્તિહાઈ મીઠે અન્દાઝ મેં મુઝે બતાયા કે ચન્દ હી રોઝ બા'દ "સહરાએ મદીના" મદી-નતુલ ઔલિયા મુલતાન શરીફ મેં **દા'વતે ઇસ્લામી કા તીન રોઝા બૈનલ અકવામી સુન્નતોં ભરા ઇજતિમાઅ** હો રહા હૈ આપ ભી શિર્કત કર લીજિયે. ઉન કે **દર્સ** ને મુઝ પર બહોત અચ્છા અસર કિયા થા લિહાઝા મૈં ઇન્કાર ન કર સકા. યહાં તક કે મૈં સુન્નતોં ભરે ઇજતિમાઅ (સહરાએ મદીના, મુલતાન) મેં હાઝિર હો ગયા. વહાં કી રૌનકેં ઔર બ-ર-કતેં દેખ કર હૈરાન રહ ગયા, ઇજતિમાઅ મેં હોને વાલે આખિરી બયાન **"ગાને બાજે કી હોલનાકિયાં"** સુન કર મૈં થર્રા ઉઠા ઔર આંખોં સે આંસૂ જારી હો ગએ. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ મૈં ગુનાહોં સે તૌબા કર કે ઉઠા ઔર દા'વતે ઇસ્લામી કે **મ-દની માહોલ** સે વાબસ્તા હો ગયા. મેરી **મ-દની માહોલ** સે વાબસ્તગી સે હમારે ઘર વાલોં ને ઇત્મીનાન કા સાંસ લિયા, દા'વતે ઇસ્લામી કે **મ-દની માહોલ** કી બ-ર-કત સે મુઝ જૈસે બિગડે હુએ બદ અખ્લાક ઔર ખસ્તા ખરાબ નૌ જવાન મેં મ-દની ઇન્કિલાબ સે મુ-તઅસ્સિર હો કર મેરે બડે ભાઈ ને ભી દાઢી મુબારક રખને કે સાથ સાથ ઇમામા શરીફ કા તાજ ભી સજા લિયા. મેરી એક હી બહન હૈ. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ મેરી ઇક્લૌતી બહન ને ભી **મ-દની બુરકઅ** પહન લિયા, اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ ઘર કા હર ફર્દ સિલ્સિલએ આલિયા કાદિરિય્યા ર-ઝવિય્યા મેં દાખિલ હો કર સરકારે ગૌસે આ'ઝમ عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْاَكْرَم કા મુરીદ હો ગયા. ઔર ઉસ ઇન્ફિરાદી કોશિશ કરને વાલે મેરે મોહસિન ઇસ્લામી ભાઈ કે મીઠે બોલ કી બ-ર-કત સે મુઝ પર **અલ્લાહુ** આ'ઝમ عَزَّوَجَلَّ ને ઐસા કરમ ફરમાયા કે મૈં ને **કુરઆને પાક હિફ્ઝ** કરને કી સઆદત હાસિલ કર લી ઔર **દર્સે નિઝામી** (આલિમ કોર્સ) મેં દાખિલા લે લિયા ઔર યેહ બયાન

દેતે વક્ત **દ-ર-જએ સાલિસા** યા'ની તીસરી ક્લાસ મેં પહોંચ ચુકા હૂં. اَلۡحَمۡدُلِلّٰہ عَزَّوَجَلَّ **દા'વતે ઈસ્લામી** કે મ-દની કામોં કે તઅલ્લુક સે **અલાકાઈ કાફિલા ઝિમ્માદાર** હૂં. મેરી નિય્યત હૈ કે اِنۡ شَآءَ اللّٰہ عَزَّوَجَلَّ શા'બાનુલ મુઅઝ્ઝમ સિ. 1427 હિ. સે યકમુશ્ત 12 **માહ કે લિયે મ-દની કાફિલોં** મેં સફર કરૂંગા.''

દિલ પે ગર ઝંગ હો, ઘર કા ઘર તંગ હો, હોગા સબ કા ભલા, કાફિલે મેં ચલો
ઐસા ફૈઝાન હો, હિફ્ઝ કુરઆન હો, કર કે હિમ્મત ઝરા, કાફિલે મેં ચલો

صَلُّوا عَلَی الۡحَبِیۡب ! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

''પનાહે ખુદા'' કે છ હુરૂફ કી નિસ્બત સે તકબ્બુર કે 6 નુકસાનાત

ઈસ બાતિની ગુનાહ કે કસીર દુન્યવી વ ઉખ્રવી નુક્સાનાત હૈં, જિન મેં સે 6 યેહ હૈં :

(1) અલ્લાહ તઆલા કા ના પસન્દીદા બન્દા

રબ્બે કાએનાત عَزَّوَجَلَّ **તકબ્બુર** કરને વાલોં કો પસન્દ નહીં ફરમાતા જૈસા કે સૂરએ **નહ્લ** મેં ઈર્શાદ હોતા હૈ :

اِنَّهٗ لَا یُحِبُّ الۡمُسۡتَكۡبِرِیۡنَ ﴿۲۳﴾ **તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન :** બેશક વોહ મગરૂરોં કો પસન્દ નહીં ફરમાતા.

(پ ۱٤، النحل:۲۳)

શહન્શાહે ખુશ ખિસાલ, પૈકરે હુસ્નો જમાલ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیۡہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કા ફરમાને ઈબ્રત નિશાન હૈ : ''**અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ મુ-તકબ્બિરીન (યા'ની મગરૂરોં) ઔર ઈતરા કર ચલને વાલોં કો ના પસન્દ ફરમાતા હૈ.''

(کنزالعمال، کتاب الاخلاق ، قسم الاقوال، الحدیث:۷۷۲۷،ج۳،ص ۲۱۰)

(2) મ-દની આકા صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા મુ-તકબ્બિર કે લિયે ઈઝહારે નફરત

સરકારે મદીના, રાહતે કલ્બો સીના صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા : "બેશક કિયામત કે દિન તુમ મેં સે મેરે સબ સે નઝદીક ઔર પસન્દીદા શખ્સ વોહ હોગા જો તુમ મેં સે અખ્લાક મેં સબ સે ઝિયાદા અચ્છા હોગા ઔર કિયામત કે દિન મેરે નઝદીક સબ સે કાબિલે નફરત ઔર મેરી મજલિસ સે દૂર વોહ લોગ હોંગે જો વાહિયાત બકને વાલે, લોગોં કા મઝાક ઉડાને વાલે ઔર **મુ-તફૈહિક** હૈં." સહાબએ કિરામ عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان ને અર્ઝ કી : "યા રસૂલલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ! બેહૂદા બક્વાસ બકને વાલોં ઔર લોગોં કા મઝાક ઉઠાને વાલોં કો તો હમ ને જાન લિયા મગર યેહ **મુ-તફૈહિક** કૌન હૈં ?" તો આપ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "ઈસ સે મુરાદ હર **તકબ્બુર** કરને વાલા શખ્સ હૈ."

(جامع الترمذی، ابواب البر والصلة ، الحدیث:۲۰۲۵،ج۳،ص۴۱۰)

ન ઉઠ સકેગા કિયામત તલક ખુદા કી કસમ
કે જિસ કો તૂને નઝર સે ગિરા કે છોડ દિયા

(3) બદ તરીન શખ્સ

તકબ્બુર કરને વાલે કો બદ તરીન શખ્સ કરાર દિયા ગયા હૈ ચુનાન્ચે હઝરતે સય્યિદુના હુઝૈફા رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ઈર્શાદ ફરમાતે હૈં કે હમ દાફેએ રન્જો મલાલ, સાહિબે જૂદો નવાલ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કે સાથ એક જનાઝે મેં શરીક થે કે આપ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "ક્યા મૈં તુમ્હેં **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કે બદ તરીન બન્દે કે બારે મેં ન બતાઊં ? વોહ બદ અખ્લાક ઔર **મુ-તકબ્બિર** હૈ, ક્યા મૈં તુમ્હેં **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કે સબ સે બેહતરીન બન્દે કે બારે મેં ન બતાઊં ? વોહ કમઝોર ઔર ઝઈફ સમઝા જાને વાલા બોસીદા લિબાસ પહનને

વાલા શખ્સ હૈ લેકિન અગર વોહ કિસી બાત પર **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કી કસમ ઉઠા લે તો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ઉસ કી કસમ ઝરૂર પૂરી ફરમાએ.''

(المسندللامام احمد بن حنبل، الحديث: ٢٣٥١٧، ج٩، ص ١٢٠)

(4) કિયામત મેં રુસ્વાઈ

તકબ્બુર કરને વાલોં કો કિયામત કે દિન ઝિલ્લતો રુસ્વાઈ કા સામના હોગા, ચુનાન્ચે દો જહાં કે તાજવર, સુલ્તાને બહરો બર صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને આલીશાન હૈ : ''કિયામત કે દિન **મુ-તકબ્બિરીન** કો ઇન્સાની શક્લોં મેં ચ્યૂંટિયોં કી માનિન્દ ઉઠાયા જાએગા, હર જાનિબ સે ઉન પર ઝિલ્લત તારી હોગી, ઉન્હેં જહન્નમ કે ''**બૂલસ**'' નામી કૈદખાને કી તરફ હાંકા જાએગા ઔર બહોત બડી આગ ઉન્હેં અપની લપેટ મેં લે કર ઉન પર ગાલિબ આ જાએગી, ઉન્હેં ''**તી-નતુલ ખબાલ** યા'ની જહન્નમિયોં કી પીપ'' પિલાઈ જાએગી.''

(جامع الترمذی، کتاب صفة القيامة، باب ماجاء فی شدة .....الخ،الحديث: ٢٥٠٠، ج٤، ص ٢٢١)

(5) ટખ્ને સે નીચે પાજામા લટકાના

રહમતે ઈલાહી સે મહરૂમ હોને વાલોં મેં મુ-તકબ્બિર ભી શામિલ હોગા, જૈસાકે **અલ્લાહ** કે મહબૂબ, દાનાએ ગુયૂબ, મુનઝ્ઝહુન અનિલ ઉયૂબ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઈર્શાદ ફરમાયા : ''જો **તકબ્બુર** કી વજહ સે અપના તહબન્દ લટકાએગા **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કિયામત કે દિન ઉસ પર નઝરે રહમત ન ફરમાએગા.''

(صحيح البخاری، کتاب اللباس، باب من جرثوبهٗ من الخيلاء، الحديث: ٥٧٨٨، ج٤، ص ٤٦)

મ-દની ફૂલ : આ'લા હઝરત, ઈમામે અહલે સુન્નત શાહ ઈમામ અહમદ રઝા ખાન عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن ફરમાતે હૈં : ''પાઈચોં કા કા'બૈન (યા'ની દોનોં ટખ્નોં) સે નીચા હોના જિસે અ-રબી મેં '' **ઈસ્બાલ**'' કહતે હૈં અગર બરાહે ઉજુબ વ તકબ્બુર (યા'ની ખુદ પસન્દી ઔર તકબ્બુર કી વજહ સે) હૈ તો કત્અન

મમ્નૂઅ વ **હરામ** હૈ ઔર ઉસ પર વઈદે શદીદ વારિદ, ઔર અગર બ વજહે **તકબ્બુર** નહીં તો બ હુક્મે ઝાહિર અહાદીસ મર્દોં કો ભી જાઇઝ હૈ. મગર ઉ-લમા દર સૂરતે અ-દમે તકબ્બુર (યા'ની તકબ્બુર કે તૌર પર ન હોને કી સૂરત મેં) હુક્મે કરાહતે તન્ઝીહી દેતે હૈં . બિલ જુમ્લા (યા'ની ખુલાસા યેહ કે) ઈસ્બાલ અગર બરાહે ઉજબ વ તકબ્બુર હૈ હરામ, વરના મકરૂહ ઔર ખિલાફ઼ે ઔલા.'' (ملخصًا از فتاوی رضویہ، ج۲۲،ص۱۶۴، ۱۶۷)

(6) જન્નત મેં દાખિલ ન હો સકેગા

હઝરતે સય્યિદુના અબ્દુલ્લાહ બિન મસઊદ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ રિવાયત કરતે હૈં કે તાજદારે રિસાલત, શહન્શાહે નુબુવ્વત, મુસ્તફ઼ા જાને રહમત, શમ્એ બઝમે હિદાયત صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફ઼રમાયા : ''જિસ કે દિલ મેં રાઈ કે દાને જિતના (યા'ની થોડા સા) ભી **તકબ્બુર** હોગા વોહ જન્નત મેં દાખિલ ન હોગા.''

(صحیح مسلم، کتاب الایمان،باب تحریم الکبر و بیانہ،الحدیث:۱٤۷،ص٦۰)

હઝરતે અલ્લામા મુલ્લા અલી કારી عَلَیْہِ رَحْمَۃُ اللّٰہِ الْبَارِی લિખતે હૈં : જન્નત મેં દાખિલ ન હોને સે મુરાદ યેહ હૈ કે **તકબ્બુર** કે સાથ કોઈ જન્નત મેં દાખિલ ન હોગા બલ્કે **તકબ્બુર** ઔર હર બુરી ખસ્લત સે અઝાબ ભુગતને કે ઝરીએ યા અલ્લાહ તઆલા કે અફ઼્વો કરમ સે પાક વ સાફ઼ હો કર જન્નત મેં દાખિલ હોગા.

(مرقاۃ المفاتیح، کتاب الآداب، باب الغضب والکبر، ج۸،ص۸۲۸، ۸۲۹)

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

ઈસ તકબ્બુર કા ક્યા હાસિલ !

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! ઝરા સોચિયે કે ઈસ **તકબ્બુર** કા ક્યા હાસિલ ! મહ્ઝ લઝ્ઝતે નફ઼્સ, વોહ ભી ચન્દ લમ્હોં કે લિયે ! જબકે ઈસ કે નતીજે મેં **અલ્લાહ વ રસૂલ** عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી નારાઝી, મખ્લૂક કી બેઝારી, મૈદાને મહશર મેં ઝિલ્લતો રુસ્વાઈ,

રબ عَزَّوَجَلَّ કી રહમત ઔર ઈન્આમાતે જન્નત સે મહરૂમી ઔર જહન્નમ કા રિહાઈશી બનને જૈસે બડે બડે નુક્સાનાત કા સામના હૈ ! અબ ફૈસલા હમારે હાથ મેં હૈ કે ચન્દ લમ્હોં કી લઝ્ઝત ચાહિયે યા હમેશા કે લિયે જન્નત ! મૈદાને મહશર મેં ઈઝ્ઝત ચાહિયે યા ઝિલ્લત ! યકીનન હમ ખસારે (યા'ની નુક્સાન) મેં નહીં રહના ચાહેંગે તો હમેં ચાહિયે કે અપને અન્દર ઈસ મ-રઝે **તકબ્બુર** કી મૌજૂદગી કા પતા ચલાએં ઔર ઈસ કે **ઈલાજ** કે લિયે કોશાં હો જાએં. હર બાતિની મરઝ કી કુછ ન કુછ અલામાત હોતી હૈં, આઈયે ! સબ સે પહલે હમ **તકબ્બુર** કી અલામાત કે બારે મેં જાનતે હૈં ફિર સન્જીદગી સે અપના મુહા-સબા કરને કી કોશિશ કરતે હૈં. યાદ રહે ! **તકબ્બુર** કી મા'લૂમાત હાસિલ કરને કા મક્સદ અપની **ઈસ્લાહ** હો ન કે દીગર મુસલ્માનોં કે ઉયૂબ જાનને કી જુસ્ત-જૂ, **ખબરદાર** ! અપની નાકિસ મા'લૂમાત કી બિના પર કિસી ભી **મુસલ્માન** પર ખ્વાહ મ ખ્વાહ **મુ-તકબ્બિર** હોને કા હુક્મ ન લગાઈયે, **આ'લા હઝરત** ઈમામ અહમદ રઝા ખાન عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن ફરમાતે હૈં : લાખોં મસાઈલ વ અહકામ, નિય્યત કે ફર્ક સે **તબ્દીલ** હો જાતે હૈં. (فتاوی رضویہ، ج۸، ص۱۹۸)

યેહ બાત ભી ઝેહ્ન મેં રહે કે ઈન અલામાત કો મહ્ઝ એક મર્તબા પઢના ઔર સરસરી તૌર પર અપના જાએઝા લે લેના હી કાફી નહીં ક્યૂંકે નફ્સો શૈતાન કભી નહીં ચાહેંગે કે હમ ઈન અલામાત કો અપને અન્દર તલાશ કર કે **તકબ્બુર** કા ઈલાજ કરને મેં કામ્યાબ હો જાએં, લિહાઝા **અલામાતે તકબ્બુર** કો બાર બાર પઢ કર ખૂબ અચ્છી તરહ ઝેહ્ન નશીન કર લીજિયે ફિર અપના મુસલ્સલ મુહા-સબા જારી રખિયે તો કામ્યાબી કી રાહ હમવાર હો જાએગી, اِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

''તકબ્બુર જહન્નમ મેં લે જાએગા'' કે 19 હુરૂફ કી નિસ્બાત સે તકબ્બુર કી 19 અલામાત

પહલી અલામત : ઈસ બાત કો પસન્દ કરના કે લોગ મુઝે દેખ કર તા'ઝીમન ખડે હો જાએં તાકે દૂસરોં પર મેરી શાનો શૌકત કા ઈઝહાર હો. (الحديقة الندية، ج١، ص٥٨٣)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

મ-દની ફૂલ : અગર કોઈ લોગોં કે ખડે હોને કો ઈસ લિયે પસન્દ કરતા હૈ કે કમ ઈલ્મ (જાહિલ) લોગોં કો ઉસ કી હૈસિય્યત કા ઈલ્મ હો જાએ ઔર વોહ દીન કે મુઆ-મલે મેં ઉસ કી નસીહત કો કબૂલ કરેં, **તકબ્બુર** કા નામો નિશાન ભી દિલ મેં ન હો તો ઐસા શખ્સ મુ-તકબ્બિર નહીં હૈ ક્યૂંકે આ'માલ કા દારો મદાર નિય્યતોં પર હૈ, હર આદમી કે લિયે વોહી હૈ જિસ કી ઉસ ને નિય્યત કી ઔર નિય્યતોં કા હાલ **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ જાનતા હૈ. મગર યેહ બહોત મુશ્કિલ કામ હૈ લિહાઝા ! ઐસે શખ્સ કો અપને દિલ પર એક સો બારહ બાર ગૌર કર લેના ચાહિયે કે ઐસા ન હો કે નફ્સો શૈતાન ઉસે ધોકે મેં મુબ્તલા કર કે હલાકત કે જંગલ મેં પહોંચા દેં. (الحديقة الندية، ج١، ص٥٨٣)

દૂસરી અલામત : યેહ ચાહના કે ઈસ્લામી ભાઈ મેરી તા'ઝીમ કી ખાતિર મેરે સામને બા અદબ ખડે રહેં તાકે લોગોં મેં મેરા મકામ વ મર્તબા ઝાહિર હો. (ايضاً)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

અપના ઠિકાના જહન્નમ મેં બના લે

સય્યિદુલ મુર-સલીન, ખા-તમુન્નબિય્યીન, જનાબે રહ્મતુલ્લિલ આ-લમીન صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને ઈબ્રત નિશાન હૈ : ''જિસ કી યેહ ખુશી હો કે લોગ મેરી તા'ઝીમ કે લિયે ખડે રહેં, વોહ અપના ઠિકાના જહન્નમ મેં બનાએ.''

(جامع الترمذي، كتاب الادب، الحديث: ٢٧٦٤، ج٤، ص٣٤٧)

અ-જમિય્યોં કી તરહ ખડે ન રહા કરો

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ ઉમામા رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે રિવાયત હૈ કે સાહિબે કુરઆને મુબીન, મહબૂબે રબ્બુલ આ-લમીન, જનાબે સાદિકો અમીન عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم અસા પર ટેક લગા કર બાહર તશરીફ લાએ. હમ આપ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે લિયે ખડે હો ગએ. ઈર્શાદ ફરમાયા : ''ઈસ તરહ ન ખડે હુવા કરો જૈસે **અ-જમી** ખડે હુવા કરતે હૈં કે ઉન કે બા'ઝ, બા'ઝ કી તા'ઝીમ કરતે હૈં.''

(سنن أبي داود، کتاب الادب، الحدیث ۵۲۳۰، ج۴، ص۴۵۸)

બયાન કર્દા હદીસ કી તશરીહ

દા'વતે ઈસ્લામી કે ઈશાઅતી ઈદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ 312 સ-ફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, **''બહારે શરીઅત''** હિસ્સા 16 સફહા 113 પર **સદરુશ્શરીઅહ, બદરુત્તરીકહ** હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફ્તી મુહમ્મદ અમજદ અલી આ'ઝમી عَلَیْہِ رَحْمَۃُ اللّٰہِ الْقَوِی ઈસ હદીસ કે તહ્ત લિખતે હૈં : યા'ની અ-જમિય્યોં કા ખડે હોને મેં જો તરીકા હૈ વોહ કબીહ વ મઝમૂમ (યા'ની બુરા) હૈ, ઈસ તરહ ખડે હોને કી **મુમા-ન-અત** હૈ, વોહ યેહ હૈ કે ઉ-મરા બૈઠે હુએ હોતે હૈં ઔર કુછ લોગ બર વજહે તા'ઝીમ ઉન કે કરીબ ખડે રહતે હૈં. દૂસરી સૂરત અ-દમે જવાઝ કી વોહ હૈ કે વોહ ખુદ પસન્દ કરતા હો કે મેરે લિયે લોગ ખડે હુવા કરેં ઔર કોઈ ખડા ન હો તો બુરા માને જૈસાકે હિન્દૂસ્તાન મેં અબ ભી બહોત જગહ રવાજ હૈ કે અમીરોં, રઈસોં, ઝમીનદારોં કે લિયે ઉન કી રિઆયા ખડી હોતી હૈ, ન ખડી હો તો ઝદો કોબ તક નૌબત આતી હૈ. ઐસે હી **મુ-તકબ્બિરીન** વ **મુ-તજબ્બિરીન** (યા'ની તકબ્બુર ઔર ઝુલ્મ કરને વાલોં) કે મુ-તઅલ્લિક હદીસ મેં વઈદ આઈ હૈ ઔર અગર ઉન કી તરફ સે યેહ ન હો બલ્કે યેહ ખડા હોને વાલા ઉસ કો મુસ્તહિકે તા'ઝીમ સમઝ કર સવાબ કે લિયે ખડા હોતા હૈ યા તવાઝોઅ કે

તૌર પર કિસી કે લિયે ખડા હોતા હૈ તો યેહ ના જાઈઝ નહીં બલ્કે **મુસ્તહબ** હૈ. (بہارِشریعت، حصہ۱۶،ص۱۱۳)

અપને સરદાર કે પાસ ઉઠ કર જાઓ

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ સઈદ ખુદરી رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે મરવી હૈ કે જબ બની કુરૈઝા અપને કલ્એ સે હઝરતે સય્યિદુના સા'દ બિન મુઆઝ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ કે હુકમ પર ઉતરે, હુઝૂરે અન્વર صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને હઝરતે સય્યિદુના સા'દ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ કે પાસ આદમી ભેજા ઔર વોહ વહાં સે કરીબ મેં થે. જબ મસ્જિદ કે કરીબ આ ગએ, આપ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને અન્સાર સે ફરમાયા : "અપને સરદાર કે પાસ ઉઠ કર જાઓ."

(صحيح البخاري، كتاب الجهاد، باب اذا نزل العدو .....الخ،الحديث ۳۰۴۳،ج۲،ص۳۲۲)

સહાબએ કિરામ عَلَیْہِمُ الرِّضْوَان ખડે હો કર તા'ઝીમ કિયા કરતે

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ હુરૈરા رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ફરમાતે હૈં કે મીઠે મીઠે આકા મક્કી મ-દની મુસ્તફા صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم મસ્જિદ મેં બૈઠ કર હમ સે બાતેં કરતે જબ આપ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ખડે હોતે તો હમ ભી ખડે હો જાતે ઔર ઉતની દેર ખડે રહતે કે હુઝૂર صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કો દેખ લેતે કે બા'ઝ અઝવાજે મુતહ્હરાત رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُنَّ કે મકાન મેં તશરીફ લે ગએ.

(شعب الإيمان، باب في مقاربة.....الخ، الحديث ۸۹۳۰، ج٦، ص٤٦٧)

તીસરી અલામત : કહીં આતે જાતે વક્ત યેહ ખ્વાહિશ રખના કે મેરા કોઈ શાગિર્દ યા મુરીદ યા અકીદત મન્દ યા કોઈ રફીક બરાબર યા પીછે પીછે ચલે તાકે લોગ મુઝે મુઅઝ્ઝઝ સમઝેં.

(الحديقة الندية، ج١،ص٥٨٤)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

દૂરી મેં ઈઝાફા હોતા રહતા

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ દરદા رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ફરમાતે હૈં : "જબ તક કિસી આદમી કે **પીછે** ચલને વાલે હોં અલ્લાહ તઆલા સે ઉસ કી **દૂરી** મેં ઈઝાફા હોતા રહતા હૈ."

(احیاء علوم الدین، کتاب ذم الکبر و العجب، ج۳، ص ٤٣٤)

મ-દની ફૂલ : કભી ઈન્સાન કી આદત મેં યેહ શામિલ હોતા હૈ કે ચલને મેં ઉસ કે સાથ કોઈ ન કોઈ ઝરૂર હો ઈસ લિયે કે તન્હા જાને મેં ઉસે વહશત હોતી હૈ યા અકેલે જાને મેં દુશ્મન કા ખૌફ હૈ કે વોહ અઝિય્યત વ નુક્સાન પહોંચાએગા તો ઐસી સૂરત મેં કિસી કો સાથ લે લેના **તકબ્બુર** મેં દાખિલ નહીં. (الحدیقة الندیة، ج۱، ص ٥٨٤)

ચૌથી અલામત : કિસી સે મુલાકાત કે લિયે ખુદ ચલ કર જાને મેં ઝિલ્લત સમઝના, ઈસ બાત કો પસન્દ કરના કે દૂસરા મુઝ સે મિલને આએ. (ایضاً)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

મ-દની ફૂલ : અગર કોઈ અપની દીની યા દુન્યાવી મસરૂફિય્યાત કે સબબ લોગોં સે મુલાકાત કરને નહીં જાતા યા ઈસ લિયે નહીં મિલતા કે **ગીબત** વગૈરા ગુનાહોં મેં મુબ્તલા હોને કા અન્દેશા હૈ યા સામને વાલે પર ઉસ કી મુલાકાત ગિરાં ગુઝરેગી તો ઐસા કરના **તકબ્બુર** નહીં ઔર ઈન વુજૂહાત કી બિના પર મુલાકાત ન કરના મઝમૂમ (યા'ની કાબિલે મઝમ્મત) ભી નહીં હૈ. (ایضاً)

પાંચવીં અલામત : બ ઝાહિર કિસી કમતર ઈસ્લામી ભાઈ કા બરાબર આ કર બૈઠ જાના ઈસ લિયે ના ગવાર ગુઝરના કે મૈં ઈસ સે અફઝલ હૂં, યેહ **ભી તકબ્બુર** મેં દાખિલ હૈ. (الحدیقة الندیة، ج۱، ص ٥٨٥)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

જબ હજામ બરાબર આ કર બૈઠા.....

ખલીફએ આ'લા હઝરત મૌલાના સય્યિદ **અય્યૂબ અલી** عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِى કા બયાન હૈ કે એક સાહિબ જિન કા નામ મુઝે યાદ નહીં આ'લા હઝરત, ઈમામે અહલે સુન્નત, મુજદ્દિદે દીનો મિલ્લત, હઝરતે અલ્લામા મૌલાના શાહ ઈમામ **અહમદ રઝા ખાન** عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن કી ખિદમત મેં હાઝિર હુવા કરતે થે ઔર **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت ભી કભી કભી ઉન કે યહાં તશરીફ લે જાયા કરતે થે. એક મરતબા હુઝૂર (આ'લા હઝરત) ઉન કે યહાં તશરીફ ફરમા થે કે ઉન કે મહલ્લે કા એક બેચારા ગરીબ મુસલ્માન ટૂટી હુઈ પુરાની ચારપાઈ પર જો સેહ્ન કે કનારે પડી થી ઝિજકતે હુએ બૈઠા હી થા કે સાહિબે ખાના ને નિહાયત કડવે તેવરોં સે ઉસ કી તરફ દેખના શુરૂઅ કિયા યહાં તક કે વોહ નદામત સે સર ઝુકાએ ઉઠ કર ચલા ગયા. **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت કો સાહિબે ખાના કી ઈસ મગરૂરાના રવિશ પર સખ્ત તકલીફ પહોંચી મગર કુછ ફરમાયા નહીં. કુછ દિનોં બા'દ વોહ આપ કે યહાં આએ. **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت ને અપની ચારપાઈ પર જગહ દી, વોહ બૈઠે હી થે કે ઈતને મેં કરીમ બખ્શ હજામ હુઝૂર (આ'લા હઝરત) કા ખત બનાને કે લિયે આએ, વોહ ઈસ ફિક્ર મેં થે કે કહાં બૈઠૂં ? **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت ને ફરમાયા : "ભાઈ કરીમ બખ્શ ! ક્યૂં ખડે હો ? મુસલ્માન આપસ મેં ભાઈ ભાઈ હૈં." ઔર ઉન સાહિબ કે બરાબર મેં બૈઠને કા ઈશારા ફરમાયા, વોહ બૈઠ ગએ, ફિર ઉન સાહિબ કે ગુસ્સે કી યેહ કૈફિય્યત થી કે જૈસે સાંપ ફુન્કારેં મારતા હૈ, વોહ ફૌરન ઉઠ કર ચલે ગએ, ફિર કભી ન આએ. ખિલાફે મા'મૂલ જબ અર્સા ગુઝર ગયા તો **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت ને ફરમાયા : અબ ફુલાં સાહિબ તશરીફ નહીં લાતે હૈં ! ફિર ખુદ હી ફરમાયા : મૈં ભી ઐસે શખ્સ સે મિલના નહીં ચાહતા.(હયાતે આ'લા હઝરત, હિસ્સા : 1, સ. 108)

દેહાતિયોં કો નીચે ન બૈઠને દિયા

મુહદ્દિસે આ'ઝમે પાકિસ્તાન હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુહમ્મદ સરદાર અહમદ કાદિરી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِى કી ખિદમત મેં દો દેહાતી એક મસ્અલા પૂછને કે લિયે હાઝિર હુએ. આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ઉસ વક્ત ચારપાઈ પર જલ્વા ગર થે, દેહાતિયોં ને આપ કે ઈલ્મી મકામ કા પાસ કરતે હુએ ઝમીન પર બૈઠના ચાહા મગર આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ને આજિઝી કરતે હુએ ઉન દેહાતિયોં કો ઈસરાર કર કે ન સિર્ફ ચારપાઈ પર બૈઠાયા બલ્કે અપની ચારપાઈ કે સિરહાને કી તરફ બિઠાયા. હુક્મ કી તા'મીલ કે લિયે ઉન્હેં આપ કે બરાબર બૈઠના પડા ઔર આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ને ઉન કે મસ્અલે કા જવાબ મર્હમત ફરમાયા. (حیات محدّث اعظم، ص۱۹۳)

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ઉન પર રહમત હો ઔર ઉન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો. اٰمین بِجاہِ النَّبِیِّ الْاَمین صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

છટી અલામત : મરીઝોં, મા'ઝૂરોં ઔર ગરીબોં કો હકીર જાનતે હુએ ઉન કે પાસ બૈઠને સે ઈજ્તિનાબ કરના.

(الحديقة الندية، ج۱، ص۵۸۵)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

સાતવીં અલામત : કિસી કો હકીર જાનતે હુએ સલામ મેં પહલ ન કરના બલ્કે દૂસરે ઈસ્લામી ભાઈ સે તવક્કોઅ રખના કે યેહ મુઝે સલામ કરે. (احیاء علوم الدین، ج۳، ص۴۲۷ ملخصًا)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

આઠવીં અલામત : અપને મા તહ્ત યા કિસી ઔર ઈસ્લામી ભાઈ કો હકીર જાન કર ઉસ સે મુસા-ફહા કરને કો ના પસન્દ કરના, અગર હાથ મિલાના હી પડ જાએ તો તબીઅત પર ગિરાં (યા'ની ના ગવાર) ગુઝરના.

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

નવીં અલામત : કિસી મુઅઝ્ઝમે દીની કી તા'ઝીમ કે લિયે ખડા હોને કો ગવારા ન કરના.

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

દસવીં અલામત : અપને લિબાસ, ઉઠને બૈઠને ઔર ગુફ્ત-ગૂ મેં ઈમ્તિયાઝ ચાહના તાકે દૂસરોં કો નીચા દિખા સકે.

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

ગ્યારહવીં અલામત : અપના કુસૂર હોતે હુએ ભી ગ-લતી તસ્લીમ ન કરના ઔર મુઆફી માંગને કે લિયે તય્યાર ન હોના.

(الحديقة الندية، ج ١، ص ٥٨٨ ملخصًا)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

બારહવીં અલામત : કિસી કી નસીહત યા મશ્વરા કબૂલ કરને મેં ઝિલ્લત મહસૂસ કરના. (احياء علوم الدين، ج ٣، ص ٤٢٢)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

તેરહવીં અલામત : અગર કિસી કો નસીહત કી યા કોઈ મશ્વરા દિયા ઔર ઉસ ને કિસી મા'કૂલ વજહ સે કબૂલ ન કિયા તો આપે સે બાહર હો જાના. (احياء علوم الدين، ج ٣، ص ٤٢٢)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

ચૌદહવીં અલામત : હર એક સે બહસ કર કે ગાલિબ આને કી કોશિશ કરના, દૂસરે કી દુરુસ્ત બાત કો ગલત ઔર અપની ગલત બાત કો ભી સબ સે બેહતર તસવ્વુર કરના. (الحديقة الندية، ج ١، ص ٥٨٨)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

પન્દરહવીં અલામત : કિસી કો હકીર જાન કર ઉસ કે હુકૂક અદા ન કરના ઔર અગર ઉસ સે હક કી અદાઈ કા મુતા-લબા કિયા જાએ તો ઉસે તસ્લીમ ન કરના. (جامع العلوم والحكم،ص٤١٧ملخصاً)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

સોલહવીં અલામત : હર વક્ત દૂસરોં કે મુકાબલે મેં અપની બરતરી કે પહલૂ તલાશ કરતે રહના. (احیاء علوم الدین، ج٣، ص٤٣٠ملخصًا)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

સત્તરહવીં અલામત : અપને ઘર કે કામ કાજ કરને, બાઝાર સે સૌદા સુલફ ઉઠા કર લાને કો કસ્રે શાન સમઝના. (الحديقة الندية، ج١، ص٥٨٦)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

મ-દની ફૂલ : અગર મરઝ, તકલીફ, સુસ્તી યા બુઢાપે કી વજહ સે ઘર કે કામ કાજ મેં હાથ નહીં બટાતા તો ઐસે શખ્સ પર કોઈ ઇલ્ઝામ નહીં.

(الحديقة الندية، ج١، ص٥٨٦)

અઠ્ઠારહવીં અલામત : કમ કીમત લિબાસ પહનને મેં શર્મ મહસૂસ કરના કે લોગ ક્યા કહેંગે ! (ایضاً)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

ઉન્નીસવીં અલામત : અમીરોં કી દા'વત મેં પૂરે એહતિમામ સે શરીક હોના ઔર ગરીબોં કી દા'વત કો સિરે સે કબૂલ હી ન કરના. (ایضاً)

મુહા-સબા : કહીં હમ ભી તો ઐસે નહીં ?

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

અનોખી છીંક

દા'વતે ઈસ્લામી કે ઈશાઅતી ઈદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ "ફૈઝાને સુન્નત" જિલ્દ 2 કે 499 સ-ફ્હાત પર મુશ્તમિલ બાબ, **"ગીબત કી તબાહ કારિયાં"** સફ્હા 325 પર હૈ : નમાઝોં ઔર સુન્નતોં પર અમલ કી આદત ડાલને કે લિયે **દા'વતે ઈસ્લામી** કે મ-દની માહોલ સે હર દમ વાબસ્તા રહિયે, સુન્નતોં કી તરબિય્યત કે લિયે **મ-દની કાફ્લિોં** મેં **આશિકાને રસૂલ** કે સાથ સુન્નતોં ભરા સફ્ર કીજિયે, આપ કી તરગીબ વ તહરીસ કે લિયે એક **મ-દની બહાર** પેશે ખિદમત હૈ ચુનાન્ચે એક ઈસ્લામી ભાઈ કા કુછ ઈસ તરહ કા બયાન હૈ કે મેરી **રીઢ કી હડ્ડી** કા મોહરા અપની જગહ સે હિલ ગયા થા. બહોત ઈલાજ કરાયા મગર ઈફ્રાકા ન હુવા. એક ઈસ્લામી ભાઈ કે તરગીબ દિલાને પર આશિકાને રસૂલ કે સાથ દા'વતે ઈસ્લામી કે સુન્નતોં કે તરબિય્યત કે **મ-દની કાફ્લિે** મેં સફ્ર કિયા. રાત કે ખાને કે વક્ત અચાનક મુઝે ઝોરદાર છીંક આઈ જિસ સે મેરા સારા જિસ્મ લરઝ ઉઠા. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ **ઉસ અનોખી છીંક કી બ-ર-કત સે મેરી રીઢ કી હડ્ડી કા મોહરા અપની જગહ પર દુરુસ્ત હો ગયા.**

રીઢ કી હડ્ડિયોં, કી ભી બીમારિયોં, સે મિલેગી શિફા, કાફ્લિે મેં ચલો
તાજદારે હરમ, કા જો હોગા કરમ પાએગા દિલ જિલા, કાફ્લિે મેં ચલો

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

છીંક કી બ-ર-કતેં

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! દેખા આપ ને ! મ-દની કાફ્લિે કી ભી ક્યા ખૂબ બહારેં હૈં ! કે ઈસ કી બ-ર-કત સે ઝોરદાર છીંક આઈ ઔર પીઠ કા મોહરા દુરુસ્ત હો ગયા ! છીંક **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કો પસન્દ હૈ ઔર ઈસ કી ભી ક્યા ખૂબ બ-ર-કતેં હૈં ! **દા'વતે ઈસ્લામી**

કે ઇશાઅતી ઇદારે મક-ત-બતુલ મદીના કે મત્બૂઆ 32 સ-ફહાત પર મુશ્તમિલ રિસાલે, "101 **મ-દની ફૂલ**" સફહા 13 તા 14 પર હૈ : (1) જો કોઈ છીંક આને પર اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَال કહે ઔર અપની ઝબાન સારે દાંતોં પર ફેર લિયા કરે તો اِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ દાંતોં કી બીમારિયોં સે મહફૂઝ રહેગા. (مراٰةُ المناجيح ج٦ ص ٣٩٦) (2) હઝરતે મૌલાએ કાએનાત, **અલિય્યુલ મુર્તઝા** كَرَّمَ اللّٰهُ تَعَالٰى وَجْهَهُ الْكَرِيْم ફરમાતે હૈં : જો કોઈ છીંક આને પર اَلْحَمْدُلِلّٰهِ કહે તો વોહ દાઢ ઔર કાન કે દર્દ મેં કભી મુબ્તલા નહીં હોગા. (مِرْقَاةُ الْمَفَاتِيْح ج٨ ص٤٩٩ تحت الحديث ٤٧٣٩) (3) છીંક આને પર اَلْحَمْدُلِلّٰهِ કહના ચાહિયે બેહતર યેહ હૈ કે اَلْحَمْدُلِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِيْن યા اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى كُلِّ حَال કહે. (4) સુનને વાલે પર વાજિબ હૈ કે ફૌરન "يَرْحَمُكَ اللّٰه" (યા'ની **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ તુઝ પર રહ્મ ફરમાએ) કહે. ઔર ઇતની આવાઝ સે કહે કે છીંકને વાલા ખુદ સુન લે. (بہارِشریعت حصّہ١٦ ص١١٩) (5) જવાબ સુન કર છીંકને વાલા કહે : "يَغْفِرُ اللّٰهُ لَنَا وَلَكُمْ" (યા'ની **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ હમારી ઔર તુમ્હારી મગ્ફિરત ફરમાએ) યા યેહ કહે : "يَهْدِيْكُمُ اللّٰهُ وَيُصْلِحُ بَالَكُمْ" (યા'ની **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ તુમ્હેં હિદાયત દે ઔર તુમ્હારા હાલ દુરુસ્ત કરે).

(عالمگیری ج ٥ ص ٣٢٦) (غیبت کی تباہ کاریاں ص٣٢٥)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

તકબ્બુર કે મુખ્તલિફ અન્દાઝ

તકબ્બુર કા ઇઝહાર કભી તો ઇન્સાન કી **હ-રકાત વ સ-કનાત** સે હોતા હૈ જૈસે મુંહ ફુલાના, નાક ચઢાના, માથે પર બલ ડાલના, ઘૂરના, સર કો એક તરફ ઝુકાના, ટાંગ પર ટાંગ રખ કર બૈઠના, ટેક લગા કર ખાના, અકડ કર ચલના વગૈરા ઔર કભી **ગુફ્ત-ગૂ** સે મ-સલન યેહ કહના : "કેચવે કી ઔલાદ ! તુમ મેરે

સામને ઝબાન ચલાતે હો, તુમ્હારી યેહ હિમ્મત કે મુઝે જવાબ દેતે હો" વગૈરા વગૈરા. અલ ગરઝ મુખ્તલિફ અહવાલ, અક્વાલ ઔર અફ્આલ કે ઝરીએ **તકબ્બુર** કા ઈઝહાર હો સકતા હૈ, ફિર બા'ઝ મુ-તકબ્બિરીન મેં ઈઝહાર કે તમામ અન્દાઝ પાએ જાતે હૈં ઔર કુછ મુ-તકબ્બિરીન મેં બા'ઝ. લેકિન **યાદ રહે** કે યેહ તમામ બાતેં ઉસી વક્ત **તકબ્બુર** કે ઝુમરે મેં આએંગી જબકે દિલ મેં **તકબ્બુર** મૌજૂદ હો મહ્ઝ ઈન ચીઝોં કો **તકબ્બુર** નહીં કહા જા સકતા.

(ماخوز از احیاء العلوم، ج۳، ص۴۳۴)

તકબ્બુર કે નતીજે મેં પૈદા હોને વાલી બુરાઈયાં

તકબ્બુર ઐસા મોહલિક મરઝ હૈ કે અપને સાથ દીગર કઈ **બુરાઈયોં** કો લાતા હૈ ઔર કઈ **અચ્છાઈયોં** સે આદમી કો મહરૂમ કર દેતા હૈ. ચુનાન્ચે હુજજતુલ ઈસ્લામ હઝરતે સય્યિદુના ઈમામ મુહમ્મદ બિન મુહમ્મદ ગઝાલી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللّٰهِ الْوَالِى લિખતે હૈં : "મુ-તકબ્બિર શખ્સ જો કુછ અપને લિયે પસન્દ કરતા હૈ અપને મુસલ્માન ભાઈ કે લિયે પસન્દ નહીં કર સકતા, ઐસા શખ્સ **આજિઝી** પર ભી કાદિર નહીં હોતા જો તક્વા વ પરહેઝ ગારી કી જડ હૈ, **કીના** ભી નહીં છોડ સકતા, અપની ઈઝ્ઝત બચાને કે લિયે **ઝૂટ** બોલતા હૈ, ઈસ ઝૂટી ઈઝ્ઝત કી વજહ સે **ગુસ્સા** નહીં છોડ સકતા, **હસદ** સે નહીં બચ સકતા, કિસી કી ખૈર ખ્વાહી નહીં કર સકતા, દૂસરોં કી નસીહત કબૂલ કરને સે મહરૂમ રહતા હૈ, લોગોં કી **ગીબત** મેં મુબ્તલા હો જાતા હૈ અલ ગરઝ મુ-તકબ્બિર આદમી અપના ભરમ રખને કે લિયે હર બુરાઈ કરને પર મજબૂર ઔર હર અચ્છે કામ કો કરને સે આજિઝ હો જાતા હૈ." (احیاء العلوم، ج۳،ص ۴۲۳ملخصًا)

તકબ્બુર સે જાન છુડા લીજિયે

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! ઈસ ગુનાહ કી તા'રીફ, તબાહ કારિયાં, બા'ઝ અલામતેં જાનને ઔર મુસલ્સલ ગૌરો ફિક્ર કે બા'દ અપને અન્દર **તકબ્બુર** કી મૌજૂદગી કા ઈન્કિશાફ હોને કી સૂરત મેં

ફોરી તૌર પર **ઈલાજ** કી કોશિશેં કરના હમ પર લાઝિમ હૈ. યકીનન નફ્સો શૈતાન અપના સારા ઝોર લગાએંગે કે "હમ સુધરને ન પાએં", લેકિન સોચિયે તો સહી કે આખિર હમ કબ તક નફ્સો શૈતાન કે સામને ચારોં શાને ચિત હોતે રહેંગે ! કબ તક હમ ખ્વાબે ખરગોશ કે મઝે લેતે રહેંગે ! કબ્ર મેં મીઠી નીંદ સોને કે લિયે હમેં આજ હી બેદાર હોના પડેગા. આ'લા હઝરત عليه رحمة ربّ العزت મક્કી મ-દની મુસ્તફા صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી બારગાહે બેકસ પનાહ મેં નફ્સો શૈતાન કે ખિલાફ યૂં ફરિયાદ કરતે હૈં,

सरवरे दीं लीजे अपने ना तुवानों की खबर
नफ्सो शैतां सय्यिदा कब तक दबाते जाएंगे

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! ગુનાહોં કે ઈલાજ મેં હમારી ઝરા સી ગફલત તવીલ **પરેશાની** કા સબબ બન સકતી હૈ કે ન જાને કબ મૌત હમેં દુન્યા કી રૌનકોં સે ઉઠા કર વીરાન કબ્ર કી તન્હાઈયોં મેં પહોંચા દે, જહાં ન સિર્ફ ઘુપ અંધેરા બલ્કે વહશત કા બસેરા ભી હોગા, કોઈ મૂનિસ ન કોઈ હમદર્દ ! અગર **તકબ્બુર** ઔર દીગર ગુનાહોં કે સબબ હમેં અઝાબે કબ્ર મેં મુબ્તલા કર દિયા ગયા, આગ ભડકા દી ગઈ, સાંપ ઔર બિચ્છૂ હમ સે લિપટ ગએ, હમેં મારા પીટા ગયા તો ક્યા કરેંગે ! કિસ સે ફરિયાદ કરેંગે ! કૌન હમેં છુડાને આએગા ! આજ મૌકઅ હૈ કે **તકબ્બુર** સમેત અપને તમામ ગુનાહોં સે સચ્ચી તૌબા કર કે અપને રબ عَزَّوَجَلَّ કો મના લીજિયે.

કર લે તૌબા રબ عَزَّوَجَلَّ કી રહમત હૈ બડી
કબ્ર મેં વરના સઝા હોગી કડી

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

''ઈલાજે તકબ્બુર'' કે આઠ હુરૂફ કી નિસ્બાત સે તકબ્બુર પર ઉભારને વાલે 8 અસ્બાબ ઔર ઉન કા ઈલાજ

હર મરઝ કે ઈલાજ કે લિયે ઉસ કે **અસ્બાબ** કા જાનના બહોત ઝરૂરી હૈ, બુન્યાદી તૌર પર દિલ મેં **તકબ્બુર** ઉસી વક્ત પૈદા હોતા હૈ જબ આદમી ખુદ કો બડા સમઝે ઔર અપને આપ કો વોહી બડા સમઝતા હૈ જો અપને અન્દર કિસી કમાલ કી બૂ પાતા હૈ, ફિર વોહ કમાલ યા તો દીની હોતા હૈ જૈસે ઈલ્મ વ અમલ વગૈરા ઔર કભી દુન્યવી મ-સલન માલો દૌલત ઔર તાકત વ મન્સબ વગૈરા, યૂં **તકબ્બુર** કે કમ અઝ કમ 8 અસ્બાબ હૈં : (1) ઈલ્મ (2) ઈબાદત (3) માલો દૌલત (4) હસબ વ નસબ (5) ઓહદા વ મન્સબ (6) કામ્યાબિયાં (7) હુસ્નો જમાલ (8) તાકત વ કુવ્વત.

(احیاء علوم الدین، ج۳، ص۴۲۶ تا ۴۳۳ ملخصًا)

(1) ઈલ્મ

ઈલ્મે દીન સીખના સિખાના બહોત બડી સઆદત હૈ ઔર અપની ઝરૂરત કે બ કદર ઈસ કા હાસિલ કરના **ફર્ઝ** ભી હૈ મગર બા'ઝ અવકાત ઈન્સાન કસરતે ઈલ્મ કી વજહ સે ભી **તકબ્બુર** કી આફત મેં મુબ્તલા હો જાતા હૈ ઔર કમ ઈલ્મ ઈસ્લામી ભાઈયોં કો હકીર જાનને લગતા હૈ. બાત બાત પર ઉન્હેં ઝાડના, વોહ કોઈ સુવાલ પૂછ બૈઠેં તો ઉન કી કમ ઈલ્મી કા એહસાસ દિલા કર ઝલીલ કરના, ઉન્હેં ''જાહિલ'' ઔર ''ગંવાર'' જૈસે બુરે અલ્કાબાત સે યાદ કરના ઉસ કી આદત બન જાતા હૈ. ઐસા શખ્સ તવક્કોઅ રખતા હૈ કે લોગ ઉસે સલામ મેં પહલ કરેં ઔર અગર યેહ કિસી અનપઢ કો સલામ મેં પહલ કર લે યા દો ઘડી ઉસ સે મુલાકાત કર લે યા ઉસ કી દા'વત કબૂલ કર લે તો ઉસ પર અપના એહસાન સમઝતા હૈ, આમ તૌર પર લોગ ઉસ કી ખૈર ખ્વાહી કરતે હૈં મગર યેહ ઉન કે સાથ

હુસ્ને સુલૂક નહીં કરતા, લોગ ઉસ કી મુલાકાત કો આતે હૈં લેકિન યેહ ખુદ ચલ કર ઉન સે મુલાકાત કો નહીં જાતા, લોગ ઉસ કી બીમાર પુર્સી કરતે હૈં મગર યેહ ઉન કી બીમાર પુર્સી નહીં કરતા, કોઈ ઉસ કી ખિદમત મેં કોતાહી કરે તો ઉસે બુરા જાનતા હૈ, વોહ ખુદ કો **અલ્લાહ** તઆલા કે હાં દૂસરે લોગોં સે અફઝલ વ આ'લા સમઝતા હૈ, ઉન કે ગુનાહોં કો બુરા જાનતા અપની ખતાએં ભૂલ જાતા હૈ. અલ ગરઝ ઐસા શખ્સ સર સે પાઉં તક આફતે ઈલ્મ યા'ની **તકબ્બુર** મેં ગરિફતાર હો જાતા હૈ, ચુનાન્ચે મરવી હૈ કે : "اٰفَةُ الْعِلْمِ الْخُيَلَاءُ" યા'ની ઈલ્મ કી આફત **તકબ્બુર** હૈ." (فيض القدير ،تحت الحديث :٩٦٥٤ ج٦ ص٤٧٨)

ઈલ્મ સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કે ઈલાજ

(1) ઐસે ઈસ્લામી ભાઈયોં કો **"મુઅલ્લિમુલ મ-લકૂત"**કે મન્સબ તક પહોંચને વાલે (યા'ની શૈતાન) કા અન્જામ યાદ રખના ચાહિયે જિસ ને અપને આપ કો હઝરતે સય્યિદુના આદમ સફિય્યુલ્લાહ عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ સે અફઝલ કરાર દિયા થા મગર ઉસે ઈસ **તકબ્બુર** કે નતીજે મેં ક્યા મિલા ! ડરના ચાહિયે કે કહીં યેહ **તકબ્બુર** હમેં ભી અઝાબે જહન્નમ કા હકદાર ન બના દે.

ગર તૂ નારાઝ હુવા મેરી હલાકત હોગી
હાએ મૈં નારે જહન્નમ મેં જલૂંગા યા રબ عَزَّوَجَلَّ

(2) ઈસ રિવાયત કો ગૌર સે પઢિયે ઔર અપના **મુહા-સબા** કીજિયે કે આપ કહાં ખડે હૈં !

અહલે ઈલ્મ કે તકબ્બુર મેં મુબ્તલા હોને કા સબબ

હઝરતે સય્યિદુના વહ્બ બિન મુનબ્બેહ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ઈર્શાદ ફરમાતે હૈં : "**ઈલ્મ** કી મિસાલ તો બારિશ કે ઉસ પાની કી તરહ હૈ જો આસ્માન સે સાફ વ શફ્ફાફ ઔર મીઠા નાઝિલ હોતા હૈ ઔર

દરખ્ત ઉસ કો અપની શાખોં કે ઝરીએ જઝ્બ કર લેતે હૈં. અબ અગર દરખ્ત કડવા હોતા હૈ તો બારિશ કા પાની ઉસ કી કડવાહટ મેં ઈઝાફા કરતા હૈ ઔર અગર વોહ દરખ્ત મીઠા હોતા હૈ તો ઉસ કી મિઠાસ મેં ઈઝાફા કરતા હૈ બસ યૂંહી **ઈલ્મ** બઝાતે ખુદ તો ફાએદે કા બાઈસ હૈ મગર જબ ખ્વાહિશાતે નફ્સ મેં ગરિફ્તાર ઈન્સાન ઈસ કો હાસિલ કરતા હૈ તો યેહ ઈલ્મ ઉસ કે **તકબ્બુર** મેં મુબ્તલા હોને કા સબબ બન જાતા હૈ ઔર જબ શરીફુન્નફ્સ ઈન્સાન કો યેહ દૌલતે ઈલ્મ હાસિલ હોતી હૈ તો યેહ ઉસ કી શરાફત, ઈબાદત, ખૌફ વ ખશિય્યત ઔર પરહેઝ ગારી મેં ઈઝાફા કરતા હૈ.''

(الحديقة الندية، ج١،ص٥٠٧)

આલિમ કા ખુદ કો ''આલિમ'' સમઝના

(3) ખુદ કો ''આલિમ'' બલ્કે ''અલ્લામા'' કહને બલ્કે દિલ મેં સમઝને વાલોં કે લિયે ભી મકામે ગૌર હૈ કે આ'લા હઝરત શાહ ઈમામ અહમદ રઝા ખાન عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن જિન્હેં 55 સે ઝાઈદ ઉલૂમ વ ફુનૂન પર ઉબૂર હાસિલ થા, આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه કી **ઈલ્મી વજાહત, ફિક્હી મહારત** ઔર **તહકીકી બસીરત** કે જલ્વે દેખને હોં તો **ફતાવા ર-ઝવિય્યા** દેખ લીજિયે જિસ કી 30 જિલ્દેં (તખ્રીજ શુદા) હૈં. એક હી મુફ્તી કે કલમ સે નિકલા હુવા યેહ ગાલિબન ઉર્દૂ ઝબાન મેં દુન્યા કા ઝખીમ તરીન મજમૂઅએ ફતાવા હૈ જો કે તકરીબન બાઈસ હઝાર (22000) સ-ફહાત, છ હઝાર આઠ સો સેંતાલીસ (6847) સુવાલાત કે જવાબાત ઔર દો સો છ (206) રસાઈલ પર મુશ્તમિલ હૈ. જબકે હઝારહા મસાઈલ ઝિમ્નન ઝેરે બહસ આએ હૈં. ઐસે અઝીમુશ્શાન આલિમે દીન અપને બારે મેં આજિઝી કરતે હુએ ફરમા રહે હૈં કે ''ફકીર તો એક નાકિસ, કાસિર, અદના તાલિબે ઈલ્મ હૈ, કભી ખ્વાબ મેં ભી અપને લિયે કોઈ **મર્તબએ ઈલ્મ** કાઈમ ન કિયા ઔર بحمدہٖ تعالٰی બ ઝાહિર અસ્બાબ યેહી એક વજહ હૈ કે રહમતે ઈલાહી મેરી દસ્ત ગીરી ફરમાતી હૈ, મૈં અપની બે બઝાઅતી

(યા'ની બે સરો સામાની) જાનતા હૂં, ઈસ લિયે ફૂંક ફૂંક કર કદમ રખતા હૂં, મુસ્તફા صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم અપને કરમ સે મેરી મદદ ફરમાતે હૈં ઔર મુઝ પર ઈલ્મે હક કા ઈફાઝા ફરમાતે (યા'ની ફૈઝ પહોંચાતે) હૈં, ઔર ઉન્હીં કે રબ્બે કરીમ કે લિયે હમ્દ હૈ, ઔર ઉન પર અ-બદી સલાતો સલામ. (ફતાવા રઝવિય્યા, જિ. 29, સ. 594) એક ઔર મકામ પર ફરમાતે હૈં : કભી મેરે દિલ મેં યેહ ખતરા ન ગુઝરા કે મૈં **"આલિમ"** હૂં."

(المعجم الاوسط، الحديث ٦٨٤٦، ج٥، ص١٣٩)

મકામે ગૌર હૈ કે જબ ઈતને બડે મુફ્તી, મુહદ્દિસ, મુફસ્સિર ઔર ફકીહ ખુદ કો "આલિમ" નહીં સમઝતે તો મા વ શુમા કિસ શુમાર મેં હૈં !

ખુદ કો આલિમ કહને વાલા જાહિલ હૈ

હદીસે પાક મેં તો યહાં તક આયા કે "مَنْ قَالَ اَنَا عَالِمٌ فَهُوَ جَاهِلٌ યા'ની જિસ શખ્સ ને યેહ કહા કે મૈં આલિમ હૂં, તો ઐસા શખ્સ જાહિલ હૈ."

(المعجم الاوسط، الحديث ٦٨٤٦، ج٥، ص١٣٩)

શારિહીન ને ઈસ હદીસે મુબા-રકા મેં અપને આપ કો **"આલિમ"** કહને વાલે કો જાહિલ સે તા'બીર કરને કી વજહ યેહ બયાન કી કે જો વાકેઈ આલિમ હોતા હૈ વોહ ઈસ ઈલ્મ કે ઝરીએ અપને નફ્સ કી મા'રિફત રખતા હૈ ઉસે અપના નફ્સ ઈન્તિહાઈ હકીર વ આજિઝ નઝર આતા હૈ, ઈસ લિયે અપને લિયે "ઈલ્મ કા દા'વા" નહીં કરતા ઔર વોહ યેહ સમઝતા હૈ કે હકીકી ઈલ્મ તો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ હી કે પાસ હૈ જૈસાકે ઈર્શાદે બારી તઆલા હૈ : " وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿۲۱۶﴾ (પારહ : 2, અલ બ-કરહ : 216) **તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન :** ઔર અલ્લાહ જાનતા હૈ ઔર તુમ નહીં જાનતે." ઔર જો **આલિમ** હોને કા દા'વા કરે તો ગોયા ઉસ ને અભી ઈલ્મ કો સમઝા હી નહીં હૈ લિહાઝા ઉસે **જાહિલ** કહા ગયા.

(الحديقة الندية، ج١، ص٥٦٧ ملخصًا)

મ-દની ફૂલ : આલિમ અગર અપના "આલિમ" હોના લોગોં પર ઝાહિર

કરે તો ઈસ મેં હરજ નહીં મગર યેહ ઝરૂરી હૈ કે **તફાખુર** (ફખ્ર જતાને) કે તૌર પર યેહ ઈઝહાર ન હો કે **તફાખુર હરામ** હૈ બલ્કે મહ્ઝ તહદીસે ને'મતે ઈલાહી કે લિયે યેહ ઝાહિર હુવા ઔર યેહ મક્સદ હો કે જબ લોગોં કો ઐસા મા'લૂમ હોગા તો ઈસ્તિફાદા કરેંગે કોઈ દીન કી બાત પૂછેગા ઔર કોઈ પઢેગા. (بہارشریعت،حصہ۱۶،ص۲۷۰)

عَزَّوَجَلَّ (4) ઐસી રિવાયાત પેશે નઝર રખે જિસ મેં ઉ-લમા કો અઝાબ દિયે જાને કા તઝકિરા હૈ ઔર ખુદ કો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કી બે નિયાઝી સે ડરાએ, મ-સલન :

સબ સે ઝિયાદા અઝાબ

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કે મહબૂબ, દાનાએ ગુયૂબ, મુનઝ્ઝહુન અનિલ ઉયૂબ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "કિયામત કે દિન સબ સે ઝિયાદા અઝાબ ઉસ આલિમ કો હોગા જિસ કે ઈલ્મ ને ઉસે નફ્અ ન દિયા હોગા.

(شعب الایمان،باب فی نشر العلم، الحدیث: ۱۷۷۸،ج۲،ص۲۸۵)

ખુદ કો હકીર સમઝને કા તરીકા

(5) ઝેવરે ઈલ્મ સે આરાસ્તા ઈસ્લામી ભાઈ દૂસરોં કો હકીર ઔર ખુદ કો અફઝલ સમઝને કે શૈતાની વાર સે બચને કે લિયે યેહ મ-દની સોચ અપના લે કે અગર અપને સે **કમ ઉમ્ર** કો દેખે તો ઉસે અપને સે યેહ ખયાલ કર કે અફઝલ સમઝે કે ઈસ કી ઉમ્ર થોડી હૈ, ઈસ કે ગુનાહ ભી મુઝ સે કમ હોંગે, ઈસ લિયે મુઝ સે બેહતર હૈ ઔર અગર અપને સે કિસી **બડે** કો દેખે તો ઉસ કો ભી ખુદ સે બેહતર સમઝે ઔર યેહ જાને કે ઈસ કી ઉમ્ર મુઝ સે ઝિયાદા હૈ, ઈસ ને નેકિયાં ભી મુઝ સે ઝિયાદા કી હોંગી, ઔર અગર **હમ ઉમ્ર** કો દેખે તો ઉસ કે બારે મેં હુસ્ને ઝન રખે કે યેહ ઈતાઅત, ઈબાદત ઔર નેકી મેં મુઝ સે બેહતર હૈ, અગર અપને સે **કમ ઈલ્મ** યા જાહિલ કો દેખે તો ઉસ કો ભી અપને સે બેહતર સમઝે કે યેહ અપની જહાલત વ કમ ઈલ્મી કી વજહ સે ગુનાહ કરતા હૈ ઔર મૈં ઈલ્મ રખને કે બા વુજૂદ ગુનાહ મેં ગરિફ્તાર હૂં ઈસ લિયે યેહ જાહિલ તો મુઝ સે

ઝિયાદા ઉઝ્ર વાલા હૈ યા'ની ઈસ કે પાસ તો ઈલ્મ કે ન હોને કી વજહ સે જહ્લ કા ઉઝ્ર હૈ મૈં કૌન સા ઉઝ્ર પેશ કરૂંગા ! ઔર અગર ખુદ સે **ઝિયાદા ઈલ્મ** વાલે કો દેખે તો ઉસ કો ભી ખુદ સે બેહતર સમઝે ઔર યેહ જાને કે ઈસ કા ઈલ્મ ઝિયાદા હૈ લિહાઝા તક્વા ઔર ઈલ્મ કી વજહ સે ઈબાદાત ભી ઝિયાદા હોંગી ઈસ લિયે કે ઈસે મા'લૂમ હૈ કે કિસ કિસ ઈબાદત કા અજરો સવાબ ઝિયાદા હૈ ! કૌન કૌન સે આ'માલ કા દ-રજા બુલન્દ હૈ ! ઈસ ને નેકિયાં ભી અપને ઈલ્મ કી વજહ સે ઝિયાદા જમ્અ કર લી હોંગી ઔર ઈલ્મ કી ફઝીલત કી વજહ સે જો બખ્શિશ વ અતા હોગી વોહ ઉસ કે નસીબ મેં હોગી, અગર કિસી **કાફિર** કો દેખે તો અગર્ચે ઉસે હકીર જાનને મેં શરઅન કોઈ હરજ નહીં મગર અપને દિલ સે **તકબ્બુર** કા સફાયા કરને કે લિયે ઉસે ભી બ હૈસિય્યતે ઈન્સાન કે ખુદ સે હકીર ઔર કમતર ન જાને, કાફિર કો દેખ કર અપને અન્દર ઈસ તરહ આજિઝી પૈદા કરે કે ઈસ વક્ત યેહ કાફિર હૈ ઔર મૈં મોમિન, લેકિન ક્યા મા'લૂમ કે યેહ તૌબા કર લે ઔર આખિરી વક્ત મેં મુસલ્માન હો જાએ યૂં ઈસ કા ખાતિમા ઈમાન પર હો જાએ ઔર યેહ બખ્શિશ વ નજાત કા મુસ્તહિક બન જાએ જબકે મૈં સારી ઉમ્ર ઈમાન પર ગુઝાર કર મુમ્કિન હૈ અપની મૌત સે પહલે કોઈ ઐસા કામ કર બૈઠૂં કે મેરા ઈમાન જાતા રહે ઔર મેરા ખાતિમા કુફ્ર પર હો ! હદીસે પાક મેં હૈ : " اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيْمِ યા'ની આ'માલ કા દારો મદાર ખાતિમે પર હૈ." (صحيح البخارى الحديث٦٦٠٧،ج٤،ص٢٧٤) **મુફ્સ્સિરે** શહીર **હકીમુલ ઉમ્મત** હઝરતે મુફ્તી અહમદ યાર ખાન عَلَيْهِ رَحْمَةُ الْحَنَّان ઈસ હદીસે પાક કે તહ્ત ફરમાતે હૈં : "યા'ની મરતે વક્ત જૈસા કામ હોગા વૈસા હી અન્જામ હોગા લિહાઝા ચાહિયે કે બન્દા હર વક્ત હી નેક કામ કરે કે શાયદ વોહી ઉસ કા આખિરી વક્ત હો." (مرآة المناجيح،ج١،ص١٥)

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ બે નિયાઝ હૈ ઉસ કી "ખુફ્યા તદબીર" કો કોઈ નહીં જાનતા, કિસી કો ભી અપને ઈલ્મ યા ઈબાદત પર નાઝ નહીં કરના ચાહિયે. કહીં ઐસા ન હો કે

તકબ્બુર કી નુહૂસત કી વજહ સે મરને સે પહલે હમારા ઈમાન સલ્બ હો જાએ ઔર مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ હમારા ખાતિમા કુફ્ર પર હો, અગર ખુદા ન ખ્વાસ્તા ઐસા હુવા તો ઈલ્મ કે દફીને ઔર ઈબાદતોં કે ખઝીને હમારે કુછ કામ ન આએંગે.

મુસલ્માં હૈં અત્તાર તેરી અતા સે
હો ઈમાન પર ખાતિમા યા ઈલાહી

કાફિર કો કાફિર કહના ઝરૂરી હૈ

દા'વતે ઈસ્લામી કે ઈશાઅતી ઈદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ 686 સ-ફહાત પર મુશતમિલ કિતાબ, **"કુફ્રિય્યા કલિમાત કે બારે મેં સુવાલ જવાબ"** કે સફહા 59 પર શૈખે તરીકત અમીરે અહલે સુન્નત બાનિયે દા'વતે ઈસ્લામી હઝરત અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર કાદિરી دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه લિખતે હૈં : કાફિર કો કાફિર કહના ન સિર્ફ જાઈઝ બલ્કે બા'ઝ સૂરતોં મેં ફર્ઝ હૈ. **સદરુશશરીઅહ, બદરુત્તરીકહ** હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફ્તી મુહમ્મદ અમજદ અલી આ'ઝમી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللّٰهِ الْقَوِى લિખતે હૈં : એક યેહ વબા ભી ફૈલી હુઈ હૈ કહતે હૈં કે "હમ તો **કાફિર** કો ભી **કાફિર** ન કહેંગે કે હમેં ક્યા મા'લૂમ કે ઉસ કા ખાતિમા કુફ્ર પર હોગા" યેહ ભી ગલત હૈ કુરઆને અઝીમ ને **કાફિર** કો **કાફિર** કહા ઔર **કાફિર** કહને કા હુક્મ દિયા. (ચુનાન્ચે ઈર્શાદ હોતા હૈ :)

قُلْ يٰۤاَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ ۙ﴿۱﴾

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : તુમ ફરમાઓ ઐ કાફિરો !

(پ۳۰الکافرون ۱)

ઔર અગર ઐસા હૈ તો મુસલ્માન કો ભી મુસલ્માન ન કહો તુમ્હેં ક્યા મા'લૂમ કે ઈસ્લામ પર મરેગા ખાતિમે કા હાલ તો ખુદા જાને મગર શરીઅત ને કાફિર વ મુસ્લિમ મેં ઈમ્તિયાઝ રખા હૈ.

(بہارِ شریعت، جلد۲، حصّہ ۹، ص ۴۵۵)

યેહ મુઝ સે બેહતર હૈ

હઝરતે સય્યિદુના બક્ર બિન અબ્દુલ્લાહ તાબેઈ عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِى જબ કિસી બૂઢે આદમી કો દેખતે તો ફરમાતે : "યેહ મુઝ સે **બેહતર** હૈ ઔર મુઝ સે પહલે **અલ્લાહ** તઆલા કી ઈબાદત કરને કા શરફ રખતા હૈ." ઔર જબ કિસી જવાન કો દેખતે તો ફરમાતે : "યેહ મુઝ સે બેહતર હૈ ક્યૂંકે મેરે ગુનાહ ઈસ સે કહીં ઝિયાદા હૈં." (حلية الاولياء، ج٢، ص ٢٥٧، الحديث٢١٤٣)

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ઉન પર રહમત હો ઔર ઉન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

ગૈર નાફેઅ ઈલ્મ સે ખુદા عَزَّوَجَلَّ કી પનાહ

(6) નફ્અ ન દેને વાલે ઈલ્મ સે **અલ્લાહ** તઆલા કી પનાહ માંગિયે. મહબૂબે રબ્બુલ ઈઝ્ઝત, મોહસિને ઈન્સાનિય્યત عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ દુઆ કિયા કરતે થે : "اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعُوْذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَايَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَايَخْشَعُ" યા'ની ઐ **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ મૈં ઐસે ઈલ્મ સે તેરી પનાહ ચાહતા હૂં જો નફ્અ ન દે, ઔર ઐસે દિલ સે (તેરી પનાહ ચાહતા હૂં) જો આજિઝી વ ઈન્કિસારી ન કરે."

(صحيح مسلم، كتاب الذكر والدعاء، الحديث: ٢٧٢٢، ص١٤٥٧ ملخصًا)

કિયામત કે ચાર સુવાલાત

(7) અપને ઈલ્મ પર અમલ કીજિયે. સરકારે વાલા તબાર, હમ બે કસોં કે મદદગાર صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ કા ફરમાને ગુહર બાર હૈ : "કિયામત કે દિન બન્દા ઉસ વક્ત તક કદમ ન હટા સકેગા જબ તક ઉસ સે યેહ ચાર સુવાલાત ન કર લિયે જાએં : (1) અપની ઉમ્ર કિન કામોં મેં ગુઝારી (2) અપને ઈલ્મ પર કિતના અમલ કિયા (3) માલ કિસ તરહ કમાયા ઔર કહાં ખર્ચ કિયા ઔર (4) અપને જિસ્મ કો કિન કામોં મેં બોસીદા કિયા." (جامع الترمذى، الحديث: ٢٤٢٥، ج٤ ص١٨٨)

(9) અપને અકાબિરીન عليهم رحمة الله المبين કે નુકૂશે કદમ સે રહનુમાઈ હાસિલ કીજિયે કે ઈલ્મ વ અમલ કે પહાડ હોને કે બા વુજૂદ કૈસી આજિઝી કિયા કરતે થે !

"આજિઝી કા નૂર" કે 10 હુરૂફ કી નિસ્બત સે બુઝુર્ગાને દીન કી આજિઝી કી દસ હિકાયાત

(1) કાશ મૈં પરિન્દા હોતા

અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે સય્યિદુના **અબૂ બક્ર સિદ્દીક** رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ને એક પરિન્દે કો દરખ્ત પર બૈઠે હુએ દેખા તો ફરમાયા : **ઐ પરિન્દે !** તૂ બડા ખુશ બખ્ત હૈ, **વલ્લાહ !** કાશ ! મૈં ભી તેરી તરહ હોતા, દરખ્ત પર બૈઠતા, ફલ ખાતા, ફિર ઉડ જાતા, તુઝ પર કોઈ હિસાબ વ અઝાબ નહીં, ખુદા કી કસમ ! કાશ ! મૈં કિસી રાસ્તે કે કનારે પર કોઈ **દરખ્ત** હોતા, વહાં સે કિસી ઊંટ કા ગુઝર હોતા, વોહ મુઝે મુંહ મેં ડાલતા ચબાતા ફિર નિગલ જાતા. **ઐ કાશ ! મૈં ઈન્સાન ન હોતા.** (مُصَنَّف ابن ابی شَیبة ج٨ ص ١٤٤، دارالفکر بیروت) એક મૌકઅ પર ફરમાયા : "કાશ ! મૈં કિસી મુસલ્માન કે પહલૂ કા બાલ હોતા."

(الزُّھد،للامام احمد بن حنبل ص ١٣٨ رقم ٥٦٠)

(2) કાશ ! મૈં ફલદાર પેડ હોતા

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ ઝર ગિફારી رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ એક બાર ગ-લ-બએ ખૌફ કે વક્ત ફરમાને લગે : "ખુદા عَزَّوَجَلَّ કી કસમ ! **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ને જિસ દિન મુઝે પૈદા ફરમાયા થા કાશ ! ઉસ દિન વોહ મુઝે ઐસા પેડ બના દેતા જિસ કો કાટ દિયા જાતા ઔર ઉસ કે ફલ ખા લિયે જાતે." (مصنف ابنِ ابی شیبه ج٨ص١٨٣)

(3) મૈં ઈન કી આજિઝી દેખના ચાહતા થા

જલીલુલ કદ્ર મુહદ્દિસ હઝરતે સય્યિદુના સુફ્યાન સૌરી

عَلَیۡہِ رَحۡمَۃُ اللّٰہِ الۡقَوِی રમલા તશરીફ લાએ તો હઝરતે સય્યિદુના ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ عَلَیۡہِ رَحۡمَۃُ اللّٰہِ الۡاَکۡرَم ને ઉન કો પૈગામ ભેજા કે હમારે પાસ તશરીફ લા કર કોઈ હદીસ સુનાઇયે. હઝરતે સય્યિદુના સુફ્યાન સૌરી عَلَیۡہِ رَحۡمَۃُ اللّٰہِ الۡقَوِی તશરીફ લે આએ તો હઝરતે સય્યિદુના ઈબ્રાહીમ બિન અદહમ عَلَیۡہِ رَحۡمَۃُ اللّٰہِ الۡاَکۡرَم સે અર્ઝ કી ગઈ : "આપ ઐસે લોગોં કો યૂં બુલાતે હૈં !" ફરમાયા : "મૈં ઈન કી તવાઝોઅ (યા'ની આજિઝી) દેખના ચાહતા થા." (احیاء العلوم، ج٣،ص٤٣٥)

(4) ઈસી વજહ સે તો વોહ "માલિક" હૈં

હઝરતે સય્યિદુના માલિક બિન દીનાર علیه رحمة الله الغفّار ફરમાતે હૈં : "અગર કોઈ એ'લાન કરને વાલા મસ્જિદ કે દરવાઝે પર ખડા હો કર એ'લાન કરે કે તુમ મેં સે જો સબ સે બુરા હૈ વોહ બાહર નિકલે તો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કી કસમ ! મુઝ સે પહલે કોઈ નહીં નિકલેગા, હાં ! જિસ મેં દૌડને કી ઝિયાદા તાકત હો વોહ મુઝ સે પહલે નિકલેગા." રાવી કહતે હૈં જબ હઝરતે સય્યિદુના માલિક બિન દીનાર علیه رحمة الله الغفّار કી યેહ બાત હઝરતે સય્યિદુના અબ્દુલ્લાહ બિન મુબારક علیه رحمة الله الخالق કો પહોંચી તો ઉન્હોં ને ફરમાયા : ઈસી વજહ સે તો વોહ **"માલિક"** હૈં.

(احیاء علوم الدین، کتاب ذم الکبر والعجب، فصل فضیلة التواضع، ج٣، ص٤٢٠)

(5) ઈમામ ફખ્રુલ ઈસ્લામ કે આંસૂ

ઈમામ ફખ્રુલ ઈસ્લામ હઝરતે સય્યિદુના અલી બિન મુહમ્મદ બઝ્દવી عَلَیۡہِ رَحۡمَۃُ اللّٰہِ الۡقَوِی જબ બગદાદ શરીફ કે મદ્રસએ નિઝામિયા મેં સદ્ર મુદર્રિસ મુકર્રર કિયે ગએ તો પહલે હી દિન જબ વોહ મસ્નદે તદરીસ પર બૈઠે તો ઉન્હેં ખયાલ આ ગયા કે યેહ વોહી મસ્નદ હૈ જિસ પર કભી હઝરતે સય્યિદુના અબૂ ઈસ્હાક શીરાઝી عَلَیۡہِ رَحۡمَۃُ اللّٰہِ الۡقَوِی ઔર હુજ્જતુલ ઈસ્લામ હઝરતે સય્યિદુના ઈમામ મુહમ્મદ ગઝાલી عَلَیۡہِ رَحۡمَۃُ اللّٰہِ الۡوَالِی જૈસે અકાબિરે ઉમ્મત બૈઠ કર દર્સ દે ચુકે હૈં. યેહ તસવ્વુર આતે હી ઉન કે દિલ પર એક અજીબ કૈફિય્યત

તારી હો ગઈ ઔર આંખોં સે આંસૂઓં કા એક સૈલાબ ઉમંડ આયા. બડી દેર તક ઈમામા અપની આંખોં પર રખ કર રોતે રહે ઔર યેહ શે'ર પઢા

خَـلَتِ الدِّيَارُ فَسُدْتُ غَيْرَ مَسُوْدٍ

وَمِـنَ الْـعِـنَـاءِ تَـفَرُّدِى بِـالسُّوْدِ

યા'ની મુલ્ક બા કમાલ લોગોં સે ખાલી હો ગયા ઔર મૈં જો સરદારી કે લાઈક નહીં થા સરદાર બન ગયા. મુઝ જૈસે આદમી કા સરદાર બન જાના કિસ કદર તક્લીફ દેહ હૈ ! (روحانی حکایات،ص۹۰)

(6) કૈદિયોં કે સાથ ખાના

હઝરતે સય્યિદુના શૈખ શહાબુદ્દીન સુહર વર્દી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِى ફરમાતે હૈં : એક મરતબા મુઝે અપને પીરો મુર્શિદ હઝરતે સય્યિદુના ઝિયાઉદ્દીન અબૂ નજીબ સુહર વર્દી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِى કે હમરાહ મુલ્કે શામ જાને કા ઇત્તિફાક હુવા. કિસી માલદાર શખ્સ ને ખાને કી કુછ અશ્યા કૈદિયોં કે સરોં પર રખવા કર શૈખ કી ખિદમત મેં ભિજવાઈ. ઉન કૈદિયોં કે પાઉં બેડિયોં મેં જકડે હુએ થે. જબ દસ્તર ખ્વાન બિછાયા ગયા તો આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ને ખાદિમ કો હુક્મ દિયા : "ઉન કૈદિયોં કો બુલાઓ તાકે વોહ ભી દરવેશોં કે હમરાહ એક હી દસ્તર ખ્વાન પર બૈઠ કર ખાના ખાએં." લિહાઝા ઉન સબ કૈદિયોં કો લાયા ગયા ઔર એક દસ્તર ખ્વાન પર બિઠા દિયા ગયા. શૈખ ઝિયાઉદ્દીન અબુન્નજીબ عليه رحمة الله المجيب અપની નિશસ્ત સે ઉઠે ઔર ઉન કૈદિયોં કે દરમિયાન જા કર ઈસ તરહ બૈઠ ગએ કે ગોયા આપ ઈન્હી મેં સે એક હૈં. ઉન સબ ને આપ કે હમરાહ બૈઠ કર ખાના ખાયા. ઉસ વક્ત આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه કી તબીઅત કી આજિઝી વ ઇન્કિસારી હમારે સામને ઝાહિર હુઈ કે ઈસ કદર ઈલ્મો ફઝ્લ ઔર મર્તબા વ મકામ કે બા વુજૂદ આપ ને **તકબ્બુર** સે અપને આપ કો બચાએ રખા. (الابریز،ج۲،ص۱٤٦ملخصًا)

(7) કુત્તે કે લિયે રાસ્તા છોડ દિયા

હઝરતે સય્યિદુના શૈખ અબૂ મુહમ્મદ અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્દુર્રહમાન عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن જય્યિદ આલિમે દીન ઔર બહોત બડે ફકીહ થે. એક દિન શદીદ બારિશ ઔર કીચડ કે મૌસિમ મેં અપને અકીદત મન્દોં કી હમરાહી મેં કહીં તશરીફ લે જા રહે થે કે સામને સે એક કુત્તા આતા દિખાઈ દિયા, આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه દીવાર કે સાથ લગ ગએ ઔર કુત્તે કે ગુઝરને કે લિયે રાસ્તા છોડ દિયા. જબ કુત્તા કરીબ આયા તો આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه નિચલી તરફ કીચડ મેં આ ગએ ઔર રાસ્તે કા ઊપરી સાફ હિસ્સા કુત્તે કે ગુઝરને કે લિયે છોડ દિયા. જબ કુત્તા ગુઝર ગયા તો આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه કે હમરાહિયોં ને દેખા કે આપ કે ચેહરે પર અફસોસ કે આસાર મૌજૂદ હૈં. ઉન્હોં ને અર્ઝ કી : "હઝરત ! આજ હમ ને એક હૈરાન કુન બાત દેખી હૈ કે આપ ને કુત્તે કે લિયે સાફ રાસ્તા છોડ દિયા ઔર ખુદ કીચડ મેં પાઉં રખ દિયા !" આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ને જવાબ દિયા : "જબ મૈં પહલે દીવાર કે સાથ લગા તો મુઝે ખયાલ આયા કે મૈં ને અપને આપ કો બેહતર સમઝતે હુએ અપને લિયે સાફ જગહ મુન્તખબ કર લી, મૈં ડરા કે મેરી ઈસ હ-ર-કત કે બાઈસ કહીં **અલ્લાહ** તઆલા મુઝ સે નારાઝ ન હો જાએ, લિહાઝા મૈં વોહ જગહ છોડ કર કીચડ મેં આ ગયા."

(الابریز، ج۲، ص۱٤٦)

(8) અપને દિલ કી નિગરાની કરતે રહો

હઝરતે સય્યિદુના બા યઝીદ બિસ્તામી قُدِّسَ سِرُّهُ السَّامِي કો એક મર્તબા યેહ તસવ્વુર હો ગયા કે "મૈં બહોત બડા બુઝુર્ગ ઔર શૈખે વક્ત હો ગયા હૂં, લેકિન ઈસ કે સાથ યેહ ખયાલ ભી આયા કે મેરા યેહ સોચના ફખ્ર વ તકબ્બુર કા આઈનાદાર હૈ." ચુનાન્ચે ફૌરન ખુરાસાન કા રુખ કિયા ઔર એક મન્ઝિલ પર પહોંચ કર દુઆ કી : "ઐ અલ્લાહ જબ તક ઐસે કામિલ બન્દે કો નહીં ભેજેગા જો મુઝ કો

મેરી હકીકત સે રૂ શનાસ કરા સકે ઉસ વક્ત તક યહીં પડા રહૂંગા.'' તીન દિન ઈસી તરહ ગુઝર ગએ તો ચૌથે દિન એક બુઝુર્ગ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ઊંટ પર આએ ઔર આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه કો કરીબ આને કા ઈશારા કિયા લેકિન ઈસ ઈશારે કે સાથ ઊંટ કે પાઉં ઝમીન મેં ધંસતે ચલે ગએ. ઉન્હોં ને ચુભતે હુએ લહજે મેં કહા : ''ક્યા તુમ યેહ ચાહતે હો કે મૈં અપની ખુલી હુઈ આંખોં કો બન્દ કર લૂં ઔર બન્દ આંખ ખોલ દૂં ઔર બા યઝીદ સમેત પૂરે બિસ્તામ કો ગરક કર દૂં ?'' યેહ સુન કર આપ ઘબરા ગએ ઔર પૂછા : ''આપ કૌન હૈં ઔર કહાં સે આએ હૈં ?'' જવાબ દિયા કે ''જિસ વક્ત તુમ ને **અલ્લાહ** તઆલા સે અહ્દ કિયા થા ઉસ વક્ત મૈં યહાં સે તીન હઝાર મીલ દૂર થા ઔર ઈસ વક્ત મૈં સીધા વહીં સે આ રહા હૂં, મૈં તુમ્હેં બા ખબર કરતા હૂં કે અપને કલ્બ કી નિગરાની કરતે રહો.'' યેહ કહ કર વોહ બુઝુર્ગ ગાઈબ હો ગએ. (تذکرۃ الاولیاء (فارسی)،ص ١٤٥)

(9) જબ દરિયાએ દિજલા ઈસ્તિક્બાલ કે લિયે બઢા.....

હઝરતે સય્યિદુના બા યઝીદ બિસ્તામી قُدِّسَ سِرُّهُ السَّامِي ફરમાતે હૈં કે એક મર્તબા મૈં દરિયાએ દિજલા પર પહોંચા તો પાની જોશ મારતા હુવા મેરે ઈસ્તિક્બાલ કો બઢા લેકિન મૈં ને કહા : ''મુઝે તેરે ઈસ્તિક્બાલ સે (اِنْ شَآءَ اللهُ عَزَّوَجَلَّ) શમ્મા બરાબર (યા'ની થોડા સા) ભી ગુરૂર ન હોગા ક્યૂંકે મૈં અપની તીસ સાલહ રિયાઝત કો **તકબ્બુર** કર કે હરગિઝ ઝાએઅ નહીં કર સકતા.'' (تذکرۃ الاولیاء فارسی،ص ١٣٤)

(10) અબ મઝીદ કી ગુન્જાઈશ નહીં

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ સુલૈમાન દારાની قُدِّسَ سِرُّهُ النُّوْرَانِي ઈર્શાદ ફરમાતે હૈં : ''અગર સારી મખ્લૂક ભી મુઝે કમતર મર્તબા દેને ઔર ઝલીલ કરને કી કોશિશ કરે તો નહીં કર સકેગી ક્યૂંકે મૈં ને

ખુદ હી અપને નફ્સ કો ઈતના ઝલીલ વ કમતર કર દિયા હૈ જિસ મેં મઝીદ કમી નહીં હો સકતી.'' (الحديقة الندية، ج ١، ص ٥٩١)

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ઈન સબ પર રહમત હો ઔર ઈન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صلى الله تعالى عليه واٰله وسلم

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(2) ઈબાદત વ રિયાઝત

ઈલ્મ સે ભી બઢ કર જો ચીઝ **તકબ્બુર** કા બાઈસ બન સકતી હૈ વોહ કસરતે ઈબાદત હૈ મ-સલન કિસી ઈસ્લામી ભાઈ કો ફર્ઝ ઈબાદાત કે સાથ સાથ નવાફિલ મ-સલન તહજ્જુદ, ઈશરાક વ ચાશ્ત, અવ્વાબીન કે નવાફિલ, રોઝાના તિલાવતે કુરઆન, નફ્લી રોઝે રખને, ઝિક્રો અઝકાર ઔર દીગર વઝાઈફ કરને કી સઆદત મુયસ્સર હો તો વોહ બા'ઝ અવકાત દીગર ઈસ્લામી ભાઈયોં કો જો નફ્લી ઈબાદત નહીં કર પાતે, હકીર સમઝના શુરૂઅ કર દેતા હૈ જિસ કા બા'ઝ અવકાત ઝબાન સે ઔર કભી ઈશારોં કિનાયોં સે ઈઝહાર ભી કર બૈઠતા હૈ. ઈબાદત બઝાતે ખુદ એક નિહાયત હી આ'લા ચીઝ હૈ લેકિન બા'ઝ ઈસ્લામી ભાઈ ઈબાદત ગુઝાર હોને કે ઝો'મ મેં ખુદ કો ''બડા પહોંચા હુવા'' સમઝને લગતે હૈં ઔર દૂસરોં કો ગુનાહગાર કરાર દે કર હર વક્ત ઉન કી ઐબજૂઈ મેં મુબ્તલા રહતે હૈં. ખુદ કો નેક વ પારસા ઔર નજાત પાને વાલા ઔર દૂસરોં કો ગુનાહગાર વ બદકાર ઔર તબાહ વ બરબાદ હોને વાલા સમઝના **તકબ્બુર** કી બદ તરીન શક્લ હૈ.

ઈબાદત સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ

ઐસે ઈસ્લામી ભાઈ કો યેહ બાત અપને દિલો દિમાગ મેં બિઠા લેની ચાહિયે કે અગર વોહ નફ્લી ઈબાદતેં કરતા ભી હૈ તો ઈસ મેં ઉસ કા ક્યા કમાલ ! યેહ તો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કા કરમ હૈ કે ઉસે

ઈબાદત કી તૌફીક અતા ફરમાઈ નીઝ ઈબાદત વોહી મુફીદ હૈ જિસ મેં શરાઈતે અદા કે સાથ સાથ શરાઈતે કબૂલિય્યત મ-સલન નિય્યત કી દુરુસ્તી વગૈરા ભી પાઈ જાએં ઔર વોહ મુફ્સિદાત (યા'ની ફાસિદ કર દેને વાલી ચીઝોં) સે ભી મહફૂઝ રહે. ક્યા ખબર કે જિન ઈબાદતોં પર વોહ ઈતરા રહા હૈ શરાઈત કી કમી કી વજહ સે બારગાહે ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ મેં મકબૂલ હી ન હોં ! યા ફિર **તકબ્બુર** કી વજહ સે ઈન કા સવાબ હી જાતા રહે, બલ્કે વોહ **તકબ્બુર** કી વજહ સે હો સકતા હૈ બજાએ જન્નત કે مَعَاذَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ જહન્નમ મેં પહોંચ જાએ.

ઈસરાઈલી ઈબાદત ગુઝાર ઔર ગુનહગાર

બની ઈસરાઈલ કા એક શખ્સ જો બહોત ગુનહગાર થા એક મરતબા બહોત બડે આબિદ (યા'ની ઈબાદત ગુઝાર) કે પાસ સે ગુઝરા જિસ કે સર પર બાદલ સાયા ફિગન હુવા કરતે થે. ઉસ ગુનહગાર શખ્સ ને અપને દિલ મેં સોચા : "મૈં બની ઈસરાઈલ કા ઈન્તિહાઈ ગુનહગાર ઔર યેહ બહોત બડે ઈબાદત ગુઝાર હૈં, અગર મૈં ઈન કે પાસ બૈઠૂં તો ઉમ્મીદ હૈ કે અલ્લાહ તઆલા મુઝ પર ભી રહ્મ ફરમા દે." યેહ સોચ કર વોહ ઉસ આબિદ કે પાસ બૈઠ ગયા. આબિદ કો ઉસ કા બૈઠના બહોત ના ગવાર ગુઝરા, ઉસ ને દિલ મેં કહા : "કહાં મુઝ જૈસા ઈબાદત ગુઝાર ઔર કહાં યેહ પરલે દ-રજે કા ગુનહગાર ! યેહ મેરે પાસ કૈસે બૈઠ સકતા હૈ !" ચુનાન્ચે ઉસ ને બડી હકારત સે ઉસ શખ્સ કો મુખાતબ કિયા ઔર કહા : "યહાં સે ઉઠ જાઓ !" ઈસ પર **અલ્લાહ** તઆલા ને ઉસ ઝમાને કે નબી عَلَيْهِ السَّلَام પર વહ્ય ભેજી કે "ઉન દોનોં સે ફરમાઈયે કે વોહ અપને અમલ નએ સિરે સે શુરૂઅ કરેં, મૈં ને ઈસ ગુનહગાર કો (ઈસ કે હુસ્ને ઝન કે સબબ) બખ્શ દિયા ઔર ઈબાદત ગુઝાર કે અમલ (ઉસ કે તકબ્બુર કે બાઈસ) ઝાએઅ કર દિયે."

(احیاء علوم الدین، ج۳، ص۴۲۹)

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! દેખા આપ ને કે જબ એક ગુનહગાર શખ્સ ને ખૌફે ખુદા عَزَّوَجَلَّ કો અપને દિલ મેં બસાયા ઔર આજિઝી કો અપનાયા તો ઉસ કી બખ્શિશ કર દી ગઈ જબકે **તકબ્બુર**

કરને વાલે નેક પરહેઝ ગાર ઈન્સાન કી નેકિયાં બરબાદ હો ગઈ.

મેરા હર અમલ બસ તેરે વાસિતે હો
કર ઈખ્લાસ ઐસા અતા યા ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ

બદ નસીબ આબિદ

બની ઈસરાઈલ મેં એક શખ્સ એક આબિદ કે પાસ આયા. વોહ ઉસ વક્ત સજદા રેઝ થા, ઉસ શખ્સ ને આબિદ કી ગરદન પર પાઉં રખ દિયા, આબિદ ને સખ્ત તૈશ કે આલમ મેં કહા : "પાઉં ઉઠાઓ ! **અલ્લાહ** તઆલા કી કસમ ! વોહ તુમ્હેં નહીં બખ્શેગા." તો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "મેરા બન્દા મુઝ પર કસમ ખાતા હૈ કે મૈં અપને બન્દે કો નહીં બખ્શૂંગા, બેશક મૈં ને ઉસે બખ્શ દિયા." (مجمع الزوائد ،كتاب التوبة ،الحديث ١٧٤٨٥ ج ١٠،ص ٣١٧)

મેરે સબબ ફુલાં બરબાદ હો ગયા !

ઈસ રિવાયત સે વોહ નાદાન ઈસ્લામી ભાઈ ઈબ્રત પકડેં કે અગર ઉન કે સામને કોઈ શખ્સ દૂસરે મુસલ્માન કો અઝિય્યત પહોંચાએ તો ઉન્હેં કોઈ ના ગવારી મહસૂસ નહીં હોતી, માથે પર શિકન તક નહીં આતી લેકિન જબ યેહી શખ્સ ખુદ ઈન કી "શાન" મેં ગુસ્તાખી કી જુરઅત કર બૈઠે તો યેહ કહતે સુનાઈ દેતે હૈં કે દેખના ! અન્કરીબ ઈસે **અલ્લાહ** તઆલા કી તરફ સે કૈસી સઝા મિલતી હૈ ! ફિર જબ વોહી શખ્સ તકદીરે ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ સે કિસી મુસીબત મેં ગરિફ્તાર હો જાતા હૈ તો યેહ સમઝતે બલ્કે બોલ પડતે હૈં : "દેખા ! ઉસ કા અન્જામ !" ઔર અપને તઈ ગુમાન કરતે હૈં કે **અલ્લાહ** તઆલા ને મેરી વજહ સે બદલા લે લિયા હૈ, હાલાંકે ઉસ શખ્સ કો મુસીબત પહોંચના ઈસ બાત કી દલીલ નહીં હૈ કે ઈસ કા યેહ હાલ "મૌસૂફ" કો તકલીફ પહોંચાને કી વજહ સે હુવા હૈ.

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! ક્યા આપ કો નહીં મા'લૂમ કે

અલ્લાહ તઆલા કે કઈ અમ્બિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام (જો બારગાહે ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ મેં યકીનન વ કત્અન મકબૂલ થે) કો કુફ્ફાર ને શહીદ કિયા, ઉન્હેં તરહ તરહ કી અઝિય્યતેં દીં મગર **અલ્લાહ** તઆલા ને ઉન કુફ્ફાર કો મોહલત દી ઔર બા'ઝોં કો દુન્યા મેં સઝા નહીં દી ફિર ઉન મેં સે બા'ઝ તો ઈસ્લામ કે દામન મેં ભી આ ગએ ઔર દુન્યા વ આખિરત કી સઝા સે બચ ગએ. તો ક્યા આપ ખુદ કો **અલ્લાહ** તઆલા કે નઝદીક અમ્બિયા عَلَيْهِمُ السَّلَام સે ભી ઝિયાદા મુઅઝ્ઝઝ સમઝ બૈઠે હૈં કે રબ્બુલ અનામ عَزَّوَجَلَّ ને આપ કા "ઇન્તિકામ" તો લે લિયા મગર ઉન અમ્બિયાએ કિરામ عَلَيْهِمُ السَّلَام કા કોઈ ઇન્તિકામ નહીં લિયા ! ઐન મુમ્કિન હૈ કે આપ ખુદ ઈસ ખુદ પસન્દી ઔર **તકબ્બુર** કી વજહ સે ગઝબે જબ્બાર عَزَّوَجَلَّ કે શિકાર હો કર અઝાબ કે હકદાર કરાર પા ચુકે હોં ઔર આપ કો ઈસ કી ખબર ભી ન હો.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

મીઠે મીઠે ઇસ્લામી ભાઇયો ! હકીકી ઇબાદત ગુઝાર બન્દોં કે મ-દની કિરદાર કી ચન્દ ઝ-લકિયાં મુલા-હઝા ફરમાઇયે ઔર અપની ઇસ્લાહ કા સામાન કીજિયે !

લોગોં કી તકલીફોં કા સબબ મૈં હૂં !

જબ કભી આંધી ચલતી યા બિજલી ગિરતી તો હઝરતે સય્યિદુના અતા સુ-લમી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللّٰهِ الْقَوِى ફરમાતે : લોગોં કો જો તકલીફ પહોંચતી હૈ ઈસ કા સબબ મૈં હૂં, અગર **અતા** ફૌત હો જાએ તો લોગોં કી જાન ઈસ મુસીબત સે છૂટ જાએ. (احیاالعلوم، ج۳، ص۴۲۹)

તુમ્હેં તઅજ્જુબ નહીં હોના ચાહિયે

હઝરતે સય્યિદુના બિશ્ર બિન મન્સૂર **عليه رحمة الله الغفور** ઉન લોગોં મેં સે થે જિન કો દેખ કર **અલ્લાહ** તઆલા ઔર આખિરત કા ઘર યાદ આતા થા ક્યૂંકે વોહ ઈબાદત કી પાબન્દી કરતે થે, ચુનાન્ચે

આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ને એક દિન તવીલ નમાઝ પઢી, એક શખ્સ પીછે ખડા દેખ રહા થા, **હઝરતે** સય્યિદુના બિશ્ર رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه કો મા'લૂમ હો ગયા આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ને નમાઝ સે સલામ ફૈરા તો આજિઝી કરતે હુએ ઈર્શાદ ફરમાયા : "જો કુછ તુમ ને મુઝ સે દેખા હૈ ઈસ સે તુમ્હેં તઅજ્જુબ નહીં હોના ચાહિયે, ક્યૂંકે શૈતાને લઈન ને ફિરિશ્તોં કે હમરાહ એક તવીલ અર્સે તક ઈબાદત કી ફિર ઉસ કા જો **અન્જામ** હુવા વોહ વાઝેહ હૈ."

(احیاء علوم الدین، کتاب ذم الکبر والعجب، فصل بیان ذم العجب وآفاته، ج۳، ص۴۵۳)

દૂસરા ઈમામ તલાશ કર લો

હઝરતે સય્યિદુના હુઝૈફા رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ ને એક ગુરૌહ કો નમાઝ પઢાઈ, જબ નમાઝ સે સલામ ફૈરા તો ફરમાયા : "કોઈ દૂસરા **ઈમામ** તલાશ કરો યા અકેલે અકેલે નમાઝ પઢો, ક્યૂંકે મેરે દિલ મેં યેહ ખયાલ પૈદા હો ગયા કે **મુઝ સે અફઝલ કોઈ નહીં હૈ.**"

(احیاء علوم الدین، کتاب ذم الکبر والعجب، فصل بیان مابه التکبر، ج۳، ص۴۲۸)

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ઈન સબ પર રહમત હો ઔર ઈન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો

اٰمین بِجاہِ النَّبِیِّ الاَمین صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیب ! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(3) માલો દૌલત

તકબ્બુર કા એક સબબ માલો દૌલત ઔર દુન્યાવી ને'મતોં કી ફિરાવાની ભી હૈ. જિસ કે પાસ કાર, બંગલા, બેંક બેલેન્સ ઔર કામકાજ કે લિયે નોકર ચાકર હોં વોહ બા'ઝ અવકાત **તકબ્બુર** કી આફત મેં મુબ્તલા હો જાતા હૈ ફિર ઉસે ગરીબ લોગ ઝમીન પર રેંગને વાલે કીડે મકોડોં કી તરહ હકીર દિખાઈ દેતે હૈં (મગર જિસે

અલ્લાહ તઆલા બચાએ). બસા અવકાત ઈસ કિસ્મ કે મુ-તકબ્બિરાના જુમ્લે ઉસ કે મુંહ સે નિકલતે સુનાઈ દેતે હૈં : "તુમ મેરે મુંહ લગતે હો ! તુમ્હારે જૈસે લોગ તો મેરી જૂતિયાં સાફ કરતે હૈં, મૈં એક દિન મેં ઈતના ખર્ચ કરતા હૂં જિતના તુમ્હારા સાલ ભર કા ખર્ચ હૈ."

માલો દૌલત સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ

માલો દૌલત કી કસરત કે બાઈસ પૈદા હોને વાલે **તકબ્બુર** કા ઈલાજ યૂં હો સકતા હૈ કે ઈન્સાન ઈસ બાત કા યકીન રખે કે એક દિન ઐસા આએગા કે ઉસે યેહ સબ કુછ યહીં છોડ કર ખાલી હાથ દુન્યા સે જાના હૈ, કફન મેં થેલી હોતી હૈ ન કબ્ર મેં તિજોરી, ફિર કબ્ર કો નેકિયોં કા નૂર રોશન કરેગા ન કે સોને ચાંદી કી ચમક દમક ! અલ ગરઝ યેહ દૌલત ફાની હૈ ઔર હિરતી ફિરતી છાઉં હૈ કે આજ એક કે પાસ તો કલ કિસી દૂસરે કે પાસ ઔર પરસોં કિસી તીસરે કે પાસ ! આજ કા સાહિબે માલ કલ કંગાલ ઔર આજ કા કંગાલ કલ માલામાલ હો સકતા હૈ, તો ઐસી ના પાએદાર શૈ કી વજહ સે **તકબ્બુર** મેં મુબ્તલા હો કર અપને રબ عَزَّوَجَلَّ કો ક્યૂં નારાઝ કિયા જાએ !

બિલા હિસાબ જહન્નમ મેં દાખિલા

હુસ્ને અખ્લાક કે પૈકર, નબિયોં કે તાજવર, મહબૂબે રબ્બે અક્બર عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને આલીશાન હૈ : "છ કિસ્મ કે લોગ બગૈર હિસાબ કે જહન્નમ મેં દાખિલ હોંગે. (1) ઉ-મરા **ઝુલ્મ** કી વજહ સે (2) અરબ **અ-સબિય્યત** (યા'ની તરફદારી) કી વજહ સે (3) રઈસ ઔર સરદાર **તકબ્બુર** કી વજહ સે (4) તિજારત કરને વાલે **ઝૂટ** કી વજહ સે (5) અહલે ઈલ્મ **હસદ** કી વજહ સે (6) માલદાર **બુખ્લ** કી વજહ સે."

(كنزالعمال، كتاب المواعظ والرقاق.....الخ،قسم الاقوال ،الحديث٤٤٠٢٣، ج١٦، ص٣٧)

માલદાર ઈસ્લામી ભાઈયોં કો ચાહિયે કે હદીસે પાક મેં બયાન કર્દા ઈસ ફઝીલત કો હાસિલ કરને કી કોશિશ કરેં :

આજિઝી કરને વાલે દૌલત મન્દ કે લિયે ખુશ ખબરી

મખ્ઝને જૂદો સખાવત, પૈકરે અ-ઝ-મતો શરાફ્ત صَلَّى اللّٰه تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને આલીશાન હૈ : "ખુશ ખબરી હૈ ઉસ શખ્સ કે લિયે જો તંગદસ્તી ન હોતે હુએ તવાઝોઅ (યા'ની આજિઝી) ઈખ્તિયાર કરે ઔર અપના માલ જાઈઝ કામોં મેં ખર્ચ કરે ઔર મોહતાજ વ મિસ્કીન પર રહ્મ કરે ઔર અહલે ઈલ્મ વ ફ઼િક્હ સે મેલજોલ રખે." (المعجم الكبير، الحديث:٤٦١٦،ج٥،ص٧٢)

માલદાર મુ-તકબ્બિર કો અનોખી નસીહત

હઝરતે સય્યિદુના હસન رَضِىَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ ને એક અમીર કો મુ-તકબ્બિરાના ચાલ ચલતે હુએ દેખા તો ઉસ સે ફરમાયા કે ઐ અહમક ! **તકબ્બુર** સે ઈતરાતે હુએ નાક ચઢા કર કહાં દેખ રહા હૈ ? ક્યા ઉન ને'મતોં કો દેખ રહા હૈ જિન કા શુક્ર અદા નહીં કિયા ગયા યા ઉન ને'મતોં કો દેખ રહા હૈ કે જિન કા તઝકિરા **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કે અહકામ મેં નહીં. જબ ઉસ ને યેહ બાત સુની તો મા'ઝિરત કરને હાઝિર હુવા તો આપ رَضِىَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "મુઝ સે મા'ઝિરત ન કર બલ્કે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કી બારગાહ મેં તૌબા કર ક્યા તૂને **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કા યેહ ફરમાન નહીં સુના :

وَلَا تَمْشِ فِي الْاَرْضِ مَرَحًا ۚ اِنَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْاَرْضَ وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُوْلًا ﴿۳۷﴾

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : ઔર ઝમીન મેં ઈતરાતા ન ચલ બેશક હરગિઝ ઝમીન ન ચીર ડાલેગા ઔર હરગિઝ બુલન્દી મેં પહાડોં કો ન પહોંચેગા. (پ١٥، بنی اسرائیل:٣٧)

(الزواجر عن اقتراف الكبائر،ج١،ص١٤٩)

(4) હસબ વ નસબ

તકબ્બુર કા એક સબબ **હસબ વ નસબ** ભી બનતા હૈ કે ઈન્સાન અપને આબાઓ અજદાદ કે બલ બૂતે પર અકડતા ઔર દૂસરોં કો હકીર જાનતા હૈ.

હસબ વ નસબ કી વજહ સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ

દૂસરોં કે કારનામોં પર ઘમન્ડ કરના જહાલત હૈ, કિસી શાઈર ને કહા હૈ :

لَئِنْ فَخَرْتَ بِآبَاءٍ ذَوِى شَرَفٍ
لَقَدْ صَدَقْتَ وَلٰكِنْ بِئْسَ مَاوَلَدُوْا

તરજમા : તુમ્હારા અપને ઈઝ્ઝત વ શરફ વાલે બાપ, દાદા પર ફખ્ર કરના તો દુરુસ્ત હૈ લેકિન ઉન્હોં ને તુઝ જૈસે કો જન કર બુરા કિયા. (યા'ની તેરે આબા ને બડે બડે કારનામે સર અન્જામ દિયે મગર તેરે જૈસા ના ખલફ (જો દૂસરોં કે કારનામોં પર ફખ્ર કર કે નામ કમાતા હૈ) કો જનમ દે કર બહોત બુરા કામ કિયા હૈ)

આબાઓ અજદાદ પર ફખ્ર મત કરો

તાજદારે રિસાલત, શહન્શાહે નુબુવ્વત صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને આલીશાન હૈ : "અપને ફૌત શુદા આબાઓ અજદાદ પર ફખ્ર કરને વાલી કૌમોં કો બાઝ આ જાના ચાહિયે, ક્યૂંકે વોહી જહન્નમ કા કોએલા હૈં, યા વોહ કૌમેં **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કે નઝદીક ગન્દગી કે ઉન કીડોં સે ભી હકીર હો જાએંગી જો અપની નાક સે ગન્દગી કો કુરેદતે હૈં, **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ને તુમ સે જાહિલિય્યત કા **તકબ્બુર** ઔર ઉન કા અપને આબા પર ફખ્ર કરના ખત્મ ફરમા દિયા હૈ, અબ આદમી મુત્તકી વ મોમિન હોગા યા બદ બખ્ત વ બદકાર, સબ લોગ હઝરતે આદમ عَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام કી ઔલાદ હૈં ઔર હઝરતે આદમ عَلَيْهِ الصَّلٰوةُوَالسَّلَام કો મિટ્ટી સે પૈદા કિયા ગયા હૈ."

(جامع الترمذی،الحدیث ۳۹۸۱، ج ۵ ص ۴۹۷)

9 પુશ્તેં જહન્નમ મેં જાએંગી

સુલ્તાને ઈન્સો જાન, રહમતે આ-લમિયાન, સરવરે ઝીશાન صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "મૂસા કે ઝમાને મેં દો આદમિયોં ને બાહમ ફખ્ર કિયા, ઉન મેં સે એક (જો કે કાફિર થા) ને કહા **"મૈં ફુલાં કા બેટા ફુલાં હૂં"** ઈસ તરહ વોહ નવ પુશ્તેં શુમાર કર ગયા. અલ્લાહ તઆલા ને હઝરતે સય્યિદુના મૂસા عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلٰوةُ وَالسَّلَام કી તરફ વહ્ય ભેજી કે "ઉસ સે ફરમા દીજિયે કે વોહ નવ કી નવ પુશ્તેં (કુફ્ર કી વજહ સે) **જહન્નમ** મેં જાએંગી ઔર તુમ ઉન કે સાથ **દસવેં** હોગે." (المعجم الكبير،الحديث ٢٨٥،ج ٢٠ ص ١٤٠،ملخصًا)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(5) હુસ્નો જમાલ

તકબ્બુર કા પાંચવાં સબબ **હુસ્નો જમાલ** હૈ કે બા'ઝ અવકાત ઈન્સાન અપની ખૂબ સૂરતી કી વજહ સે **મુ-તકબ્બિર** હો જાતા હૈ, કિસી કા રંગ ગોરા હૈ તો વોહ કાલે રંગ વાલે કો, કોઈ કદ આવર હૈ તો વોહ છોટે કદ વાલે કો, કિસી કી આંખેં બડી બડી હૈં તો વોહ છોટી આંખોં વાલે કો હકીર સમઝના શુરૂઅ કર દેતા હૈ, ઉમૂમન યેહ બીમારી મર્દોં કી નિસ્બત ઔરતોં મેં ઝિયાદા પાઈ જાતી હૈ.

હુસ્નો જમાલ કી વજહ સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કે ઈલાજ

(1) હુસ્નો જમાલ કે બાઈસ પૈદા હોને વાલે **તકબ્બુર** કા ઈલાજ કરને કે લિયે અપની ઈબ્તિદા ઔર ઈન્તિહા પર ગૌર કીજિયે કે મેરા આગાઝ નાપાક નુતફા (યા'ની ગન્દા કતરા) ઔર અન્જામ સડા હુવા મુર્દા હૈ. ઉમ્ર કે હર દૌર મેં હુસ્ન યકસાં નહીં રહતા બલ્કે વક્ત ગુઝરને કે સાથ સાથ માંદ પડ જાતા હૈ, કભી કોઈ હાદિસા ભી ઈસ હુસ્ન કે ખાતિમે કા સબબ બન જાતા હૈ, ખૌલતા હુવા તેલ તો

બહોત બડી ચીઝ હૈ, ઉબલતા દૂધ ભી સારે હુસ્ન કો ગારત કરને કે લિયે કાફી હૈ. યેહ ભી પેશે નઝર રહે કે ઈન્સાન જબ તક દુન્યા મેં રહતા હૈ અપને જિસ્મ કે અન્દર મુખ્તલિફ ગન્દગિયાં મ-સલન પેટ મેં પાખાના વ પેશાબ ઔર રીહ (યા'ની બદબૂદાર હવા), નાક મેં રીંઠ, મુંહ મેં થૂક, કાનોં મેં બદબૂદાર મૈલ, નાખુનોં મેં મૈલ, આંખોં મેં કીચડ ઔર પસીને સે બદબૂદાર બગલેં લિયે ફિરતા હૈ, રોઝાના કઈ કઈ બાર ઈસ્તિન્જા ખાને મેં અપને હાથ સે પાખાના વ પેશાબ સાફ કરતા હૈ, ક્યા ઈન સબ ચીઝોં કે હોતે હુએ ફકત ગોરી રંગત, ડેલડોલ ઔર કદ વ કામત નીઝ ચૌડે ચકલે સીને વગૈરા પર **તકબ્બુર** કરના ઝૈબ દેતા હૈ ! યકીનન નહીં. **હઝરતે સય્યિદુના અહનફ બિન કૈસ** رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ફરમાતે હૈં : "આદમી પર તઅજ્જુબ હૈ કે વોહ **તકબ્બુર** કરતા હૈ હાલાંકે વોહ દો મર્તબા પેશાબ ગાહ સે નિકલા હૈ." (الزواجر عن اقتراف الکبائر، ج۱، ص ۱۴۹) **હઝરતે સય્યિદુના હસન** رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ફરમાતે હૈં : "આદમી પર તઅજ્જુબ હૈ કે વોહ રોઝાના એક યા દો મર્તબા અપને હાથ સે નાપાકી ધોતા હૈ ફિર ભી ઝમીન વ આસ્માન કે બાદશાહ (યા'ની અલ્લાહ તઆલા) સે મુકાબલા કરતા હૈ." (ایضاً)

હઝરતે સય્યિદુના લુકમાન હકીમ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ કી નસીહત

હઝરતે લુકમાન હકીમ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ને અપને બેટે કો નસીહત કરતે હુએ ઈર્શાદ ફરમાયા : "ઐ મેરે બેટે ! ઉસ શખ્સ કો **તકબ્બુર** કરના કિસ તરહ રવા (યા'ની જાઈઝ) હૈ જિસ કી અસ્લ યેહ હૈ કે ઉસે પાઉં સે રૌંદા ગયા હૈ યા'ની ઉસ કા ખમીર મિટ્ટી હૈ ઔર ક્યૂંકર **તકબ્બુર** કરતા હૈ જબકે ઉસ કી અસ્લ એક ગન્દા કતરા હૈ."

(الحدیقۃ الندیۃ، ج۱، ص ۵۷۹)

હઝરતે અબૂ ઝર ઔર હઝરતે બિલાલ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُمَا કી હિકાયત

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ ઝર رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ને એક બાર હઝરતે સય્યિદુના બિલાલ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ કો સિયાહ રંગ પર આર (યા'ની શર્મ)

દિલાઈ, ઉન્હોં ને રસૂલે અકરમ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી ખિદમત મેં શિકાયત કી તો આપ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને હઝરતે અબૂ ઝર رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ સે ઈસ કી તસ્દીક કરને કે બા'દ ઈર્શાદ ફરમાયા : ''ઐ અબૂ ઝર (رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ) ! તુમ્હારે દિલ મેં અભી તક જાહિલિય્યત કે **તકબ્બુર** મેં સે કુછ બાકી હૈ.'' યેહ સુન કર હઝરતે સય્યિદુના અબૂ ઝર رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ ને અપને આપ કો ઝમીન પર ગિરા દિયા ઔર કસમ ખાઈ કે જબ તક હઝરતે સય્યિદુના બિલાલ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ ઈન કે રુખ્સારોં કો અપને કદમોં સે નહીં રૌંદેંગે વોહ અપના સર નહીં ઉઠાએંગે. ચુનાન્ચે ઉન્હોં ને સર ન ઉઠાયા હત્તાકે હઝરતે સય્યિદુના બિલાલ رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْهُ ને ઈસ તરહ કા અમલ કિયા.

(شرح صحیح البخاری لابن بطّال،باب السلام من الاسلام، ج۱،ص۸۷)

હુસ્ન વાલા નજાત પાએગા..... મગર કબ ?

(2) હસીનો જમીલ હોતે હુએ ભી આજિઝી ઇખ્તિયાર કીજિયે ઔર ઈસ ફઝીલત કે હકદાર બનિયે. શફીઉલ મુઝ્નિબીન, અનીસુલ ગરીબીન, સિરાજુસ્સાલિકીન صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને દિલ નશીન હૈ : ''જો હસીનો જમીલ ઔર શરીફુલ અસ્લ (યા'ની ઊંચે ખાનદાન વાલા) હોને કે બા વુજૂદ મુન્કસિરુલ મિઝાજ હોગા તો વોહ ઉન લોગોં મેં સે હોગા જિન્હેં **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કિયામત કે દિન નજાત અતા ફરમાએગા.'' (حلیۃ الاولیاء،رقم:۳۷۷۷،ج۳،ص۲۲۲)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(6) કામ્યાબિયાં

ઈન્સાન કી ઝિન્દગી કામ્યાબી વ નાકામી કી દાસ્તાન હૈ, જબ મુસલ્સલ કામ્યાબિયાં બા'ઝ ઈસ્લામી ભાઈયોં કે કદમ ચૂમતી હૈં તો વોહ પૈ દર પૈ ના કામિયોં કે શિકાર હોને વાલે દુખિયારોં કો હકીર સમઝના શુરૂઅ કર દેતે હૈં, ખુદ કો બેહદ તજરિબા કાર

ગરદાનતે હુએ ઉન્હેં બે વુકૂફ, નાદાન, ગધા ઔર ન જાને કૈસે કૈસે અલ્કાબાત સે નવાઝતે હૈં.

કામ્યાબિયોં કી વજહ સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ

કામ્યાબિયોં પર ફૂલે ન સમા કર જામે સે બાહર હોને વાલોં કો યેહ નહીં ભૂલના ચાહિયે કે વક્ત હમેશા એક સા નહીં રહતા, બુલન્દિયોં પર પહોંચને વાલોં કો અક્સર વાપસ પસ્તી મેં ભી આના પડતા હૈ, હર કમાલ કો ઝવાલ હૈ. આપ કો કામ્યાબી મિલી ઈસ પર **અલ્લાહ** તઆલા કા શુક્ર અદા કીજિયે ન કે અપના કમાલ તસવ્વુર કર કે ના શુક્રોં કી સફ મેં ખડે હોને કી જસારત ! ફિર જિસે આપ "કામ્યાબી" સમઝ રહે હૈં ઉસ કા સફર દુન્યા સે શુરૂઅ હો કર દુન્યા હી મેં ખત્મ હો જાતા હૈ, હકીકી કામ્યાબ તો વોહ હૈ જો કબ્રો હશ્ર મેં કામ્યાબ હો કર રહમતે ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ કે સાએ મેં **જન્નત** મેં દાખિલ હો ગયા, જૈસાકે પારહ 28 સૂરએ તગાબુન કી આયત 9 માં ઈશાદે ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ હૈ :

وَمَنْ يُّؤْمِنْۢ بِاللّٰهِ وَ يَعْمَلْ صَالِحًا يُّكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّاٰتِهٖ وَ يُدْخِلْهُ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَاۤ اَبَدًا ؕ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ۝

તર-જ-મએ કન્ઝુલ ઈમાન : જો અલ્લાહ પર ઈમાન લાએ ઔર અચ્છા કામ કરે અલ્લાહ ઉસ કી બુરાઈયાં ઉતાર દેગા ઔર ઉસે બાગોં મેં લે જાએગા જિન કે નીચે નહરેં બહેં કે વોહ હમેશા ઉન મેં રહેં યેહી **બડી કામ્યાબી** હૈ.

(پ۲۸ التغابن ۹)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(7) તાકત વ કુવ્વત

તકબ્બુર કા એક સબબ તાકત વ કુવ્વત ભી હૈ, જિસ કા કદ કાઠ નિકલતા હુવા હો, બાઝૂઓં કી મછલિયાં ફડકેં ઔર સીના ચૌડા હો તો વોહ બસા અવકાત કમઝોર જિસ્મ વાલે કો હકીર સમઝના શુરૂઅ કર દેતા હૈ.

તાકત વ કુવ્વત કી વજહ સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ

તાકત વ કુવ્વત સે પૈદા હોને વાલે **તકબ્બુર** કા ઈલાજ કરને કે લિયે યૂં ફિક્રે મદીના કીજિયે કે કુવ્વત વ ફુરતી તો ચૌપાયોં ઔર દરિન્દોં મેં ભી હોતી હૈ બલ્કે ઉન મેં ઈન્સાન સે ઝિયાદા તાકત હોતી હૈ તો ફિર અપને અન્દર ઔર જાનવરોં મેં "મુશ્તરક" સિફત પર **તકબ્બુર** ક્યૂં કિયા જાએ ! હાલાંકે હમારે જિસ્મ કી ના તુવાની કા તો યેહ હાલ હૈ કે અગર એક દિન બુખાર આ જાએ તો તાકત વ કુવ્વત કા સારા નશા ઉતર જાતા હૈ, મા'મૂલી સી ગરમી મેં ઝરા પૈદલ ચલના પડે તો પસીને સે શરાબૂર હો કર નિઢાલ હો જાતે હૈં, સર્દ હવા ચલે તો કપકપાને લગતે હૈં. બડી બીમારિયાં તો બડી હી હોતી હૈં ઈન્સાન કી ડાઢ મેં અગર દર્દ હો જાએ તો ઉસ વક્ત ખૂબ અન્દાઝા હો જાતા હૈ કે ઉસ કી તાકત વ કુવ્વત કી હૈસિય્યત ક્યા ઔર કિતની હૈ ! ફિર જબ મૌત આએગી તો યેહ સારી તાકત વ કુવ્વત ધરી કી ધરી રહ જાએગી ઔર બે બસી કા આલમ યેહ હોગા કે અપની મરઝી સે હાથ તો ક્યા ઉંગલી ભી નહીં હિલા સકેંગે. લિહાઝા મેરે મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! ઐસી આરિઝી કુવ્વત પર નાઝાં હોના હમેં ઝૈબ નહીં દેતા.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(8) ઓહદા વ મન્સબ

કભી ઓહદા વ મન્સબ કી વજહ સે ભી ઈન્સાન **તકબ્બુર** કા શિકાર હો જાતા હૈ.

ઓહદા વ મન્સબ કી વજહ સે પૈદા હોને વાલે તકબ્બુર કા ઈલાજ

ઐસે ઈસ્લામી ભાઈયોં કો ચાહિયે કે અપના ઝેહ્ન બનાએં કે ફાની પર ફખ્ર નાદાની હૈ, ઈઝ્ઝત વ મન્સબ કબ તક સાથ દેંગે, જિસ મન્સબ કે બલ બૂતે પર આજ અકડતે હૈં કલ કલાં કો છિન ગયા તો શાયદ ઉન્હી લોગોં સે મુંહ છુપાના પડે જિન સે આજ તહકીર

આમેઝ સુલૂક કરતે હૈં, આજ જિન પર હુક્મ ચલાતે હૈં રીટાયર્મેન્ટ કે દૂસરે દિન ઉન્હી કી ખિદમત મેં હાઝિર હો કર પેન્શન કેસ નિપટવાના હૈ ! અલ ગરઝ ફાની ચીઝોં પર **ગુરૂર વ તકબ્બુર** ક્યૂંકર કિયા જાએ ! ઈસ લિયે કૈસા હી બડા મન્સબ યા **ઓહદા** મિલ જાએ અપની ઔકાત નહીં ભૂલની ચાહિયે. **આ'લા હઝરત** ઈમામ અહમદ રઝા ખાન عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن ફરમાતે હૈં : "**આદમી** કો અપની હાલત કા લિહાઝ ઝરૂર હૈ ન કે અપને કો **ભૂલે** યા સતાઈશે મરદુમ (યા'ની આદમિયોં કે તા'રીફ કરને) પર **ફૂલે.**" (ملفوظاتِ اعلیٰ حضرت ص ۲۶)

"આજિઝી" કે પાંચ હુરૂફ કી નિસ્બત સે 5 હિકાયાત

(1) અપની ઔકાત યાદ રખતા હૂં

અયાઝ, સુલ્તાન **મહમૂદ** ગઝ્નવી કા એક અદના ગુલામ થા ફિર તરક્કી કરતે કરતે ઉસ કા મહબૂબ તરીન વઝીર બન ગયા. અયાઝ કી કામ્યાબિયાં હાસિદીન દરબારિયોં કો એક આંખ ન ભાતી થીં. વોહ મૌકઅ કી તાક મેં રહતે થે કે કિસી તરહ **અયાઝ** કો **મહમૂદ** કી નઝરોં સે ગિરા દેં. આખિરે કાર ઉન્હેં એક મૌકઅ મિલ હી ગયા. હુવા યૂં કે **અયાઝ** કા મા'મૂલ થા કે રોઝાના મખ્સૂસ વક્ત મેં એક કમરે મેં ચલા જાતા ઔર કુછ દેર ગુઝાર કર વાપસ આ જાતા. દરબારિયોં ને **મહમૂદ** કે કાન ભરના શુરૂઅ કિયે કે ઝરૂર **અયાઝ** ને શાહી ખઝાને મેં ખુર્દ બુર્દ કર કે માલ જમ્અ કર રખા હૈ જિસે દેખને કે લિયે કમરએ ખાસ મેં જાતા હૈ, વોહ ઉસ કમરે કો તાલા લગા કર રખતા હૈ ઔર કિસી ઔર કો અન્દર દાખિલ હોને કી ઈજાઝત નહીં દેતા. **મહમૂદ** કો અગર્ચે અયાઝ પર મુકમ્મલ એ'તિમાદ થા મગર દરબારિયોં કો મુત્મઈન કરને કે લિયે એક વઝીર કો કહા કે ઉસ કમરે કા તાલા તોડ ડાલો, વહાં જો કુછ મિલે વોહ તુમ્હારા હૈ. વઝીર ઔર દીગર દરબારી ખુશી ખુશી અયાઝ કે કમરે મેં જા ઘુસે. મગર યેહ

ક્યા ! વહાં એક પુરાને બોસીદા લિબાસ ઔર ચપ્પલોં કે સિવા કુછ થા હી નહીં. દરબારિયોં કી આંખેં ફટી કી ફટી રહ ગઈ. **મહમૂદ** ને **અયાઝ** સે ઉન કપડોં ઔર ચપ્પલોં કે બારે મેં દરયાફ્ત કિયા તો ઉસ ને બતાયા કે યેહ મેરી ગુલામી કે દૌર કી યાદગાર હૈં જિન્હેં દેખ કર મૈં અપની ઔકાત યાદ રખતા હૂં ઔર ખુદ કો મૌજૂદા ઉરૂજ પર **તકબ્બુર** મેં મુબ્તલા નહીં હોને દેતા. યેહ સુન કર **મહમૂદ** અપને વફાદાર ખાદિમ **અયાઝ** સે ઔર ઝિયાદા મુ-તઅસ્સિર નઝર આને લગા ઔર દરબારિયોં કા મુંહ કાલા હુવા.

(مثنوی مولانا روم (مترجم)، دفتر پنجم، ص ۴۵، ملخصًا)

(2) સારી સલ્તનત કી કીમત એક ગિલાસ પાની

દા'વતે ઈસ્લામી કે ઈશાઅતી ઈદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ 540 સ-ફ્હાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, **"મલ્ફૂઝાતે આ'લા હઝરત"** સફ્હા 376 પર હૈ : હઝરત ખલીફા હારૂન રશીદ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ઉ-લમા દોસ્ત થે. દરબાર મેં ઉ-લમા કા મજમઅ હર વક્ત લગા રહતા થા. એક મર્તબા પાની પીને કે વાસિતે મંગાયા, મુંહ તક લે ગએ થે, પીના ચાહતે થે કે એક આલિમ સાહિબ ને ફરમાયા : "અમીરુલ મુઅમિનીન ! ઝરા ઠહરિયે ! મૈં એક બાત પૂછના ચાહતા હૂં." ફૌરન ખલીફા ને હાથ રોક લિયા. ઉન્હોં ને ફરમાયા : "અગર આપ જંગલ મેં હોં ઔર પાની મુયસ્સર ન હો ઔર પ્યાસ કી શિદ્દત હો તો ઈતના પાની કિસ કદર કીમત દે કર ખરીદેંગે ?" ફરમાયા : **"વલ્લાહ !** આધી સલ્તનત દે કર." ફરમાયા : "બસ પી લીજિયે !" જબ ખલીફા ને પી લિયા, ઉન્હોં ને ફરમાયા : "અબ અગર યેહ પાની નિકલના ચાહે ઔર ન નિકલ સકે (યા'ની પેશાબ હી બન્દ હો જાએ) તો કિસ કદર કીમત દે કર ઈસ કા નિકલના મોલ (યા'ની ખરીદ) લેંગે ?" કહા : "**વલ્લાહ !** પૂરી સલ્તનત દે કર." ઈર્શાદ ફરમાયા : "બસ આપ કી સલ્તનત કી યેહ હકીકત હૈ

કે એક મર્તબા એક ચુલ્લૂ પાની પર આધી બિક જાએ ઔર દૂસરી બાર પૂરી. ઈસ (હુકૂમત) પર જિતના ચાહે **તકબ્બુર** કર લીજિયે !"

(تاریخ الْخُلَفَا ،ص۲۹۳ملخصاً)

(3) સાલારે લશ્કર કો નસીહત

હઝરતે સય્યિદુના મુતર્રિફ બિન અબ્દુલ્લાહ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْه ને એક લશ્કર કે સિપહ સાલાર "મુહલ્લબ" કો રેશમી જુબ્બે મેં મલ્બૂસ અકડ કર ચલતે હુએ દેખા તો આપ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْه ને ફરમાયા : ઐ **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કે બન્દે ! **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ઔર ઉસ કે રસૂલ કો યેહ ચાલ પસન્દ નહીં. ઉસ ને જવાબન કહા : ક્યા તુમ મુઝે પહચાનતે નહીં કે મૈં કૌન હૂં ! ફરમાયા : ક્યૂં નહીં, મૈં તુમ્હેં ખૂબ પહચાનતા હૂં, તુમ્હારા આગાઝ એક બદલને વાલા નુતફા (યા'ની ગન્દા કતરા), અન્જામ બદબૂદાર મુર્દા ઔર દરમિયાની વક્ફે (યા'ની ઝિન્દગી ભર પેટ) મેં ગન્દગી ઉઠાએ ફિરના હૈ. યેહ સુન કર "મુહલ્લબ" (શરમિન્દા હો કર) ચલા ગયા ઔર ઉસ ને યેહ ચાલ છોડ દી. (اِحْیَاءُ الْعُلُوْم ج ۳ ص۴۱۷ دارصادربیروت)

(4) બુલન્દી ચાહને વાલે કી રુસ્વાઈ

એક બુઝુર્ગ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَیْه ફરમાતે હૈં : "મૈં ને કોહે સફા કે કરીબ એક શખ્સ કો ખચ્ચર પર સુવાર દેખા, કુછ ગુલામ ઉસ કે સામને સે લોગોં કો હટા રહે થે, ફિર મૈં ને ઉસે બગદાદ મેં ઈસ હાલત મેં પાયા કે વોહ નંગે પાઉં ઔર હસરત ઝદા થા નીઝ ઉસ કે બાલ ભી બહોત બઢે હુએ થે, મૈં ને ઉસ સે પૂછા : "**અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ને તુમ્હારે સાથ ક્યા મુઆ-મલા ફરમાયા ?" તો ઉસ ને જવાબ દિયા : "મૈં ને ઐસી જગહ બુલન્દી ચાહી જહાં લોગ આજિઝી કરતે હૈં તો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ને મુઝે ઐસી જગહ રુસ્વા કર દિયા જહાં લોગ રિફ્અત (યા'ની બુલન્દી) પાતે હૈં."

(الزواجرعن اقتراف الکبائر،ج۱،ص ۱۶۴)

(5) મેરે મકામ મેં કોઈ કમી તો નહીં આઈ

એક રાત હઝરતે સય્યિદુના ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ કે હાં કોઈ મેહમાન આયા, આપ કુછ લિખ રહે થે. કરીબ થા કે ચરાગ બુઝ જાતા. મેહમાન ને અર્ઝ કી મૈં ઉઠ કર ઠીક કર દેતા હૂં તો આપ ને ફરમાયા : મેહમાન સે ખિદમત લેના અચ્છી બાત નહીં હૈ. ઉસ ને કહા ગુલામ કો જગા દૂં ? ફરમાયા : વોહ અભી અભી સોયા હૈ. ફિર આપ ખુદ ઉઠે ઔર કુપ્પી લે કર ચરાગ મેં તેલ ભર દિયા. મેહમાન ને કહા : યા અમીરલ મુઅમિનીન ! આપ ને ખુદ ઝાતી તૌર પર યેહ કામ કિયા ? ફરમાયા : જબ મૈં (ઈસ કામ કે લિયે) ગયા તો ભી ઉમર થા ઔર જબ વાપસ આયા તો ભી ઉમર હી થા, મેરે મકામ મેં કોઈ કમી નહીં આઈ ઔર બેહતરીન આદમી વોહ હૈ જો **અલ્લાહ** તઆલા કે હાં તવાઝોઅ કરને વાલા હો. (احیاء علوم الدین، کتاب ذم الکبر والعجب، ج۳، ص۴۳۰)

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! દેખા આપ ને ! હમારે બુઝુર્ગાને દીન عَلَیْہِ رَحْمَۃُ اللّٰہِ الْمُبِیْن મકામ વ મર્તબા ઔર ઓહદા વ મન્સબ મિલને કે બા વુજૂદ કિસ કદર આજિઝી ફરમાયા કરતે થે !

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઉન પર રહમત હો ઔર ઉન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો.

اٰمِین بِجَاہِ النَّبِیِّ الْاَمِین صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیب ! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

તકબ્બુર કે મઝીદ ઈલાજ

(1) બારગાહે ઈલાહી મેં હાઝિરી કો યાદ રખિયે

ઈસ તરહ **"ફિક્રે મદીના"** (યા'ની અપના મુહા-સબા) કીજિયે કે કલ જબ હશ્ર બપા હોગા ઔર હર એક અપને કિયે કા હિસાબ દેગા તો મુઝે ભી અપને રબ્બે ઝુલ જલાલ કી બારગાહ મેં અપને આ'માલ કા હિસાબ દેના પડેગા, ઉસ વક્ત મૈં ઈન્તિહાઈ ઈજઝ,

ઝિલ્લત ઔર પસ્તી કી જગહ પર હોઉંગા. અગર મેરા રબ عَزَّوَجَلَّ મુઝ સે નારાઝ હુવા તો મેરા ક્યા બનેગા ! અગર **તકબ્બુર** કે સબબ મુઝે જહન્નમ મેં ફેંક દિયા ગયા તો વોહ હોલનાક અઝાબ ક્યૂંકર બરદાશ્ત કર પાઊંગા ? ઈસ તરહ તસવ્વુર મેં અઝાબ કો યાદ કરને કી વજહ સે ઈન્કિસારી પૈદા હોગી. ઈન તમામ બાતોં કો સોચ કર اِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ **તકબ્બુર** દૂર હો જાએગા, ઔર બન્દા ખુદ કો **અલ્લાહ** તઆલા કી બારગાહ મેં હકીર વ આજિઝ ખયાલ કરેગા.

(2) દુઆ કીજિયે

તકબ્બુર સે નજાત પાને કે લિયે ‘‘મોમિન કે હથિયાર’’ યા’ની દુઆ કો ઈસ્તિ’માલ કીજિયે ઔર બારગાહે ઈલાહી عَزَّوَجَلَّ સે કુછ ઈસ તરહ દુઆ માંગિયે : ‘‘**યા અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ! મૈં નેક બનના ચાહતા હૂં, **તકબ્બુર** સે જાન છુડાના ચાહતા હૂં મગર નફ્સો શૈતાન ને મુઝે દબા રખા હૈ, ઐ મેરે માલિક મુઝે ઈન કે મુકાબલે મેં કામ્યાબી અતા ફરમા, મુઝે નેક બના દે, આજિઝી કા પૈકર બના દે.’’

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم

ગુનાહોં કી આદત છુડા યા ઈલાહી
મુઝે નેક ઈન્સાં બના યા ઈલાહી

(3) અપને ઉયૂબ પર નઝર રખિયે

તકબ્બુર સે બચને કે લિયે અપને ઉયૂબ પર નઝર રખના બહોત મુફીદ હૈ ઔર અપની આદાત વ અતવાર કો તક્વા કી છલની સે ગુઝારના ઉયૂબ વ નકાઈસ કી પહચાન કે લિયે બહોત મુઆવિન હૈ. દાફેએ રન્જો મલાલ, સાહિબે જૂદો નવાલ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને બા કમાલ હૈ : ‘‘અન્કરીબ મેરી ઉમ્મત કો પિછલી ઉમ્મતોં કી બીમારી લાહિક હોગી.’’ સહાબએ કિરામ عَلَيْهِمُ الرِّضْوَان ને અર્ઝ કી : ‘‘પિછલી ઉમ્મતોં કી બીમારી ક્યા હૈ ?’’ તો આપ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

ને ઈર્શાદ ફરમાયા : "**તકબ્બુર** કરના, ઈતરાના, કસરત સે માલ જમ્અ કરના ઔર દુન્યા મેં એક દૂસરે પર સબ્કત લે જાના નીઝ આપસ મેં બુગ્ઝો હસદ રખના, બુખ્લ કરના, યહાં તક કે વોહ ઝુલ્મ મેં તબ્દીલ હો જાએ ઔર ફિર ફિતના વ ફસાદ બન જાએ."

(المعجم الاوسط، الحديث:٩٠١٦،ج٦،ص٣٤٨)

(4) નુક્સાનાત પેશે નઝર રખિયે

મોહલિકાત કા એક ઈલાજ યેહ ભી હૈ કે જબ કિસી મોહલિક કે દરપેશ હોને કા અન્દેશા હો તો ઉસ કે નુક્સાનાત વ અઝાબાત પર ખૂબ ગૌર કરે તાકે અપને અન્દર ઉસ મોહલિક (યા'ની હલાક કરને વાલે અમલ) સે બચને કા જઝબા પૈદા હો.

(5) આજિઝી ઈખ્તિયાર કર લીજિયે

અપને દિલ સે **તકબ્બુર** કી ગન્દગી કો સાફ કરને કે લિયે આજિઝી કા પાની ઈસ્તિ'માલ કરના બેહદ મુફીદ હૈ, ખા-તમુલ મુર-સલીન, રહ્મતુલ્લિલ આ-લમીન صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને આલીશાન હૈ : "તવાઝોઅ (યા'ની આજિઝી) ઈખ્તિયાર કરો ઔર મિસ્કીનોં કે સાથ બૈઠા કરો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કે બડે મર્તબે વાલે બન્દે બન જાઓગે ઔર **તકબ્બુર** સે ભી બરી હો જાઓગે."

(كنزالعمال، كتاب الاخلاق ، قسم الاقوال، الحديث:٥٧٢٢،ج٣،ص٤٩)

ખિન્ઝીર સે બદતર

ગુરૂર વ તકબ્બુર ને ન કિસી કો શાઈસ્તગી બખ્શી હૈ ઔર ન કિસી કો અ-ઝમત વ સર બુલન્દી કી ચોટી પર પહોંચાયા હૈ, હાં ! ઝિલ્લત કી પસ્તિયોં મેં ઝરૂર ગિરાયા હૈ જૈસાકે નબિય્યે મુકર્રમ, નૂરે મુજસ્સમ صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને મુઅઝ્ઝમ હૈ : "જો **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કે લિયે આજિઝી ઈખ્તિયાર કરે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ઉસે બુલન્દી અતા ફરમાએગા, પસ વોહ ખુદ કો કમઝોર સમઝેગા મગર લોગોં કી નઝરોં મેં અઝીમ હોગા ઔર જો **તકબ્બુર** કરે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ ઉસે

ઝલીલ કર દેગા, પસ વોહ લોગોં કી નઝરોં મેં છોટા હોગા મગર ખુદ કો બડા સમઝતા હોગા યહાં તક કે વોહ લોગોં કે નઝદીક કુત્તે ઔર ખિન્ઝીર સે ભી બદતર હો જાતા હૈ.''

(كنزالعمال، كتاب الاخلاق ، قسم الاقوال، الحديث:٥٧٣٤،ج٣،ص٥٠)

હર એક કે સર મેં લગામ

એક ઔર જગહ ફરમાને આલીશાન હૈ : ''હર ઈન્સાન કે સર મેં એક લગામ હોતી હૈ જો એક ફિરિશ્તે કે હાથ મેં હોતી હૈ, જબ બન્દા તવાઝોઅ કરતા હૈ તો ઉસ લગામ કે ઝરીએ ઉસે બુલન્દી અતા કી જાતી હૈ ઔર ફિરિશતા કહતા હૈ : ''બુલન્દ હો જા ! **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ તુઝે બુલન્દ ફરમાએ.'' ઔર અગર વોહ અપને આપ કો (તકબ્બુર સે) ખુદ હી બુલન્દ કરતા હૈ તો વોહ ઉસે ઝમીન કી જાનિબ પસ્ત (યા'ની નીચા) કર કે કહતા હૈ : ''પસ્ત (યા'ની નીચા) હો જા ! **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ તુઝે પસ્ત કરે.''

(كنزالعمال، كتاب الاخلاق،قسم الاقوال،باب التواضع، الحديث:٥٧٤١،ج٣،ص٥٠)

ક્યા યેહ ભી મુઝ સે બેહતર હો સકતા હૈ !

હઝરતે સય્યિદુના ઈમામ હસન બસરી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِى ઈસ કદર મુન્કસિરુલ મિઝાજ થે કે હર ફર્દ કો અપને સે બેહતર તસવ્વુર કરતે. ઈસ કા સબબ યેહ હુવા કે એક દિન દરિયાએ દિજલા પર કિસી હબશી કો ઔરત કે સાથ ઈસ તરહ શરાબ નોશી મેં મુબ્તલા દેખા કે શરાબ કી બોતલ ઉસ કે સામને થી. ઉસ વક્ત આપ કો યેહ તસવ્વુર હુવા કે ક્યા યેહ ભી મુઝ સે બેહતર હો સકતા હૈ ? ક્યૂંકે યેહ તો શરાબી હૈ. ઈસી દૌરાન એક કશ્તી સામને આઈ જિસ મેં સાત અફરાદ થે ઔર વોહ ગરક હો ગઈ, યેહ દેખ કર હબશી પાની મેં કૂદ ગયા ઔર છ અફરાદ કો એક એક કર કે નિકાલા. ફિર આપ સે અર્ઝ કિયા : આપ સિર્ફ એક હી કી જાન બચા લેં. મૈં તો યેહ ઈમ્તિહાન લે રહા થા કે આપ કી ચશ્મે બાતિન ખુલી હુઈ હૈ યા નહીં ! ઔર યેહ ઔરત જો મેરે પાસ હૈ, મેરી વાલિદા હૈં ઔર ઈસ બોતલ

મેં સાદા પાની હૈ. યેહ સુનતે હી આપ ઈસ યકીન કે સાથ કે યેહ તો કોઈ ગૈબી શખ્સ હૈ ઉસ કે કદમોં મેં ગિર પડે ઔર હબશી સે કહા કે જિસ તરહ તૂને છ અફરાદ કી જાન બચાઈ ઈસી તરહ **તકબ્બુર** સે મેરી જાન ભી બચા દે. ઉસ ને દુઆ કી કે **અલ્લાહ** તઆલા આપ કો નૂરે બસીરત અતા ફરમાએ યા'ની કિબ્રો નખ્વત કો દૂર કર દે. ચુનાન્ચે ઐસા હી હુવા કે ઈસ કે બા'દ અપને આપ કો કભી બેહતર તસવ્વુર નહીં કિયા. (تذکرۃ الاولیاء فارسی،ص٤٣)

આજિઝી કા એક પહલૂ

હઝરતે સય્યિદુના હસન رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ફરમાતે હૈં : "તવાઝોઅ યેહ હૈ કે જબ તુમ અપને ઘર સે નિકલો તો જિસ મુસલ્માન સે ભી મિલો ઉસે અપને આપ સે અફઝલ જાનો."

(الزواجر عن اقتراف الکبائر،ج١،ص١٦٣)

મૈં સબ સે બુરા હૂં નિગાહે કરમ હો મગર આપ કા હૂં નિગાહે કરમ હો

આજિઝી કિસ હદ તક કી જાએ ?

દીગર અખ્લાકી આદાત કી તરહ **આજિઝી** મેં ભી એ'તિદાલ રખના બહોત ઝરૂરી હૈ ક્યૂંકે અગર **આજિઝી** મેં બિલા ઝરૂરત ઝિયાદતી કી તો ઝિલ્લત ઔર કમી કી તો **તકબ્બુર** મેં જા પડને કા ખદશા હૈ. લિહાઝા ઈસ હદ તક આજિઝી કી જાએ જિસ મેં ઝિલ્લત ઔર હલકા પન ન હો. (احیاء العلوم ،ج٣،ص ٤٥١)

(6) સલામ મેં પહલ કીજિયે

હર મુસલ્માન કો અમીર હો યા ગરીબ, બડા હો યા છોટા સલામ મેં પહલ કીજિયે. હમારે **મ-દની આકા** صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم તો બચ્ચોં કો ભી સલામ મેં પહલ ફરમાયા કરતે થે. હઝરતે સય્યિદુના

અનસ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ચન્દ લડકોં કે પાસ સે ગુઝરે તો ઉન કો સલામ કિયા, ફિર ફરમાયા : "રસૂલુલ્લાહ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ભી ઈસી તરહ કિયા કરતે થે."

(صحیح البخاری ، کتاب الاستئذان،باب تسلیم علی الصبیان،الحدیث٦٢٤٧،ج٤،ص١٧٠)

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! દેખા આપ ને ! હમારે આકા صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કિસ કદર મુન્કસિરુલ મિઝાજ હૈં કે છોટોં કો ભી સલામ મેં પહલ કિયા કરતે હૈં. કાશ ! હમ ભી અગર બડે હૈં તો છોટોં કે પહલ કરને કા ઈન્તિઝાર કિયે બગૈર સરકાર صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી **આજિઝી વાલી સુન્નત** "પહલે સલામ કરના" અદા કર લિયા કરેં.

તેરી સાદગી પે લાખોં, તેરી આજિઝી પે લાખોં
હોં સલામે આજિઝાના મ-દની મદીને વાલે

સલામ મેં પહલ કરને વાલા તકબ્બુર સે બરી હૈ

હઝરતે અબ્દુલ્લાહ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ નબિય્યે કરીમ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم સે રિવાયત કરતે હૈં, ફરમાયા : "પહલે સલામ કહને વાલા **તકબ્બુર** સે બરી હૈ."

(شعب الایمان،باب فی مقاربة وموادة اهل الدین،الحدیث٨٧٨٦،ج٦،ص٤٣٣)

કુર્બે ઈલાહી કા હકદાર

નૂર કે પૈકર, તમામ નબિયોં કે સરવર, દો જહાં કે તાજવર, સુલ્તાને બહરો બર صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કી બારગાહ મેં અર્ઝ કી ગઈ : "યા રસૂલલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ! જબ દો શખ્સ મુલાકાત કરેં તો પહલે કૌન સલામ કરે ?" ફરમાયા : "પહલે સલામ કરને વાલા **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કે ઝિયાદા કરીબ હોતા હૈ."

(جامع الترمذی، کتاب الاستئذان والاداب ،الحدیث٢٧٠٣،ج٤،ص٣١٨)

હઝરતે મૌલાના સય્યિદ અય્યૂબ અલી عَلَيْهِ رَحْمَةُ الْقَوِى કા બયાન હૈ કે "કોહે ભવાલી સે મેરી ત-લબી ફરમાઈ જાતી હૈ, મૈં બ હમરાહી શહઝાદએ અસ્ગર (હુઝૂર મુફ્તિયે આ'ઝમે હિન્દ) હઝરત મૌલાના મૌલવી શાહ મુહમ્મદ મુસ્તફા રઝા ખાં સાહિબ مد ظله الاقدس, બા'દે મગરિબ વહાં પહોંચતા હૂં, શહઝાદા મમ્દૂહ (યા'ની જિસ કી તા'રીફ કી જાએ) અન્દર મકાન મેં જાતે હુએ યેહ ફરમાતે હૈં : "અભી હુઝૂર કો આપ કે આને કી ઈત્તિલાઅ કરતા હૂં." મગર બા વુજૂદ ઈસ આગાહી કે, કે હુઝૂર (યા'ની ઈમામે અહલે સુન્નત શાહ મૌલાના અહમદ રઝા ખાન عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن) તશરીફ લાને વાલે હૈં, તકદીમે સલામ સરકાર (યા'ની સલામ મેં પહલ આ'લા હઝરત) હી ફરમાતે હૈં, ઉસ વક્ત દેખતા હૂં કે હુઝૂર બિલ્કુલ મેરે પાસ જલ્વા ફરમા હૈં." (حیاتِ اعلیٰ حضرت، ج۱،ص۹۶)

આશિકે આ'લા હઝરત અમીરે અહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه કી આદતે કરીમા

اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ આશિકે આ'લા હઝરત શૈખે તરીકત અમીરે અહલે સુન્નત હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર કાદિરી ર-ઝવી مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِى ભી હત્તલ મકદૂર મિલને વાલોં સે સલામ મેં પહલ ફરમાતે હૈં. એક મ-દની ઈસ્લામી ભાઈ કા બયાન હૈ કે મૈં ને બારહા કોશિશ કી કે મૈં અમીરે અહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه કો પહલે સલામ કરૂં મગર આપ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه કી આદતે કરીમા કી વજહ સે બહોત કમ મવાકેઅ પર ઐસા કરને મેં કામ્યાબ હો સકા.

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી આ'લા હઝરત ઔર અમીરે અહલે સુન્નત પર રહમત હો ઔર ઈન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો. اٰمین بِجاہِ النَّبِیِّ الْاَمین صلی اللہ تعالی علیہ والہ وسلم

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(7) અપના સામાન ખુદ ઉઠાઈયે

શહન્શાહે મદીના, કરારે કલ્બો સીના صَلَّى اللّٰه تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને બા કરીના હૈ : "જિસ ને અપના સામાન ખુદ ઉઠા લિયા વોહ **તકબ્બુર** સે આઝાદ હો ગયા."

(شعب الايمان، باب فی حسن الخلق، فصل فی التواضع، الحدیث: ٨٢٠١، ج٦، ص٢٩٢)

(8) ઈન આ'માલ કો ઈખ્તિયાર કીજિયે

મહબૂબે રબ્બુલ ઈઝ્ઝત, મોહસિને ઈન્સાનિય્યત عَزَّوَجَلَّ وَصَلَّى اللّٰه تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કા ફરમાને બરાઅત નિશાન હૈ : "ઊન કા લિબાસ પહનના, મોમિન ફુ-કરા કી સોહબત મેં બૈઠના, દરાઝ ગોશ (ગધે) પર સુવારી કરના ઔર બકરી કો રસ્સી સે બાંધ દેના **તકબ્બુર** સે બરાઅત (યા'ની છુટકારે) કે અસ્બાબ હૈં."

(شعب الایمان، باب فی الملابس والاوانی، الحدیث ٦١٦١، ج٥، ص١٥٣)

બકરી કી ખાલ પર બૈઠને કી બ-ર-કત

દા'વતે ઈસ્લામી કે ઈશાઅતી ઈદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ 1250 સ-ફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, **"બહારે શરીઅત"** જિલ્દ અવ્વલ હિસ્સા 2 સફહા 403 પર હૈ : "બકરી ઔર મેંઢે કી (પકાઈ હુઈ યા'ની મખ્સૂસ તરીકે સે ખુશ્ક કી હુઈ) ખાલ પર બૈઠને ઔર પહનને સે મિઝાજ મેં નરમી ઔર ઈન્કિસાર પૈદા હોતા હૈ." اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ (بہارشریعت، جلد اوّل، ص٤٠٣) શૈખે તરીકત અમીરે અહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه અપને બૈઠને કી જગહ પર ઉમૂમન બકરી કી (ખુશ્ક કી હુઈ) ખાલ બિછાને કા એહતિમામ ફરમાતે હૈં બલ્કે બયાન કે દૌરાન ભી અક્સર અવકાત આપ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه કી ફર્શી ચટાઈ પર બકરી કી ખાલ બિછી હુઈ હોતી હૈ. મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! આપ ભી કોશિશ કર કે અપને બૈઠને કી જગહ પર બકરી યા મેંઢે કી

(ખુશ્ક કી હુઈ) ખાલ બિછા લીજિયે ઔર ઈસ કી બ-ર-કતોં કા ખુલી આંખોં સે નઝારા કીજિયે.

(9) સ-દકા દીજિયે

હઝરતે સય્યિદુના અમ્ર બિન ઔફ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ સે રિવાયત હૈ કે હુઝૂરે પાક, સાહિબે લૌલાક, સય્યાહે અફલાક صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ફરમાયા : "મુસલ્માન કા સ-દકા ઉમ્ર મેં ઝિયાદતી કા સબબ હૈ ઔર બુરી મૌત સે બચાતા હૈ ઔર **અલ્લાહ** તઆલા ઈસ કી વજહ સે **તકબ્બુર** વ ફખ્ર કો દૂર ફરમા દેતા હૈ."

(مجمع الزوائد ، كتاب الزكاة، باب فضل الصدقة، رقم ٤٦٠٩، ج ٣، ص ٢٨٤)

(10) હક બાત તસ્લીમ કર લીજિયે

જબ કિસી હમ અસ્ર સે ઈખ્તિલાફે રાય હો, ફિર આપ પર ખુલ જાએ કે વોહ હક પર હૈ તો ઝિદ કરને કે બજાએ સરે તસ્લીમ ખમ કર લીજિયે. ફિર ઉસ કે સામને ઉસ બાત કા એ'તિરાફ કરતે હુએ બયાને હક પર ઉસ કી તા'રીફ ભી કીજિયે કે "આપ દુરુસ્ત ફરમા રહે હૈં **અલ્લાહ** તઆલા આપ કો જઝાએ ખૈર અતા ફરમાએ." એ'તિરાફે હક કા યેહ ઈકરાર અગર્ચે નફ્સ પર બહોત બહોત બહોત ગિરાં હૈ, મગર મુસલ્સલ ઐસા કરતે રહને સે હક કા એ'તિરાફ કરના આપ કી આદત બન જાએગી ઔર ઈસ કી બ-ર-કત સે **તકબ્બુર** સે ભી જાન છૂટતી ચલી જાએગી.

(11) અપની ગ-લતી માન લીજિયે

ઈન્સાન ખતા ઔર ભૂલ કા મુરક્કબ હૈ લિહાઝા જબ ભી કોઈ આપ કી કિસી ગ-લતી કી નીશાન દેહી કરે અપની ગ-લતી માન લીજિયે ચાહે વોહ ઉમ્ર, તજરિબે ઔર રુતબે મેં આપ સે કમ હી ક્યૂં ન હો.

ગ-લતી કા એ'તિરાફ

જલીલુલ કદ્ર મુહદ્દિસ ઈમામ દારે કુતની علیہ رحمۃ اللہ الغنی જબ

નૌ ઉમ્ર તાલિબે ઈલ્મ થે તો એક દિન હઝરતે સચ્યિદુના ઈમામ અમ્બારી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْبَارِئ કી દર્સગાહ મેં હાઝિર હુએ. હદીસ લિખવાને મેં ઈમામ અમ્બારી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْبَارِئ ને એક રાવી કે નામ મેં ગ-લતી કી, હઝરતે સચ્યિદુના દારે કુતની عليه رحمة الله الغنى કમાલે અદબ કે સબબ ઈમામ અમ્બારી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْبَارِئ કો તો ટોક નહીં સકે મગર ઈન કે મુસ્તમ્લી કો જો ઉન કી આવાઝ શાગિર્દોં તક પહોંચાતા થા ઈસ ગ-લતી સે આગાહ કર દિયા. જબ દૂસરે જુમુઆ કો ઈમામ દારે કુતની عليه رحمة الله الغنى ફિર મજલિસે દર્સ મેં ગએ તો ઈમામ અમ્બારી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْبَارِئ કા જોશે હક પસન્દી ઔર બે નફસી કા આલમ દેખિયે કે ઉન્હોં ને ભરી મજલિસ કે સામને યેહ એ'લાન ફરમાયા કે ઉસ રોઝ ફુલાં નામ મેં મુઝ સે ગ-લતી હો ગઈ થી તો ઈસ નૌ જવાન તાલિબે ઈલ્મ ને મુઝ કો આગાહ કર દિયા.

(تاریخِ بغداد، ج۳، ص ۴۰۰)

અમીરે અહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه કા મ-દની અન્દાઝ

શૈખે તરીકત અમીરે અહલે સુન્નત બાનિયે દા'વતે ઈસ્લામી હઝરતે અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ **મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર** કાદિરી دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه કો **અલ્લાહ** તઆલા ને અપને **હબીબ,** હબીબે લબીબ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કે સદકે મેં ઐસે અઝીમુશ્શાન ઔસાફ વ કમાલાત સે નવાઝા હૈ કે ફી ઝમાના ઈસ કી મિસાલ મિલના મુશ્કિલ હૈ. વક્તન ફ વક્તન મુખ્તલિફ મકામાત પર હોને વાલે **"મ-દની મુઝા-કરાત"** મેં ઈસ્લામી ભાઈ મુખ્તલિફ કિસ્મ કે મ-સલન અકાઈદો આ'માલ, ફઝાઈલ વ મનાકિબ, શરીઅત વ તરીકત, તારીખ વ સીરત, સાઈન્સ વ તિબ, અખ્લાકિય્યાત વ ઈસ્લામી મા'લૂમાત, મુઆશી વ મુઆ-શ-રતી વ તન્ઝીમી મુઆ-મલાત ઔર દીગર બહોત સે મૌઝૂઆત કે મુ-તઅલ્લિક સુવાલાત કરતે હૈં ઔર શૈખે તરીકત અમીરે અહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه ઉન્હેં હિક્મત આમોઝ વ ઈશ્કે રસૂલ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم મેં ડૂબે હુએ જવાબાત સે નવાઝતે હૈં. ઈલ્મ કા સમુન્દર હોને કે બા વુજૂદ આપ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه આગાઝ મેં શુ-રકાએ મ-દની મુઝાકરા સે કુછ ઈસ તરહ આજિઝી ભરે **અલ્ફાઝ**

ઈર્શાદ ફરમાતે હૈં : "આપ સુવાલાત કીજિયે, મગર હર સુવાલ કા જવાબ વોહ ભી બિસ્સવાબ (યા'ની દુરુસ્ત) દે પાઉં, ઝરૂરી નહીં, મા'લૂમ હુવા તો અર્ઝ કરને કી કોશિશ કરૂંગા. અગર મુઝે ભૂલ કરતા પાએં તો ફૌરન મેરી ઈસ્લાહ ફરમાએં, મુઝે અપને મૌકિફ પર બે જા અડતા હુવા નહીં, اِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ શુક્રિયા કે સાથ રુજૂઅ કરતા પાએંગે." **અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ઈન પર રહમત હો ઔર ઈન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો.** اٰمین بِجاہِ النَّبِیِّ الاَمین صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیْب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(12) નુમાયાં હૈસિય્યત કે તાલિબ ન બનિયે

અપને રુ-ફકા કે સાથ હોં યા કિસી મહફિલ મેં, કભી ભી દિલ મેં ઈસ ખ્વાહિશ કો જગહ ન દીજિયે કે મુઝે નુમાયાં હૈસિય્યત દી જાએ, ઊંચી જગહ બિઠાયા જાએ, મેરી આવ ભગત કી જાએ. હાં ! કિસી ને અઝ ખુદ આપ કો નુમાયાં જગહ પર બૈઠને કી દર-ખ્વાસ્ત કી તો કબૂલ કરને મેં હરજ નહીં. અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે સય્યિદુના મૌલા અલિય્યુલ મુર્તઝા كَرَّمَ اللّٰهُ تَعَالٰی وَجْهَهُ الْكَرِيْم કહીં તશરીફ ફરમા હુએ. સાહિબે ખાના ને હઝરત કે લિયે મસ્નદ હાઝિર કી, આપ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ઉસ પર રૌનક અફરોઝ હુએ ઔર ફરમાયા : કોઈ ગધા હી ઈઝ્ઝત કી બાત કબૂલ ન કરેગા. (فتاوٰی رضویہ، ج۲۳،ص۷۱۹)

(13) ઘર કે કામ કીજિયે

અગર કોઈ ઉઝ્ર ન હો તો ઘર કે છોટે મોટે કામ ખુદ કીજિયે. ઘર વાલોં કી ઝરૂરત કા સામાન અપને હાથ સે ઉઠા કર બાઝાર સે ઘર તક લાઈયે.

ઘર કે કામ કાજ કરના સુન્નત હૈ

ઉમ્મુલ મુઅમિનીન હઝરતે સય્યિ-દતુના આઈશા સિદ્દીકા رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنۡہَا સે મરવી હૈ આપ ફરમાતી હૈં કે "સુલ્તાને મક્કએ મુકર્રમા, સરદારે મદીનએ મુનવ્વરહ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیۡہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم અપને કપડે ખુદ સી લેતે ઔર અપને ના'લૈને મુબારક ગાંઠતે ઔર વોહ સારે કામ કરતે જો મર્દ અપને ઘરોં મેં કરતે હૈં."

(الجامع الصغیر،الحدیث۷۰۱۸،ص۴۳۳)

صَلُّوۡا عَلَی الۡحَبِیۡب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

ચીઝ કા માલિક ઉસે ઉઠાને કા ઝિયાદા હકદાર હૈ

હઝરતે સય્યિદુના અબૂ હુરૈરા رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنۡہُ ફરમાતે હૈં કે મૈં સરકારે મદીના, સુલ્તાને બા કરીના, કરારે કલબો સીના, ફૈઝ ગન્જીના صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیۡہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم કે સાથ બાઝાર ગયા. એક દુકાન સે આપ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیۡہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને ચાર દિરહમ કા પાએજામા ખરીદા, જબ વાપસ પલટે તો મૈં ને રસૂલે કરીમ, રઊફુર્રહીમ عَلَیۡہِ اَفۡضَلُ الصَّلٰوۃِ وَالتَّسلیم સે પાએજામે કો ઈસ ગરઝ સે પકડા તાકે ઉસે મૈં ઉઠા લૂં, આપ صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلَیۡہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم ને મુઝે મન્અ ફરમાતે હુએ ઈર્શાદ ફરમાયા : "ચીઝ કા માલિક ઉસે ઉઠાને કા ઝિયાદા હકદાર હૈ હાં અગર વોહ કમઝોર હો, ઉસે ઉઠાને સે આજિઝ હો તો ઉસ કા ઈસ્લામી ભાઈ ઉસે ઉઠાને મેં ઉસ કી મદદ કરે." (تاریخ دمشق لابن عساکر،باب ما ورد فی شعرہ .....الخ،ج٤،ص٢٠٥ ملتقطا)

લકડિયોં કા ગટ્ઠા

હઝરતે સય્યિદુના અબ્દુલ્લાહ બિન સલામ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنۡہُ એક મર્તબા અપને બાગ સે નિકલે તો સર પર લકડિયોં કા ગટ્ઠા ઉઠા રખા થા, કિસી ને આપ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنۡہُ સે હૈરત સે પૂછા : "આપ કે હાં તો

બેટે ઔર ગુલામ મૌજૂદ હૈં જો ઈસ કામ કે લિયે કાફી હૈં.'' તો આપ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ને ઈર્શાદ ફરમાયા : ''મૈં અપને નફ્સ કી આઝમાઈશ કર રહા હૂં કે યેહ ઈસ કામ સે ઈન્કાર તો નહીં કરતા.'' (شرح صحیح البخاری لابن بطال ،ج ۱۰، ص ۲۱٤) તો આપ رَضِیَ اللّٰہُ تَعَالٰی عَنْہُ ને સિર્ફ ઈસ ઈરાદે પર ઈક્તિફા નહીં કિયા બલ્કે ઈસ કા અ-મલી તજરિબા ભી કિયા કે ''આયા ! નફ્સ સચ્ચા હૈ યા ઝૂટા !''

કમાલ મેં કોઈ કમી નહીં આતી

અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે મૌલાએ કાએનાત, અલિય્યુલ મુર્તઝા, શેરે ખુદા كَرَّمَ اللّٰہُ تَعَالٰی وَجْہَہُ الْکَرِیْم ફરમાતે હૈં : અગર કોઈ કામિલ શખ્સ અપને ઘર વાલોં કે લિયે કોઈ ચીઝ ઉઠા કર લે જાએ તો ઈસ સે ઉસ કે કમાલ મેં કોઈ કમી નહીં આતી. (احیاء العلوم ،ج۳، ص٤٣٥)

ઈયાલદાર કો અપના સામાન ખુદ ઉઠાના મુનાસિબ હૈ

એક બુઝુર્ગ ફરમાતે હૈં મૈં ને અમીરુલ મુઅમિનીન હઝરતે મૌલાએ કાએનાત, અલિય્યુલ મુર્તઝા, શેરે ખુદા كَرَّمَ اللّٰہُ تَعَالٰی وَجْہَہُ الْکَرِیْم કો દેખા કે આપ كَرَّمَ اللّٰہُ تَعَالٰی وَجْہَہُ الْکَرِیْم ને એક દિરહમ કા ગોશ્ત ખરીદા ઔર ઉસે અપની ચાદર મેં ઉઠા લિયા, મૈં ને અર્ઝ કી : અમીરુલ મુઅમિનીન ! મૈં ઉઠા કર લે જાતા હૂં. ફરમાયા : ''નહીં **ઈયાલદાર આદમી કો અપના સામાન ખુદ ઉઠાના મુનાસિબ હૈ.**''

(احیاء العلوم ،ج۳، ص٤٣٥)

ઘર કે કામ કર દિયા કરતે

સદરુશ્શરીઅહ, બદરુત્તરીકહ હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફ્તી મુહમ્મદ અમજદ અલી આ'ઝમી عَلَیْہِ رَحْمَۃُ اللّٰہِ الْقَوِی બહોત બડે આલિમે દીન ઔર ફકીહ હોને કે બા વુજૂદ આજિઝી વ ઈન્કિસારી કે પૈકર થે. હદીસ શરીફ મેં હૈ : ''كَانَ يَكُونُ فِي مِهْنَةِ أَهْلِهِ'' યા'ની

હુઝૂર صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم અપને ઘર કે કામ કાજ મેં મશ્ગૂલ રહતે થે (યા'ની ઘર વાલોં કા કામ કરતે થે)" (صحيح البخارى، كتاب الاذان،باب من كان فى حاجة أهله،الحديث٦٧٦،ج١،ص٢٤١) ઈસી સુન્નત પર અમલ કરતે હુએ સદરુશ્શરીઅહ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه ઘર કે કામ કાજ સે આર મહસૂસ ન ફરમાતે, ઘર મેં તરકારિયાં છીલતે, કાટતે ઔર દૂસરે કામ ભી કર દિયા કરતે થે.

(ماہنامہ اشرفیہ،صدرالشریعہ نمبر،ص۵۴،ملخصاً)

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ઈન સબ પર રહમત હો ઔર ઈન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો. اٰمین بِجاہِ النَّبِیِّ الاَمین صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(14) ખુદ મુલાકાત કે લિયે જાઈયે

દૂસરોં કો અપને પાસ બુલાને કે બજાએ નફ્સ કે **તકબ્બુર** કો તોડને કે લિયે હત્તલ ઈમ્કાન ખુદ ચલ કર મુલાકાત કરને જાઈયે.

(15) ગરીબોં કી દા'વત ભી કબૂલ કીજિયે

સિર્ફ અમીરોં સે તઅલ્લુકાત બઢાને ઔર ઉન કે હાં દા'વતોં પર જાને કે આદી ન બનિયે બલ્કે અપને શનાસાઓં મેં ગરીબોં કો ભી શામિલ કીજિયે ઔર જબ વોહ આપ કો દા'વત દેં તો કબૂલ કીજિયે.

ઐસી દા'વત રોઝ કબૂલ કરૂં

એક કમસિન સાહિબ ઝાદે નિહાયત હી બે તકલ્લુફાના અન્દાઝ મેં સાદગી કે સાથ આ'લા હઝરત, ઈમામે અહલે સુન્નત મૌલાના શાહ **ઈમામ અહમદ રઝા ખાન** عَلَيْهِ رَحْمَةُ الرَّحْمٰن કી ખિદમત

મેં હાઝિર હુએ ઔર અર્ઝ કી : "મેરી બુવા (યા'ની બૂઢી વાલિદા) ને તુમ્હારી દા'વત કી હૈ, કલ સુબ્હ કો બુલાયા હૈ." **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت ને બડી અપનાઈયત વ શફકત સે ઉન સે દરયાફ્ત ફરમાયા : "મુઝે દા'વત મેં ક્યા ખિલાઈયેગા ?" ઈસ પર ઉન સાહિબ ઝાદે ને અપને કુરતે કા દામન જો દોનોં હાથોં સે પકડે હુએ થે ફૈલા દિયા, જિસ મેં માશ કી દાલ ઔર દો ચાર મિર્ચેં પડી હુઈ થીં. કહને લગે : દેખિયે ના ! યેહ દાલ લાયા હૂં. હુઝૂર ને ઉન કે સર પર દસ્તે શફકત ફૈરતે હુએ ફરમાયા : "અચ્છા મૈં ઔર (ખાદિમે ખાસ હાજી કિફાયતુલ્લાહ સાહિબ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه કી તરફ ઈશારા કરતે હુએ ફરમાયા) યેહ કલ દસ બજે આએંગે." ઔર હાજી સાહિબ સે ફરમાયા મકાન કા પતા દરયાફ્ત કર લીજિયે. ગરઝ સાહિબ ઝાદે મકાન કા પતા બતા કર ખુશ ખુશ ચલે ગએ.

દૂસરે દિન જબ વક્તે મુકર્રરા પર **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت અસાએ મુબારક હાથ મેં લિયે હુએ બાહર તશરીફ લાએ ઔર હાજી સાહિબ સે ફરમાયા : "ચલિયે." (તો) ઉન્હોં ને અર્ઝ કી : "કહાં ?" ફરમાયા : "ઉન સાહિબ ઝાદે કે યહાં દા'વત કા જો વા'દા કિયા હૈ, આપ કો મકાન કા પતા મા'લૂમ હો ગયા હૈ યા નહીં ?" અર્ઝ કી : "હાં હુઝૂર મલૂક પૂર મેં હૈ." ઔર સાથ હો લિયે. જિસ વક્ત મકાન પર પહોંચે તો વોહ સાહિબ ઝાદે દરવાઝે પર ખડે ઈન્તિઝાર મેં થે. **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت કો દેખતે હી યેહ કહતે હુએ મકાન કે અન્દર કી તરફ ભાગે : "મૌલવી સાહિબ આ ગએ." દરવાઝા કે બાહર એક છપ્પર બના હુવા થા. આપ عليه رحمة ربّ العزت વહાં ખડે હો કર ઈન્તિઝાર ફરમાને લગે. કુછ દેર બા'દ એક બોસીદા ચટાઈ આઈ ઔર ડહલિયા મેં મોટી મોટી બાજરે કી રોટિયાં ઔર મિટ્ટી કી રિકાબી મેં વોહી માશ કી દાલ જિસ મેં મિર્ચો કે ટુકડે પડે હુએ થે, લા કર રખ

દી ગઈ ઔર વોહ સાહિબ ઝાદે કહને લગે : "ખાઈયે." **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت ને ફરમાયા : "બહોત અચ્છા ! ખાતા હૂં, હાથ ધોને કે લિયે પાની લે આઈયે." ઉધર વોહ પાની લાને કો ગએ ઔર ઈધર હાજી સાહિબ ને કહા કે હુઝૂર ! યેહ મકાન નક્કારચી (યા'ની નક્કારા બજાને વાલે) કા હૈ. **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت યેહ સુન કર કબીદા ખાતિર (યા'ની રન્જીદા) હુએ ઔર તન્ઝન ફરમાયા : "અભી ક્યૂં કહા, ખાના ખાને કે બા'દ કહા હોતા !" ઈતને મેં વોહ સાહિબ ઝાદે પાની લે કર આ ગએ. આપ عليه رحمة ربّ العزت ને દરયાફ્ત ફરમાયા : "આપ કે વાલિદ સાહિબ કહાં હૈં ઔર ક્યા કામ કરતે હૈં ?" દરવાઝે કે પર્દે કે પીછે સે ઉન સાહિબ ઝાદે કી વાલિદા સાહિબા ને અર્ઝ કી : "હુઝૂર ! મેરે શોહર કા ઈન્તિકાલ હો ગયા, વોહ કિસી ઝમાને મેં નૌબત (યા'ની નક્કારા) બજાતે થે, ઈસ કે બા'દ તૌબા કર લી થી, અબ સિર્ફ યેહ લડકા હૈ જો રાજ મઝદૂરોં કે સાથ મઝદૂરી કરતા હૈ." **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت ને યેહ સુન કર દુઆએ ખૈરો બ-ર-કત ફરમાઈ. હાજી સાહિબ ને હુઝૂર કે હાથ ધુલવાએ ઔર ખુદ ભી હાથ ધો કર શરીકે તઆમ હો ગએ મગર દિલ હી દિલ મેં યેહ સોચતે રહે કે **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت કો ખાને મેં બહોત એહતિયાત હૈ, ગિઝા મેં સૂજી કે બિસ્કુટ કા ઈસ્તિ'માલ હૈ, યેહ રોટી ઔર વોહ ભી બાજરે કી ઔર ઈસ પર માશ કી દાલ, કિસ તરહ તનાવુલ ફરમાએંગે ? મગર કુરબાન ઈસ અખ્લાક ઔર દિલદારી કે, કે મેઝબાન કી ખુશી કે લિયે ખૂબ સૈર હો કર ખાયા. હાજી સાહિબ કા બયાન હૈ કે મૈં જબ તક ખાતા રહા, **આ'લા હઝરત** عليه رحمة ربّ العزت ભી બરાબર તનાવુલ ફરમાતે રહે વહાં સે વાપસી મેં પોલીસ ચૌકી કે કરીબ મેરે શુબ્હે કો દૂર કરને કે લિયે ઈર્શાદ ફરમાયા : અગર ઐસી ખુલૂસ કી દા'વત રોઝ હો તો મૈં રોઝ કબૂલ કરૂં."

(حیات اعلیٰ حضرت، ج۱، ص۱۲۲، ۱۲۳)

ગરીબોં પર ખુસૂસી શફકત

મુહદ્દિસે આ'ઝમે પાકિસ્તાન હઝરત અલ્લામા મૌલાના મુહમ્મદ સરદાર અહમદ કાદિરી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِى ઉમૂમન માલદારોં કી દા'વત કબૂલ ન કરતે થે લેકિન ઈસ કે બર અક્સ અગર કોઈ ગરીબ મુસલ્માન દા'વત કી પેશકશ કરતા તો જહાં તક મુમ્કિન હોતા આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه કબૂલ ફરમા લેતે ઔર ઉસ કે મા'મૂલી વ સાદા ખાને પર ભી ઉસ કી તા'રીફ ફરમાતે તાકે ઉસ કે દિલ મેં કોઈ મલાલ ન આએ. એક મર્તબા એક ગરીબ આદમી કી દા'વત પર આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ઉસ કે ઘર તશરીફ લે ગએ. વહાં જા કર મા'લૂમ હુવા કે ઉસ કા મકાન છપ્પર નુમા ઔર બદબૂદાર અલાકે મેં વાકેઅ થા મગર આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ને ઉસ કી દિલજૂઈ કે લિયે ઉસ કે હાં ખાના તનાવુલ ફરમાયા ઔર અપને કિસી અમલ સે ઉસ ગરીબ કો મહસૂસ ન હોને દિયા કે આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه બદબૂ મહસૂસ કર રહે હૈં, હાલાંકે આમ હાલાત મેં મા'મૂલી સી બદબૂ ભી આપ رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه કે લિયે ના ગવાર હોતી. (حیات محدّث اعظم، ص۱۸۴، ملخصاً) **અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ઉન પર રહમત હો ઔર ઉન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો.** اٰمین بِجاہِ النَّبِیِّ الْاَمین صلی اللہ تعالیٰ علیہ واٰلہٖ وسلم

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(16) લિબાસ મેં સાદગી ઇખ્તિયાર કીજિયે

લિબાસ મેં સાદગી ઇખ્તિયાર કીજિયે. **દા'વતે ઇસ્લામી** કે ઇશાઅતી ઇદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ 312 સ-ફહાત પર મુશ્તમિલ કિતાબ, **"બહારે શરીઅત"** હિસ્સા 16 સફહા 52 પર **સદરુશ્શરીઅહ, બદરુત્તરીકહ** હઝરતે અલ્લામા મૌલાના મુફ્તી મુહમ્મદ અમજદ અલી આ'ઝમી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْقَوِى લિખતે હૈં : ઇતના લિબાસ જિસ સે સિત્રે ઔરત હો જાએ ઔર ગરમી સર્દી કી તકલીફ

સે બચે **ફર્ઝ** હૈ ઔર ઈસ સે ઝાઈદ જિસ સે ઝીનત મકસૂદ હો ઔર યેહ કે જબકે અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ને દિયા હૈ તો ઉસ કી ને'મત કા ઈઝહાર કિયા જાએ, યેહ **મુસ્તહબ** હૈ. ખાસ મૌકઅ પર મ-સલન જુમુઆ યા ઈદ કે દિન ઉમ્દા કપડે પહનના **મુબાહ** હૈ. ઈસ કિસ્મ કે કપડે રોઝ ન પહને ક્યૂંકે હો સકતા હૈ કે ઈતરાને લગે ઔર ગરીબોં કો જિન કે પાસ ઐસે કપડે નહીં હૈં નઝરે **હકારત** સે દેખે, લિહાઝા ઈસ સે બચના હી ચાહિયે. ઔર **તકબ્બુર** કે તૌર પર જો લિબાસ હો વોહ **મમ્નૂઅ** હૈ, **તકબ્બુર** હૈ યા નહીં ઈસ કી શનાખ્ત યૂં કરે કે ઈન કપડોં કે પહનને સે પહલે અપની જો હાલત પાતા થા અગર પહનને કે બા'દ ભી વોહી હાલત હૈ તો મા'લૂમ હુવા કે ઈન કપડોં સે **તકબ્બુર** પૈદા નહીં હુવા. અગર વોહ હાલત અબ બાકી નહીં રહી તો **તકબ્બુર** આ ગયા. લિહાઝા ઐસે કપડે સે બચે કે **તકબ્બુર** બહોત બુરી સિફત હૈ. (ردالمحتار، كتاب الحظر و الإباحة، فصل في اللبس، ج٩، ص٥٧٩)

કાશ ! યેહ લિબાસ નર્મ ન હોતા

હઝરતે સય્યિદુના ઉમર બિન અબ્દુલ અઝીઝ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه જબ તક ખલીફા નહીં બને થે આપ કે લિયે જુબ્બા એક હઝાર દીનાર મેં ખરીદા જાતા થા મગર આપ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه ફરમાતે અગર યેહ ખુરદરા ન હોતા (બલ્કે ખૂબ મુલાયમ હોતા) તો કિતના અચ્છા થા લેકિન જબ તખ્તે ખિલાફત પર મુ-તમક્કિન હુએ તો આપ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه કે લિયે પાંચ દિરહમ કા કપડા ખરીદા જાતા, આપ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه ફરમાતે અગર યેહ નર્મ ન હોતા (બલ્કે ખુરદરા હોતા) તો કિતના અચ્છા થા ! આપ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه સે પૂછા ગયા : ઐ અમીરલ મુઅમિનીન ! આપ કા વોહ ઉમ્દા લિબાસ, આ'લા સુવારી ઔર બેશ કીમત ઈત્ર કહાં ગયા ? આપ رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰى عَلَيْه ને ફરમાયા :

મેરા નફ્સ ઝીનત કા શૌક રખને વાલા હૈ વોહ જબ કિસી દુન્યવી મર્તબે કા મઝા ચખતા તો ઉસ સે ઊપર વાલે મર્તબે કા શૌક રખતા, યહાં તક કે જબ મૈં ને ખિલાફત કા મઝા ચખા જો સબ સે બુલન્દ મર્તબા હૈ તો અબ ઉસ ચીઝ કા શૌક હુવા જો અલ્લાહ તઆલા કે પાસ હૈ (યા'ની જન્નત). (احیاء علوم الدین، ج۳، ص٤٣٦)

અમીરે અહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه કી સાદગી

અમીરે અહલે સુન્નત دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه ઉમૂમન **સાદા ઔર સફેદ લિબાસ બગૈર ઈસ્ત્રી** કે ઈસ્તિ'માલ કરના પસન્દ ફરમાતે હૈં જબકે સર પર ખુલતે હુએ **સબ્ઝ રંગ કા સાદા ઈમામા** બાંધતે હૈં. એક મ-દની મુઝાકરે મેં ઈસ કી હિક્મત બયાન કરતે હુએ કુછ યૂં ઈર્શાદ ફરમાયા : "મૈં **ઉમ્દા ઔર મહંગા લિબાસ** પહનના પસન્દ નહીં કરતા હાલાંકે મૈં અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કે કરમ સે બેહતરીન લિબાસ પહન સકતા હૂં. મુઝે તોહફે મેં ભી લોગ નિહાયત કીમતી ઔર ચમકદાર કિસ્મ કે કપડે દે જાતે હૈં લેકિન મૈં ખુદ પહનને કે બજાએ કિસી ઔર કો દે દેતા હૂં ક્યૂંકે એક તો اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ મેરે મિઝાજ મેં અલ્લાહ તઆલા ને **સાદગી** અતા ફરમાઈ હૈ, દૂસરા મેરે પીછે લાખોં લોગ હૈં અગર મૈં **મહંગે તરીન લિબાસ** પહનૂંગા તો યેહ ભી મેરી પૈરવી કરને કી કોશિશ કરેંગે. માલદાર ઈસ્લામી ભાઈ તો શાયદ **પૈરવી** કરને મેં કામ્યાબ હો ભી જાએં લેકિન મેરે ગરીબ ઈસ્લામી ભાઈ કહાં જાએંગે ઈસ લિયે મૈં અપને **ગરીબ ઈસ્લામી ભાઈયોં કી મહબ્બત** મેં ઉમ્દા લિબાસ પહનને સે **કતરાતા** હૂં."

અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ કી ઈન પર રહમત હો ઔર ઈન કે સદકે હમારી મગ્ફિરત હો.

اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صلی اللہ تعالیٰ علیہ والہٖ وسلم

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

(17) મ-દની માહોલ અપના લીજિયે

તકબ્બુર ઔર દીગર ગુનાહોં સે બચને કા જઝબા પાને કે લિયે તબ્લીગે કુરઆનો સુન્નત કી આલમગીર ગૈર સિયાસી તહરીક **દા'વતે ઈસ્લામી** કા મ-દની માહોલ અપના લીજિયે. اَلْحَمْدُلِلّٰه عَزَّوَجَلَّ ! **"દા'વતે ઈસ્લામી"** ને લાખોં મુસલ્માનોં બિલ ખુસૂસ નૌ જવાન ઈસ્લામી ભાઈયોં ઔર બહનોં કી ઝિન્દગિયોં મેં **મ-દની ઈન્કિલાબ** બરપા કર દિયા, કઈ બિગડે હુએ નૌ જવાન **તૌબા** કર કે રાહે રાસ્ત પર આ ગએ, બે નમાઝી ન સિર્ફ **નમાઝી** બલ્કે નમાઝેં પઢાને વાલે (યા'ની ઈમામે મસ્જિદ) બન ગએ, માં બાપ સે ના ઝૈબા રવિય્યા ઇખ્તિયાર કરને વાલે **બા અદબ** હો ગએ, કુફ્ર કે અંધેરોં મેં ભટકને વાલોં કો **નૂરે ઈસ્લામ** નસીબ હુવા, યૂરોપી મુમાલિક કી રંગીનિયોં કો દેખને કે ખ્વાહિશ મન્દ **કા'બતુલ મુશર્રફા વ ગુમ્બદે ખઝરા** કી ઝિયારત કે લિયે **બે કરાર** રહને લગે, દુન્યા કે બે જા ગમોં મેં ઘુલને વાલે ફિક્રે આખિરત કી મ-દની સોચ કે **હામિલ** બન ગએ, ફોહ્શ રસાઇલ ઔર ફૂહડ ડાઇજસ્ટોં કે શાઇકીન ઉ-લમાએ અહલે સુન્નત دامت فیوضهم કે રસાઇલ ઔર દીગર દીની કુતુબ કા **મુતા-લઆ** કરને લગે, તફરીહ કી ખાતિર સફર કે આદી મ-દની કાફિલોં મેં **આશિકાને રસૂલ** કે હમરાહ રાહે ખુદા عَزَّوَجَلَّ મેં સફર કરને વાલે બન ગએ ઔર મહ્ઝ દુન્યા કી દૌલત ઇકટ્ઠી કરને કો મક્સદે હયાત સમઝને વાલોં ને ઇસ મ-દની મકસદ કો અપના લિયા કે (اِنْ شَآءَ الله عَزَّوَجَلَّ) **"મુઝે અપની ઔર સારી દુન્યા કે લોગોં કી ઈસ્લાહ કી કોશિશ કરની હૈ."** **"દા'વતે ઈસ્લામી"** સે વાબસ્તા હોને કી બ-ર-કત સે આ'લા અખ્લાકી

ઔસાફ إِنْ شَآءَالله عَزَّوَجَلَّ આપ કે કિરદાર કા ભી હિસ્સા બનતે ચલે જાએંગે. હર ઈસ્લામી ભાઈ કો ચાહિયે કે વોહ અપને શહર મેં હોને વાલે "દા'વતે ઈસ્લામી" કે હફ્તાવાર **સુન્નતોં ભરે ઈજતિમાઅ** મેં શિર્કત કરે ઔર રાહે ખુદા عَزَّوَجَلَّ મેં સફર કરને વાલે **આશિકાને રસૂલ કે મ-દની કાફિલોં** મેં સફર કરે. ઈન મ-દની કાફિલોં મેં સફર કી બ-ર-કત સે આપ કી ઝિન્દગી મેં મ-દની ઈન્કિલાબ બરપા હો જાએગા, إِنْ شَآءَالله عَزَّوَجَلَّ **ઈસ્લામી બહનોં** કો ભી ચાહિયે કે અપને શહર મેં હોને વાલે **ઈસ્લામી બહનોં** કે હફ્તાવાર સુન્નતોં ભરે ઈજતિમાઅ મેં પાબન્દી સે શિર્કત કરેં ઔર **દા'વતે ઈસ્લામી** કે સુન્નતોં કી તરબિય્યત કે **મ-દની કાફિલોં** કી મુસાફિરા બનને કી સઆદત ભી હાસિલ ફરમાતી રહેં મગર ઈસ્લામી બહનોં કે મ-દની કાફિલે કી હર મુસાફિરા કે સાથ ઉસ કે બચ્ચોં કે અબ્બૂ યા કાબિલે એ'તિમાદ મહરમ કા સાથ હોના લાઝિમી હૈ નીઝ ઝિમ્મેદારાન કો અપની મરઝી સે મ-દની કાફિલે સફર કરવાને કી ઈજાઝત નહીં મ-સલન પાકિસ્તાન કી ઈસ્લામી બહનોં કે મ-દની કાફિલે કે લિયે "ઈસ્લામી બહનોં કી મજલિસ બરાએ પાકિસ્તાન" કી મન્ઝૂરી ઝરૂરી હૈ.

ઈમાં કી બહાર આઈ ફૈઝાને મદીના મેં

દા'વતે ઈસ્લામી કે ઈશાઅતી ઈદારે મક-ત-બતુલ મદીના કી મત્બૂઆ "ફૈઝાને સુન્નત" જિલ્દ 2 કે 499 સ-ફહાત પર મુશ્તમિલ બાબ, **"ગીબત કી તબાહ કારિયાં"** સફહા 96 પર શૈખે તરીકત અમીરે અહલે સુન્નત બાનિયે દા'વતે ઈસ્લામી હઝરત અલ્લામા મૌલાના અબૂ બિલાલ મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર કાદિરી دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه લિખતે

હૈં : **સુલ્તાનઆબાદ** (બાબુલ મદીના કરાચી) કે એક ઇસ્લામી ભાઈ કે બયાન કા લુબ્બે લુબાબ હૈ કે હમારે અલાકે મેં એક ગૈર મુસ્લિમ (ઉમ્ર તકરીબન 30 સાલ) અપને દોસ્તોં કે સાથ રહતા થા જિન મેં કુછ મુસલ્માન ભી થે, આજ કલ કે અક્સર નૌ જવાનોં કી તરહ યેહ લોગ ભી કેબલ પર ફિલ્મેં ડિરામે દેખા કરતે થે. જબ ૨-મઝાનુલ મુબારક (સિ. 1429 હિ.) મેં **મ-દની ચેનલ** કા આગાઝ હુવા તો કેબલ પર ઇસ કે મ-દની સિલ્સિલે જારી હુએ, ઉસ ગૈર મુસ્લિમ ને જબ યેહ સિલ્સિલે દેખે તો ઉસે બડે અચ્છે લગે. અબ વોહ અક્સર વ બેશતર **મ-દની ચેનલ** હી દેખા કરતા, મ-દની ચેનલ કી બ-૨-કત સે આખિરે કાર વોહ **કુફ્ર કે અંધેરે** સે નજાત પાને ઔર **ઇસ્લામ કે નૂર** સે અપને દિલ કો ચમકાને કે લિયે દા'વતે ઇસ્લામી કે આલમી મ-દની મર્કઝ **ફૈઝાને મદીના** હાઝિર હુવા, ઔર કલિમા પઢ કર મુસલ્માન હો ગયા. ફિર યેહ ઇસ્લામી ભાઈ હફ્તાવાર સુન્નતોં ભરે ઇજતિમાઅ મેં હઝારોં **ઇસ્લામી ભાઇયોં** ઔર **મ-દની ચેનલ** કે નાઝિરીન કે સામને **સરકારે ગૌસે આ'ઝમ** عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللهِ الْاَكْرَم કા મુરીદ હો કર કાદિરી ૨-ઝવી ભી બન ગયા. નમાઝે બા જમાઅત કી પાબન્દી શુરૂઅ કર દી, ચેહરે પર દાઢી શરીફ સજા લી, કભી કભાર સબ્ઝ સબ્ઝ ઈમામા શરીફ સર પર સજા કર ઇસ કા ફૈઝ ભી લૂટને લગા, **દા'વતે ઇસ્લામી** કે મદ્ર-સતુલ મદીના (બાલિગાન) મેં કુરઆને મજીદ પઢને કા સિલ્સિલા ભી શુરૂઅ કર દિયા. સહરાએ મદીના, મદી-નતુલ ઔલિયા **મુલતાન શરીફ** મેં હોને વાલે **દા'વતે ઇસ્લામી** કે તીન રોઝા બૈનલ અક્વામી સુન્નતોં

ભરે ઈજતિમાઅ મેં ભી શરીક હુવા. **અલ્લાહ** તઆલા ઉન કો ઔર હમ સબ કો ઈમાન પર સાબિત કદમ રખે. اٰمین بِجاہِ النَّبِیِّ الْاَمین صلی اللہ تعالٰی علیہ والہٖ وسلم

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیب ! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

ક્યા આપ નેક બનના ચાહતે હૈં ?

اَلْحَمْدُ لِلّٰہ عَزَّوَجَلَّ ! શૈખે તરીકત, અમીરે અહલે સુન્નત, બાનિયે દા'વતે ઈસ્લામી હઝરત અલ્લામા મૌલાના મુહમ્મદ ઈલ્યાસ અત્તાર કાદિરી ર-ઝવી دَامَتْ بَرَکَاتُہُمُ الْعَالِیَہ ને ઈસ પુર ફિતન દૌર મેં આસાની સે નેકિયાં કરને ઔર ગુનાહોં સે બચને કે તરીકએકાર પર મુશ્તમિલ શરીઅત વ તરીકત કા જામેઅ મજમૂઆ બનામે **"મ-દની ઈન્આમાત"** બ સૂરતે સુવાલાત અતા ફરમાયા હૈ. ઈસ્લામી ભાઈયોં કે લિયે 72, ઈસ્લામી બહનોં કે લિયે 63 ઔર ત-લ-બએ ઈલ્મે દીન કે લિયે 92, દીની તાલિબાત કે લિયે 83 ઔર મ-દની મુન્નોં ઔર મુન્નિયોં કે લિયે 40 ઔર "ખુસૂસી ઈસ્લામી ભાઈયોં" (યા'ની ગૂંગે બહરોં) કે લિયે 27 **મ-દની ઈન્આમાત** હૈં. બે શુમાર ઈસ્લામી ભાઈ, ઈસ્લામી બહનેં ઔર ત-લબા "મ-દની ઈન્આમાત" કે મુતાબિક અમલ કર કે રોઝાના સોને સે કબ્લ **"ફિક્રે મદીના"** યા'ની અપને આ'માલ કા જાએઝા લે કર "મ-દની ઈન્આમાત" કે પૉકિટ સાઈઝ રિસાલે મેં દિયે ગએ ખાને પુર કરતે હૈં. **ઈન** મ-દની ઈન્આમાત કો અપના લેને કે બા'દ નેક બનને ઔર ગુનાહોં સે બચને કી રાહ મેં હાઈલ રુકાવટેં **અલ્લાહ** તઆલા કે ફઝલો કરમ સે બ તદરીજ દૂર હોતી ચલી જાતી હૈં ઔર ઈસ કી બ-ર-કત સે اَلْحَمْدُ لِلّٰہ عَزَّوَجَلَّ પાબન્દે સુન્નત બનને, ગુનાહોં સે નફરત કરને ઔર ઈમાન કી હિફાઝત કે લિયે કુઢને કા ઝેહ્ન ભી બનતા હૈ. હમેં ચાહિયે કે બા કિરદાર મુસલ્માન

બનને કે લિયે મક-ત-બતુલ મદીના કી કિસી ભી શાખ સે "મ-દની ઈન્આમાત કા રિસાલા" હાસિલ કરેં ઔર રોઝાના ફિક્રે મદીના (યા'ની અપના મુહા-સબા) કરતે હુએ ઈસ મેં દિયે ગએ ખાને પુર કરેં ઔર હર મ-દની યા'ની ક-મરી માહ (હિજરી સિન) કે ઈબ્તિદાઈ દસ દિન કે અન્દર અન્દર અપને યહાં કે મ-દની ઈન્આમાત કે ઝિમ્મેદાર કો જમ્અ કરવાને કા મા'મૂલ બના લેં.

આકા صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم ને ખ્વાબ મેં બિશારત દી

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! મ-દની ઈન્આમાત કા રિસાલા પુર કરને વાલે કિસ કદર ખુશ કિસ્મત હોતે હૈં ઈસ કા અન્દાઝા ઈસ **મ-દની બહાર** સે લગાઈયે ચુનાન્ચે હૈદરઆબાદ (બાબુલ ઈસ્લામ સિન્ધ) કે એક ઈસ્લામી ભાઈ કા કુછ ઈસ તરહ હલફિયા બયાન હૈ કે માહે ર-જબુલ મુરજ્જબ 1426 હિ. કી એક શબ મુઝે ખ્વાબ મેં **મુસ્તફા જાને રહમત** صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم કી ઝિયારત કી અઝીમ સઆદત મિલી. લબહાએ મુબા-રકા કો જુમ્બિશ હુઈ ઔર રહમત કે ફૂલ ઝડને લગે, અલ્ફાઝ કુછ યૂં તરતીબ પાએ : **જો ઈસ માહ રોઝાના પાબન્દી સે મ-દની ઈન્આમાત સે મુ-તઅલ્લિક ફિક્રે મદીના કરેગા, અલ્લાહ عَزَّوَجَلَّ ઉસ કી મગ્ફિરત ફરમા દેગા.**

મ-દની ઈન્આમાત કી ભી મરહબા ક્યા બાત હૈ
કુર્બે હક કે તાલિબોં કે વાસિતે સૌગાત હૈ

(فیضانِ سنت، ج۱، باب فیضانِ رمضان، ص۱۱۳۵)

(18) સાત મુફીદ અવરાદ

પ્યારે ઇસ્લામી ભાઇયો ! **તકબ્બુર** સે બચને કે લિયે મઝકૂરા ઉમૂર કે સાથ સાથ રૂહાની ઇલાજ ભી કીજિયે, **મ-સલન**

(1) જબ ભી દિલ મેં **તકબ્બુર** મહસૂસ હો તો ''اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ'' એક બાર પઢને કે બા'દ ઉલટે કન્ધે કી તરફ તીન બાર થૂ થૂ કર દીજિયે.

(2) રોઝાના દસ બાર ''اَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ'' પઢને વાલે પર શૈતાન સે હિફાઝત કરને કે લિયે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ એક ફિરિશ્તા મુકર્રર કર દેતા હૈ.

(مسند ابی یعلیٰ ،مسند انس بن مالك ،الحدیث ٤١٠٠،ج٣،ص ٤٠٠ ملخصاً)

(3) સૂરએ ઇખ્લાસ ગ્યારહ બાર સુબ્હ (આધી રાત ઢલે સે સૂરજ કી પહલી કિરન ચમકને તક સુબ્હ હૈ) પઢને વાલે પર અગર શૈતાન મઅ લશ્કર કે કોશિશ કરે કે ઇસ સે ગુનાહ કરાએ તો ન કરા સકે જબ તક કે યેહ ખુદ ન કરે. (الوظیفۃ الکریمہ،الاذکار الصباحیۃ،ص١٨)

(4) સૂ-રતુન્નાસ પઢ લેને સે ભી વસ્વસે દૂર હોતે હૈં.

(5) જો કોઇ સુબ્હ વ શામ ઇક્કીસા ઇક્કીસા બાર ''لَاحَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيْمِ'' પાની પર દમ કર કે પી લિયા કરે તો اِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ વસ્વસએ શૈતાની સે બહોત હદ તક અમ્ન મેં રહેગા. (مراۃ المناجیح،باب الوسوسۃ،ج١،ص٨٧)

(6) ''هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ'' કહને

સે ફૌરન વસ્વસા દૂર હો જાતા હૈ.

(7) سُبْحٰنَ الْمَلِكِ الْخَلَّاقِ ط اِنْ يَّشَاْ يُذْهِبْكُمْ وَيَاْتِ بِخَلْقٍ جَدِيْدٍ ط وَمَاذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيْزٍ o કી કસરત ઈસે (યા'ની વસ્વસે કો) જડ સે કત્અ કર દેતી હૈ. (فتاویٰ رضویہ تخریج شدہ، ج۱ص۷۷۰)

ઈલાજ કે બા વુજૂદ ઈફાકા ન હો તો ?

મીઠે મીઠે ઈસ્લામી ભાઈયો ! અગર ભરપૂર ઈલાજ કે બા'દ ભી **ઈફાકા** ન હો તો ઘબરાઈયે નહીં બલ્કે ઈલાજ જારી રખિયે કે **"દિલ કો ભી આરામ હો હી જાએગા."** ક્યૂંકે અગર હમ ને ઈલાજ તર્ક કર દિયા તો ગોયા ખુદ કો મુકમ્મલ તૌર પર શૈતાન કે હવાલે કર દિયા ઔર વોહ હમેં કહીં કા ન છોડેગા. લિહાઝા હમેં ચાહિયે કે **તકબ્બુર** સે જાન છુડાને કી કોશિશ જારી રખેં. હઝરતે સય્યિદુના ઈમામ મુહમ્મદ ગઝાલી عَلَيْهِ رَحْمَةُ اللّٰهِ الْوَالِي (અલ મુ-તવફ્ફા 505 હિ.) હમ જૈસોં કો સમઝાતે હુએ લિખતે હૈં : "અગર તુમ મહસૂસ કરો કે શૈતાન, **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ સે પનાહ માંગને કે બા વુજૂદ તુમ્હારા પીછા નહીં છોડતા ઔર ગાલિબ આને કી કોશિશ કરતા હૈ તો ઈસ કા મતલબ યેહ હૈ કે **અલ્લાહ** عَزَّوَجَلَّ કો હમારે મુજાહદે, હમારી કુવ્વત ઔર સબ્ર કા ઈમ્તિહાન મકસૂદ હૈ યા'ની **અલ્લાહ** તઆલા આઝમાતા હૈ કે તુમ શૈતાન સે મુકાબલા ઔર મુહા-રબા (યા'ની જંગ) કરતે હો યા ઉસ સે મગલૂબ હો જાતે હો."

(منہاج العابدین، العائق الثالث: الشیطٰن، ص۴۶، ملخصاً)

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب ! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

''મદીના'' કે પાંચ હુરૂફ કી નિસ્બત સે 5 મુ-તફર્રક મ-દની ફૂલ

(1) મકાન કો રેશમ, ચાંદી, સોને સે આરાસ્તા કરના મ-સલન દીવારોં, દરવાઝોં પર રેશમી પર્દે લટકાના ઔર જગહ જગહ કરીને સે સોને ચાંદી કે ઝુરૂફ વ આલાત (યા'ની બરતન ઔર ઔઝાર) રખના, જિસ સે મકસૂદ મહ્ઝ આરાઈશ વ ઝૈબાઈશ હો તો કરાહત હૈ ઔર અગર **તકબ્બુર** વ તફાખુર સે ઐસા કરતા હૈ તો ના જાઈઝ હૈ. (ردالمحتار، ج٩، ص٥٨٥) ગાલિબન કરાહત કી વજહ યેહ હોગી કે ઐસી ચીઝેં અગર્ચે ઇબ્તિદાઅન **તકબ્બુર** સે ન હોં, મગર બિલ આખિર ઉમૂમન ઇન સે **તકબ્બુર** પૈદા હો જાયા કરતા હૈ.

(بهار شريعت،حصّه ١٦،ص٥٧)

(2) રેશમ કા રુમાલ નાક વગૈરા પૂંછને યા વુઝૂ કે બા'દ હાથ મુંહ પૂંછને કે લિયે રખના જાઈઝ હૈ યા'ની જબકે ઈસ સે પૂંછને કા કામ લે, રુમાલ કી તરહ ઉસે ન રખે ઔર **તકબ્બુર** ભી મકસૂદ ન હો.

(ردالمحتار، كتاب الحظر و الإباحة، ج٩، ص٥٨٧ ـ ٥٨٨)

(3) નાક, મુંહ પૂંછને કે લિયે રુમાલ રખના યા વુઝૂ કે બા'દ હાથ મુંહ પૂંછને કે લિયે રુમાલ રખના જાઈઝ હૈ, ઈસી તરહ પસીના પૂંછને કે લિયે રુમાલ રખના જાઈઝ હૈ ઔર અગર બરાહે **તકબ્બુર** હો તો મન્અ હૈ.''

(الفتاوى الهندية، كتاب الكراهية، ج٥، ص٣٣٣)

(4) યેહ શખ્સ સુવારી પર હૈ ઔર ઈસ કે સાથ ઔર લોગ પૈદલ ચલ રહે હૈં, અગર મહ્ઝ અપની શાન દિખાને ઔર **તકબ્બુર** કે લિયે ઐસા કરતા હૈ તો મન્અ હૈ.'' (الفتاوى الهندية، ج٥، ص٣٦٠)

ઔર ઝરૂરત સે હો તો હરજ નહીં, મ-સલન યેહ બૂઢા યા કમઝોર હૈ કે ચલ ન સકેગા યા સાથ વાલે કિસી તરહ ઈસ કે પૈદલ ચલને કો ગવારા હી નહીં કરતે જૈસાકે બા'ઝ મર્તબા ઉ-લમા વ મશાઈખ કે સાથ દૂસરે લોગ ખુદ પૈદલ ચલતે હૈં ઔર ઉન કો પૈદલ ચલને નહીં દેતે, ઈસ મેં કરાહત નહીં જબકે અપને દિલ કો કાબૂ મેં રખેં ઔર **તકબ્બુર** ન આને દેં ઔર મહ્ઝ ઉન લોગોં કી દિલજૂઈ મન્ઝૂર હો."

(بهار شریعت،حصّه ١٦،ص ٢٤٠)

(5) કદરે કિફાયત સે ઝાઈદ ઈસ લિયે કમાતા હૈ કે ફુ-કરા વ મસાકીન કી ખબર ગીરી કર સકેગા યા અપને કરીબી રિશ્તેદારોં કી મદદ કરેગા યેહ મુસ્તહબ હૈ ઔર યેહ નફ્લ ઈબાદત સે અફ્ઝલ હૈ, ઔર અગર ઈસ લિયે કમાતા હૈ કે માલો દૌલત ઝિયાદા હોને સે મેરી ઈઝ્ઝત વ વકાર મેં ઈઝાફા હોગા, ફખ્રો **તકબ્બુર** મકસૂદ ન હો તો યેહ મુબાહ હૈ ઔર અગર મહ્ઝ માલ કી કસરત યા તફાખુર મકસૂદ હૈ તો મન્અ હૈ.

(الفتاوى الهندية"، كتاب الكراهية، الباب الخامس عشر في الكسب، ج٥، ص٣٤٩)

ખબરદાર : ગીબત હરામ ઔર જહન્નમ મેં લે જાને વાલા કામ હૈ

ગીબતકે ખિલાફ એ'લાને જંગ

"ન ગીબત કરેંગે ન ગીબત સુનેંગે"

اِنْ شَآءَ اللّٰه عَزَّوَجَلَّ